

This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

YARGITAYIN KURUMSAL KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ AVRUPA BİRLİĞİ-AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

YÜKSEK TEMYİZ MAHKEMELERİNDE GEREKÇELİ KARAR ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

YARGITAYIN KURUMSAL KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ-AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

**YÜKSEK TEMYİZ
MAHKEMELERİNDE
GEREKÇELİ KARAR
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU**

30 MART 2021 - 9 NİSAN 2021

Bu yayın, Avrupa Konseyi ve Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı tarafından yürütülen ve sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi olan "Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Bu yayın, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Türkçe hazırlanan yayının nihai incelemesi, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı tarafından yapılmış olup yayında ifade edilen görüşler hiçbir şekilde hiçbir kurumun resmî görüşünü yansıtır şekilde yorumlanamaz.

Metnin bütünlüğünün korunması, yapılan alıntının bağlam dışı kullanılmaması, eksik bilgi verilmemesi veya metnin niteliği, kapsamı veya bağlamı açısından okuyucunun yanlış yönlendirilmemesi kaydıyla ve ticari amaca yönelik olarak kullanılmaması şartıyla (500 kelimeye kadar) alıntı yapılabilir. Kaynak metin "© Avrupa Konseyi, 2023" ibaresi ile birlikte mutlaka belirtilmelidir. Belgenin tamamının ya da belirli kısımlarının çoğaltılması/çevirisi ile ilgili diğer her türlü talep için Avrupa Konseyi İletişim Müdürlüğü ile irtibata geçilmelidir (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int).

Bu belge ile ilgili diğer tüm yazışmalar Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi'ne yönlendirilmelidir.

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R. Tagore Cad. Yunus Ensari İş Merkezi
No:10/7-8, Yıldızevler Mah. 06550,
Ankara, Türkiye
E-mail: ankara.office@coe.int

Editör: Dr. Mustafa Saldırım
Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

Tasarım: Kurtuluş Kararşın

© Avrupa Konseyi, Ağustos 2023. Tüm hakları saklıdır. Lisans sahibi belirli koşullar altında Avrupa Birliği'dir.

Basım: Matbuu Baskı ve
İnternet Hizmetleri

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK TEMYİZ MAHKEMELERİNDE GEREKÇELİ KARAR SEMPOZYUMU (30 MART 2021, Sabah Oturumu)

AÇIŞ PROGRAMI	5
MEHMET AKARCA	5
<i>Yargıtay Başkanı</i>	
Doç. Dr. SAADET YÜKSEL	7
<i>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hâkimi</i>	
CRISTIAN URSE	11
<i>Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı</i>	
I. OTURUM	13
FEVZİ YILDIRIM	14
<i>Yargıtay Genel Sekreteri</i>	
YASEMİN ÇAĞ	18
<i>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu</i>	
DAVID G. CAMPBELL	22
<i>ABD Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı</i>	
II. OTURUM	35
FATMA FEYZA ŞAHİN	35
<i>Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Üyesi</i>	
YASEMİN ÇAĞ	41
<i>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu</i>	
J. CLIFFORD WALLACE	47
<i>ABD Yüksek Mahkeme Başkanı</i>	

YÜKSEK TEMYİZ MAHKEMELERİNDE GEREKÇELİ KARAR SEMPOZYUMU (9 Nisan 2021, Sabah Oturumu)

AÇIŞ PROGRAMI	61
CRISTIAN URSE.....	61
<i>Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı</i>	
MEHMET AKARCA	62
<i>Yargıtay Başkanı</i>	
I.OTURUM	67
HİKMET KANIK	67
<i>Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Üyesi, Yargıtay Yayın Kurulu ve Yargıtay Tasnif Kurulu Başkanı</i>	
LEVENT AKÇAOĞLU.....	71
<i>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzman Hukukçusu</i>	
PAUL MCDERMOTT	77
<i>İrlanda Yüksek Mahkemesi Üyesi</i>	
II.OTURUM	87
MAUREEN O'CONNOR.....	88
<i>Amerika Birleşik Devletleri Ohio Eyaleti Yüksek Mahkemesi Başkanı</i>	
JEFFREY A. APPERSON	92
<i>Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, Amerika Birleşik Devletleri</i>	
MICHAEL BUENGER	95
<i>Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, Amerika Birleşik Devletleri</i>	
PROF. DR. PAUL ROBERTS	98
<i>Nottingham Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İngiltere</i>	

YÜKSEK TEMYİZ MAHKEMELERİNDE GEREKÇELİ KARAR SEMPOZYUMU (30 Mart 2021, Sabah Oturumu)

AÇIŞ PROGRAMI

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yargıtay Başkanım, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde görevli Ulusal Yargıcı Sayın Doçent Dr. Saadet Yüksel Hanım, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Sayın Urse, Amerika Birleşik Devletleri'nden, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden ve Yargıtaydan toplantımıza katılan çok değerli meslektaşlarım. Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında ve aynı zamanda Yargıtay İnsan Hakları Komisyonu'nun faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen, Yüksek Temyiz Mahkemelerinde Gerekçeli Karar Sempozyumu'na hepiniz hoş geldiniz, şeref verdiniz. Öncelikle, selamlarımı ve saygılarımı sunuyorum.

Yargıtay İnsan Hakları Komisyonu'nun çalışmalarını yakından takip eden ve bizlere her zaman destek olan çok değerli Yargıtay Başkanımız Sayın Mehmet Akarca Bey'e sözü bırakıyorum. Buyurun Sayın Başkanım.

MEHMET AKARCA

Yargıtay Başkanı

Teşekkür ederim Osman Bey. Yurt içinden ve yurt dışından sempozyuma iştirak eden çok değerli meslektaşlarım, çok kıymetli katılımcılar. Yüksek Temyiz Mahkemelerinde Gerekçeli Karar Sempozyumu vesilesiyle katılımınızdan ve katkılarınızdan dolayı öncelikle teşekkür eder, hepinize sevgi ve saygılarımı sunarım.

Bağımsız, tarafsız ve dürüstlüğü tartışmasız olan bir yargı, demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne uygunluğu sağlamak için temel bir kurumdur. Diğer tüm kurumların başarısız olduğu durumlarda bile iyi işleyen bir yargı sistemi, hukukun sağladığı hak ve özgürlüklerin gaspına karşı halk için bir güvence oluşturur. İşte bu nedenle, koşullar ne olursa olsun biz hâkimler, görevimizi mükemmel bir şekilde yapmalı, bu amaçla değişen koşullara uyum sağlamalıyız.

Bugün düzenlediğimiz sempozyum ve 9 Nisan'da yapılacak ikinci sempozyum salgın hastalıktan kaynaklanan olumsuz koşullara rağmen görevimizi en iyi şekilde yapma azmimizi ve irademizi göstermektedir.

Adil yargılanma hakkı ve adli kalite bakımından son derece önemli olan mahkeme kararlarındaki gerekçe, temyiz mahkemeleri bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Zira bir yüksek mahkeme kararı sadece taraflara yönelik değil, herkese yönelik olarak verilir. Yüksek mahkeme kararlarının emsal ve yol gösterici olmasından kaynaklanan bu özellik nedeniyle yüksek mahkeme kararlarındaki gerekçe, hukuki istikrar ve hukuki güvenliğin de en önemli teminatıdır. Hepimizin üzerine titrediği yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, yargıda dürüstlük, yargının şeffaflığı ve hesap verebilirliği ilkelerinin gerçek ve görünür olmasının en etkili yollarından bir tanesi de hiç şüphe yok ki gerekçeli kararlardır.

Bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçtikten sonra Yargıtaydaki birikmiş iş yükü önemli ölçüde azalmış ve dosya işlem süreleri ciddi şekilde kısalmıştır. İşte bu durum kanun ile planlanan reform sürecinin başarıyla uygulandığını da göstermektedir. 46 dairesel Yargıtaydan 24 dairesel bir Yargıtay hedefine oldukça yaklaşmış bulunuyoruz. Temmuz ayı içerisinde taşınacağımız yeni hizmet binamızda daha etkili ve verimli bir yargı hizmeti vermek için tüm olanaklara sahip olacağız. Yargıtayın içtihat mahkemesi sıfatını pekiştirmek için yakaladığımız bu tarihi fırsatı çok iyi değerlendirerek halkımıza en yüksek standartlarda yargı hizmeti sunmanın kıvancını hep birlikte yaşamak istiyoruz. Bildiğiniz üzere Yargıtay, uluslararası alanda da yargıçlar arası diyaloga, yardımlaşmaya ve işbirliğine büyük bir önem vermektedir. Projenin de aynı anlayışla uygulanması ve çıktılarının da küresel adalet politikalarına katkı sağlayacak güçte ve kalitede olması gerektiğine inanıyorum. Bu vesileyle sempozyumumuza katılan ve ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin katkısını da sağlayan Ulusal Yargıcımız Sayın Saadet Yüksel Hanımefendi'ye çok teşekkür ediyorum. Saat farkından kaynaklanan zorluklara rağmen sempozyuma büyük bir özveriyle iştirak eden çok kıymetli dostumuz ve meslektaşımız Sayın David Campbell'a ve Sayın Başhâkim Clifford Wallace'a şükranlarımı sunuyorum. Bu etkinliğin gerçekleştirilmesinde emeği geçen İnsan Hakları Komisyonu'nun Sayın Başkan ve üyeleriyle çok değerli oturum başkanlarımıza, konuşmacılarımıza, tetkik hâkimlerimiz ve Cumhuriyet Savcılarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Sağladıkları teknik destek ve verimli işbirliği dolayısıyla proje ortağımız olan Avrupa Konseyine, Avrupa Konseyinin Ankara Program Ofisi Başkanı Sayın Cristian Urse'ye, Yargıtay Proje Ekibine, Avrupa Konseyi Proje Ekibine de teşekkür eder, özverili çalışmalarında başarılar dilerim.

Adil yargılanma hakkı ve adli kalite bakımdan son derece önemli olan bu sempozyumun verimli ve başarılı geçeceğine, ayrıca reform çalışmalarımızda da önemli bir refe-

rans noktası olacağına içtenlikle inanıyorum. Sözlerime son verirken hepinize sağlıklı günler diler, saygılarımı sunarım. Teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yargıtay Başkanımıza bu veciz konuşmalarından dolayı çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca Yargıtayımız temyiz mahkemesi olarak bu yıl 153'üncü yaşını kutluyor. Bu vesileyle de Yargıtayımıza son derece başarılı hizmetler yapan Yargıtay Başkanımıza hassaten teşekkür ediyoruz. Şimdi bu sempozyumun düzenlenmesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin katkısının sağlanması konusunda çok yakın ilgi ve desteklerini esirgemeyen Ulusal Yargıcımız Sayın Doç. Dr. Saadet Yüksel'e açış konuşmasını yapmak üzere sözü bırakıyorum. Buyurun Sayın Saadet Yüksel Hanım.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hâkimi

Türk Yargıtayı'nın saygıdeğer başkanı Sayın Mehmet Akarca, Avrupa Konseyinin değerli temsilcileri, Türk Yargıtayı'nın saygıdeğer mensupları, hepinizi Strazburg'tan saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Bu önemli proje ve sempozyuma çok önemli katkı sağlayacağını düşündüğüm konuşmacılara sözü devretmeden önce müsaadeniz olursa sempozyum kapsamındaki birkaç hususa dair görüşlerimi sizlerle paylaşmak isterim.

Bugün hâkimi olarak görev yaptığım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin dayandığı sözleşme sistemi, gerek mahkememizin yargı çevresinde bulunan nüfus, gerek Sözleşme'nin koruduğu hakların kapsamı ve gerek doğrudan icrai karar üretme yeteneğine sahip koruma sistemi ile dünya tarihinde bir ilktir. Sözleşme bağlamında adaletin ve barışın temeli olan ve ancak hukukun üstünlüğüne dayanan gerçek bir demokratik siyasi rejimde hayata geçirilebilecek insan hak ve özgürlüklerinin korunması, geliştirilmesi ve her anlamda çoğulculuğun korunması esastır. Sözleşmede sizlerin de bildiği ve zikrettiği üzere yaşama hakkı, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü gibi birtakım haklar güvence altına alınmıştır. Sözleşmeyi imzalayarak üye devletler, bu hakları korumayı ve ihlal edilmeleri hâlinde ihlali giderme yükümlülüğünü kabul etmişlerdir. Sözleşmenin önemli hususlarından bir tanesi hatta belki de belkemiği bireysel başvuru hakkıdır. Devletleri uluslararası bir mahkemeye şikâyet etme hakkı şahıslara tanınarak birey, uluslararası hukukun süjesi hâline getirilmiştir ki bu durum bugün pek yadırganmasa da Sözleşmenin hazırlandığı tarih açısından ciddi bir ilerleme olarak görülebilir.

Sözleşmenin öngördüğü düzende asıl olan hak ihlallerinin öncelikle milli makamlar ve milli mahkemeler tarafından tespit edilip giderilmesidir. Tabii bu düzende Strazburg mahkemesinin milli makamlara göre ikincil bir görevi vardır. Bu görev, milli mahkemeler tarafından sağlaması gereken korumanın düzgün işleyememesi veya eksik kalması hâlinde devreye girer. Bu yetki ve sorumluluk paylaşımı ilkesine “*subsidiarity*” dediğimiz “ikincillik ilkesi” adı verilmiştir. Tabii bu ilke gereğince bir taraftan üye devletlere sözleşmenin öngördüğü hakları korumaya elverişli iç hukuk yolları kurma yükümlülüğü getirilmiş, diğer taraftan da etkili iç hukuk yolları tüketilmeden mahkememize (AİHM’e) başvuru yapılması yasaklanmıştır. Ayrıca sözleşme sistemi üye devletlere belirli bir takdir alanı tanımaktadır. Devletlere tanınan bu takdir alanı, aslında ikincillik ilkesinin bir tamamlayıcısı olarak görülebilir. Bu nedenle mahkememiz içtihatlarında birçok defa kanun hükümlerinin anlamlandırılmasında ve yorumlanmasında milli mahkemelerin daha iyi bir konumda olduğuna yer vermiştir. Nitekim ikincillik ilkesi gereği aslında burada görev, iç hukukun doğru yorumlanıp yorumlanmadığı veya uygulanıp uygulanmadığı gibi hususları denetleyip bir istinaf veya temyiz mahkemesi gibi davranmak değil, iç hukuktan çıkan bir eylem veya işlemin sözleşmede korunan bir hakkı ihlal edip etmediğini denetlemektir. Tabii bununla beraber şunun da altını önemli bir şekilde çizmek gerekir. Bu ilke, Strazburg mahkemesinin yargısal denetim yetkisinin özelliklerini azaltmaz ve belli ölçülerde davaya konu müdahalenin iç hukuka uygunluğunun incelenmesini de engellemez. Avrupa İnsan Hakları Koruma Sisteminin işleyişinin en büyük güvencesi, tüm tarafların ve özellikle üye devletlerin sistemin mihenk taşlarından birini oluşturan “ikincillik ilkesi” uyarınca üzerine düşen sorumluluğu omuzlaması ve bu sorumluluğun yerine getirilmesidir. Gerçekten de sözleşmenin tanıdığı hakları korumaya, olası ihlalleri tespit edip uygun giderim sunmaya elverişli kanun yollarının kurulması, milli makam ve mahkemelerin de sözleşmeyi ve mahkeme içtihadını dikkate alması, bir diğer ifadeyle milli makamların korumadaki birincil rolü üstlenmesi, mahkemenin de aslında iş yükünü azaltacak önemli etkenlerden biridir.

Son yıllarda mahkememizin de destek ve teşvikleriyle üye devletlerde, özellikle ikincillik konusundaki farkındalığın ivme kazandığı görülmektedir. Mahkememiz ayrıca “fourth instance” dediğimiz dördüncü derece yargı doktrini kavramını da içtihatlarında geliştirmiştir. Mahkememizin ikincil niteliğini göz ardı edip mahkemeye itiraz, istinaf, temyiz gibi bir kanun yolu derecesinde görerek yapılan başvurular bu kapsamda değerlendirilmiş ve reddedilmiştir ki içtihatda da birçok kere değerlendirildiği üzere bireysel başvuruyu yeni bir olağan ya da olağanüstü kanun yolu gibi gören başvuruları dördüncü derece türünden şikâyet nitelendirmesi ile kabul edilemez bulabilmektedir.

İçtihatlarımıza baktığımızda mahkeme kararlarında hem ceza hem medeni hukuk yargılamalarında kararların gerekçeli olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkını

düzenleyen 6'ncı madde altında ihlal kararları verildiğini görebilmekteyiz. Kararların gerekçeli olması, bu göreve başladığımdan beri elimden geldiğince vurgulamaya çalıştığım şekilde, hakkaniyete uygun bir görüntü sunma açısından davanın taraflarının menfaatini ilgilendirdiği gibi demokratik bir toplumda kamunun menfaatlerini de ilgilendirmekte ve mahkemelere duyulan güvenin sarsılmamasını sağlamaktadır.

Strazburg Mahkemesi, hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda korunabilmesi için mahkemelerin, davada dayanılan hususları, iddiaları, sunulan delilleri etkili bir şekilde incelemekle görevli olduğunu çeşitli kararlarında ifade etmiştir. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, milli mahkemelerin verdiği kararda açık bir keyfilik veya tutarsızlık olup olmadığına dair bir inceleme yapabilmiş ve pek çok kararında da demokratik bir toplumda davanın taraflarının milli mahkemeler tarafından verilen bir kararda bu kararın verilmiş nedenlerini bilmelerinin önemi hatırlatılmıştır ki bu bilgilenme sayesinde taraflar da gerekli gördüklerinde bir üst mahkemeye müracaat edebileceklerdir. Bununla beraber dürüst yargılanma hakkı kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi açık bir keyfilik ya da tutarsızlık durumunda veya hukuki belirliliğe zarar verecek derecede makul yorum sınırları aşıldığı takdirde ihlal kararı da verebilmiştir. Tabii denetimin bu şekilde yapılmasının Strazburg Mahkemesinin bir temyiz mercii olmaması ve Sözleşme'nin 6'ncı maddesinin de usuli bir koruma sağlamasıyla bağlantılı olduğu düşünülebilir.

İçtihatlarımıza bakıldığında ilk derece mahkemesi kararlarının gerekçeleri açık ve yeterliyse, bu durumda temyiz mahkemelerinin de tekrar detaylı gerekçelerle bir karar vermesi belirleyici olmayabilir. Ancak ilk derece mahkemelerinin kararlarındaki gerekçelerin yeterli olmadığı durumlarda, temyiz mahkemelerinin gerekçeli onama kararları vererek ilk aşamada yapılan ihlali giderebilme olanağına sahip olduğu da görülmüştür.

Milli mahkemeler tarafından kabul edilen gerekçelerin yeterli ya da makul olarak kabul edilebilmesi için davaya konu olgu ve olayların nasıl değerlendirildiğinin, tesis edilen hükmün hukuki dayanaklarının açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Strazburg Mahkemesi önüne gelen bir başvuruda, milli mahkemeler tarafından verilen kararlarda gerekçelerin yetersiz olduğu yönünde bir şikâyet varsa her olayı kendine özgü şartlar altında inceleyecektir.

Gerekçeli karar hakkı adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından birini teşkil etse de aslında sadece altıncı madde altında düzenlenen adil yargılanma hakkı açısından değil, sözleşmenin diğer pek çok maddesi bakımından da önem taşımaktadır. Zamanı da dikkate alarak müsaadenizle üç örneğe değinmek isterim. Örneğin, sözleşmenin ikinci maddesi kapsamında yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurularda hem ilk derece mahkemesi önünde hem temyiz mahkemesi önünde delillerin değerlendiril-

dirilmesine ilişkin gerekçelerin açıkça belirtilmemiş olması durumunda bu madde kapsamında ihlal kararlarının çıkabildiği görülmüştür. Aynı şekilde, Sözleşme'nin 5'inci maddesi altında bir başvuruğunun gözaltına alınmasını veya tutuklanmasını haklı gösteren makul şüphelerin varlığı araştırılırken, tutukluluğa ilişkin verilen kararlarda makul suç şüphesini oluşturan delillerin somut olgularla gerekçelendirilmemesi de yine 5'inci madde bakımından birtakım sonuçlara neden olabilmektedir.

Milli mahkemeler önündeki yargılamalarda -bu da değineceğim son üçüncü örnek-sözleşmede yer alan değişik hakların birbiriyle kıyaslanması durumunda, yani örneğin orantılılık değerlendirmesi yaptığımız hallerde, hangi hakka neden öncelik verildiği mahkeme kararlarında açıkça belirtilmelidir. Örneğin ifade özgürlüğüne ilişkin bir başvuruda, sekizinci madde altında korunan özel hayata saygı ve onuncu madde altında korunan ifade özgürlüğü karşılaştırıldığında, hangi hakkın neden öncelikle korunması gerektiği milli mahkemelerin kararlarında açıkça gerekçelendirilirse, bu aslında Strazburg Mahkemesinin olayı değerlendirmesi bakımından da kılavuzluk yapabilmektedir.

Avrupa Konseyine üye devletlerdeki pratikle ilgili yapılan çalışmalarda, genellikle ilk derece mahkemelerinin öncelikle yüksek mahkemelerin uygulamalarını dikkate aldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle de yüksek mahkemelerin uygulamalarının ve kararlarının, ilk derece mahkemelerinin yönlendirilmesinde önemli bir rol oynadığını ve Strazburg mahkemesi kararlarıyla uyumlu olmasının da Strazburg Mahkemesi önündeki ihlalleri sonlandırabilmek için büyük önem taşıdığını görebilmekteyiz.

Sözlerime son verirken bu bahsettiğim hususlarda ve sempozyum da dahil olmak üzere bu proje kapsamındaki birçok faaliyette, hakikaten bu sorunların giderilmesi için desteğini esirgemeyen ve sempozyumun ev sahipliğini yapan Türk Yargıtayının saygıdeğer başkanı Sayın Mehmet Akarca'ya, Türk Yargıtayının değerli mensuplarına, Avrupa Konseyi'nin değerli temsilcilerine, yargısal diyaloga büyük katkısı olacağını düşündüğüm bu proje ve bu sempozyum için çok teşekkür ederim. Hepinizi tekrar saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Oldukça yoğun bir programı olmasına rağmen bizleri kırmayıp çok değerli görüşlerini bizlerle paylaştığı ve ayrıca sempozyumun düzenlenmesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin katkısını sağladığı için ulusal yargıcımız Sayın Doç. Dr. Saadet Yüksel Hanımefendi'ye şükranlarımızı sunuyoruz. Kendisi biraz sonra başlayacak duruşması nedeniyle belki aramızdan ayrılacak. İnşallah daha geniş bir zamanda tekrar bir arada

olmayı temenni ediyoruz. Yine Saadet Hanım'la ilgili de şöyle bir anımız var. İstanbul'da hukuk fakültelerindeki eğitimle ilgili İstanbul Hukuk Fakültesini temsilen çok güzel bir sunum yapmıştı. Hukuk fakültelerine katkı sunmuştu eğitim yönünden. Ayrıca bunu da belirterek kendisine şükranlarımı arz ediyorum. Çok teşekkür ediyorum Saadet Hanım.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hâkimi

Ben de çok teşekkür ederim Sayın Atalay, tüm katkılarınız ve emeğiniz için. Hepinize Strazburg'dan tekrar saygılar. Çok teşekkür ederim. Çok iyi, verimli ve hayırlı bir sempozyum olmasını diliyorum. Müsaadenizle ben bahsettiğiniz nedenden dolayı ayrılmak zorundayım. Ama bütün bu konuşulanların bilgisini çok ayrıntılı bir şekilde, inşallah daha sonra almaya çalışacağım. Tekrar teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Biz teşekkür ediyoruz. Bildiğiniz üzere Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi, Yargıtayın Avrupa Konseyi ile birlikte yürüttüğü bir proje. Bu nedenle açış konuşmasını yapmak üzere Avrupa Konseyinin Ankara Program Ofisi'nin Sayın Başkanı Cristian Urse Bey'e söz veriyorum. Buyurun Sayın Urse.

CRISTIAN URSE

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı

Çok teşekkür ederim efendim, Sayın Atalay. Bu giriş için size teşekkür ediyorum. Özellikle Sayın Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca'ya çok teşekkür ederim. Ayrıca Sayın Dr. Mustafa Saldırım, Genel Sekreter Yardımcısına da teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Gerçekten Yargıtay ile bu projenin yürütülmesinde çok başarılı bir işbirliğimiz var. Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi çerçevesinde çalışmalarımızı devam ettiriyoruz. Düzenlediğimiz webinar da zaten Projemiz kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerimizden bir tanesi ve bu projenin gerçekten son birkaç ayda oldukça hızlı bir şekilde çok olumlu olarak ilerlediğini de söylemek isterim. Yargıtay'ın ve Sayın Saldırım'ın şahsında da bu konudaki çalışmaları ve destekleri için kendisine teşekkür ediyorum.

Benim bu bağlamda ekleyebileceğim çok fazla bir şey yok. Çünkü çok kapsamlı açış konuşmaları yapıldı. Sayın Ulusal Yargıç Saadet Yüksel tarafından da detaylı bilgiler

aktarıldı. Kendisi konuşmasında özellikle kararların gerekçeli olmasının öneminden bahsetti.

Bugün Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye Ulusal Yargıcının yanı sıra konuşmacılarımız arasında Sayın Yasemin Çağ da var. Kendisi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde uzman hukukçudur. Biz, böylesine bir çalışma yaptığımız için gerçekten çok memnunuz.

Ayrıca Yargıtaya da teşekkürlerimizi ifade ediyorum. Okyanusun öbür tarafından Sayın David Campbell'ın ve Sayın Clifford Wallace'ın bugün bizlerle birlikte olabilmelerine ve konuşma yapabilmelerine de vesile oldular. Bunun için çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Yüksel'in de söylediği gibi kararların gerekçeli olarak verilmesi adil yargılanma hakkı açısından ve özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesi ile ilgili olarak gerçekten çok önem taşıyor. Elbette kendisinin de söylediği gibi sözleşmenin başka maddeleriyle ilgili olarak da gerekçeli karar önemli bir konudur. Bu çerçevede, gerekçeli kararlar aslında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlar içerisinde de kritik bir yer teşkil ediyor. Dolayısıyla bu konunun ele alınması ulusal makamlara yön vermek açısından da büyük öneme sahiptir. Ayrıca Avrupa Konseyinin 47 ülkesinin ulusal kurumlarının da bu alandaki çalışmaları bir bütün olarak önemlidir. O yüzden konunun burada tartışılmasından ve ele alınmasından büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Bu vesileyle Türkiye'deki yetkililerle, Yargıtay ve diğer mahkeme temsilcileri ile birlikte olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Pek çok hukukçu var aramızda. Hâkimler ve savcılar bu görüşmeyi takip edebiliyor. Ben burada durayım isterseniz. Zamanı sizlere ayırmayı tercih ederim. Bugünkü tartışmalara ayırılım zamanımızı ve eminim ki bu görüşmeler gerçekten katılımcılar için çok faydalı olacaktır. Ayrıca katılan herkesin bu sempozyumdan yararlanmasını umuyorum. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Cristian Urse'ye konuşmalarından dolayı ve Avrupa Konseyinin sağladığı teknik destekten dolayı çok teşekkür ediyorum. Şu an itibarıyla sempozyumun açış programını tamamlamış bulunuyoruz.

Sayın Yargıtay Başkanımız Mehmet Akarca Bey'e, yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki ulusal yargıcımız Sayın Saadet Yüksel Hanımefendi'ye ve Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Sayın Cristian Urse'ye, açış konuşmalarından dolayı ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum.

I. OTURUM

Çok kıymetli konuklar, değerli katılımcılar, değerli meslektaşlarım. Bu oturumda birbirinden değerli üç konuşmacımız var. Onlara sözü vermeden önce Yargıtay İnsan Hakları Komisyonu hakkında çok kısa bilgi vermek istiyorum. İnsan Hakları Komisyonu çalışmaları, Sayın Yargıtay Birinci Başkanımız tarafından yayınlanan 13.4.2015 tarihli İnsan Hakları Komisyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Yönerge uyarınca yürütülmektedir. Komisyon, Yargıtay Birinci Başkanı'nın başkanlığında en az altı Yargıtay üyesinden oluşmaktadır. Yine sekretarya işlemleri de Yargıtay Genel Sekreterliği tarafından yürütülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla iç hukukumuzun uyumlaştırılması, içselleştirilmesi ve bu konuda mevcut farkındalığın daha çok artırılması amacıyla komisyon üyesi olan Yargıtay üyelerinin de desteğinde ve gözetiminde, tetkik hâkimleri ve Yargıtay Cumhuriyet Savcıları, insan hakları seminerlerinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını sunum olarak açıklamakta ve bu sunumun ardından da görüş, katkı ve yorumlar alınarak seminerler yapılmaktadır.

Yargıtayımızın genel kurul salonunda, önceki yıllarda lekelenmeme hakkı ve masumiyet karinesi, mülkiyet hakkı, alacak ve marka hukuku, özgürlük ve güvenlik hakkı, tutukluluk süreleri, yine yaşam hakkı, özel ve aile hayatına saygı, hukuka aykırı deliller, iş ve sosyal güvenlik hukuku, adil yargılanma hakkı ve ifade özgürlüğü konularında da birçok sunumlar yapılmıştır. Son derece etkili olan bu sunumlar, sonradan Yargıtay Başkanlığımız tarafından da kitaplaştırılmıştır.

Konumuz olan temyiz mahkemesi kararlarının gerekçesi, iç hukukumuz açısından son derece önemlidir. Anayasamızın 141'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre, bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılmalıdır. Yine Anayasanın bu hükmü gereği, yüksek mahkemeler de dahil olmak üzere bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olmalıdır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 297 ve 359'uncu maddesinde, Ceza Muhakemesi Kanunu'muzun 34 ve 230'uncu maddelerinde gerekçe hususu çok detaylı bir şekilde belirtilmiştir. Nitekim mahkemelerin kararları gerekçeli olmalıdır. Az önce İnsan Hakları Mahkemesi yargıcımızın belirttiği gibi gerekçenin olmaması, adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmektedir.

CMK'da 34'üncü maddede, hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı karşı oy da dâhil gerekçeli olarak yazılmak durumundadır. Yine 230'uncu maddemizde, bu hususlar ayrıntılı belirtilmekte, CMK'nin 289'uncu maddesinde hukuka kesin aykırılık hâllerinin içinde hükmün gerekçeyi içermemesi en önemli sebep olarak belirtilmektedir.

Bu girişten sonra, konuşmacılarımıza söz vermek istiyorum. Son derece değerli üç konuşmacımız var. Birincisi Yargıtayımızın çok değerli Genel Sekreteri Sayın Fevzi Yıl-

dırım Bey. İkincisi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzman Hukukçusu Sayın Yasemin Çağ Hanımefendi. Yine Amerika Birleşik Devletleri Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı Sayın David Campbell da konuşmacı olarak aramızdalar ve katkı sunacaklar. Ben fazla vakit kaybetmeden öncelikle Yargıtay Genel Sekreterimiz Sayın Fevzi Yıldırım Bey'e sözü bırakıyorum. Buyurun Fevzi Bey.

FEVZİ YILDIRIM

Yargıtay Genel Sekreteri

Sayın Başkan çok teşekkür ediyorum. Sayın oturum başkanım, çok değerli daire başkanlarım, kıymetli meslektaşlarım, yurtdışından toplantımıza katılan çok kıymetli konuşmacılar. Sözlerime başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın Yargıtay Başkanımıza ve sempozyumumuza açış konuşmalarıyla katkı sunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcımız Sayın Saadet Yüksel Hanımefendi'ye teşekkür ediyorum. Ayrıca Avrupa Konseyi temsilcisi Sayın Cristian Urse'ye yakın işbirliği ve katkıları nedeniyle şükranlarımı sunuyorum.

Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, Anayasamızın 141'inci maddesinde ve usul kanunlarımızda öngörülen yasal bir zorunluluk olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de bir tanesidir. Öneminden dolayı bu konu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da detaylı şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda gerekçeli karar hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında içtihatî bir hak olarak geliştirilmiştir. Hakkaniyete uygun yargılama ilkesi gereği kabul edilen bu hak, hem ceza yargılamasında hem de medeni yargılamada geçerlidir. Zaman zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ilk derece ve bölge adliye mahkemelerine yönelik olarak gerekçesizlik ya da yeterli gerekçe olmaması nedenlerine dayalı hak ihlali kararları verilebilmektedir. Yargıtayın da bu konuda verdiği bozma kararları bulunmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında, yüksek mahkeme kararları arasındaki çelişkinin açıklanmaması, temyiz istemi reddedilirken gerekçe oluşturulmaması gibi nedenler, ihlal kararlarına gerekçe teşkil edebilmektedir. Bu konuda Hülya Ebru Demirel/Türkiye, Bacaksız/Türkiye, Emel Poyraz/Türkiye, Kurşun/ Türkiye, Emel Uncuoğlu/Türkiye kararları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin geliştirdiği ilkeleri ve kriterleri yansıtmaktadır. Hiç şüphe yok ki bu konuda bize en doğru ve güncel bilgileri, Sayın Yasemin Çağ Hanımefendi verecektir. Bu vesileyle kendisine de sağlayacağı katkılar için şimdiden çok teşekkür ediyorum.

Hiç şüphe yok ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gerekçeli karar hakkına ilişkin ihlal kararlarında geliştirdiği ölçütler ve belirlediği ilkeler birer asgari standarttır. Do-

layısıyla bir yüksek mahkeme olarak bizim hedefimiz, sadece bu asgari standartlara uygun kararlar vermek olmamalıdır. Bilakis, en ileri adalet standartlarını geliştirmemiz gerekmektedir. Bu bakımdan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararları önemli olmakla birlikte, hedeflediğimiz yüksek adalet standartlarını geliştirmemiz için bu, tek başına yeterli olamaz. Çalışmalarımızda bu durumu dikkate alarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa bölgesindeki uygulamaların yanı sıra küresel bir vizyonla dünyadaki belli başlı hukuk sistemlerindeki gelişmeleri de araştırmak ve incelemek zorundayız. Amerika Birleşik Devletleri'nden sempozyuma katılan çok değerli meslektaşlarımız Sayın David Campbell ve Sayın John Clifford Wallace'ın eşsiz bilgi ve deneyimlerini bu bakımdan çok önemsiyoruz. Emek ve zamanlarını bizlere ayırma inceliğini göstermelerinden dolayı kendilerine şükranlarımı sunuyorum.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yanında Anayasa Mahkememizin de Yargıtayın farklı daireleri arasındaki kararlarının tutarsızlığına ilişkin tespitlerini içeren bireysel başvuru ihlal kararlarına rastlamaktayız. Özellikle aynı işe bakan dairelerin içtihatlarından kaynaklanan bu durumu geçtiğimiz yıl içerisinde, dairelerin birleştirmesi yoluyla asgariye indirmiş bulunmaktayız. Yargıtay Genel Kurullarımız ve dairelerimiz, çeşitli içtihatlarında gerekçeye ilişkin bazı ilkelere yer vermiştir. Örneğin Ceza Genel Kurulu, gerekçeyi, "hükmün dayanaklarının akla, hukuka ve maddi olaya uygun açıklamasıdır" şeklinde tanımlamıştır. Ceza Genel Kuruluna göre yasal, yeterli ve geçerli bir gerekçeye dayanılmadan karar verilmesi uygulamada keyfiliğe yol açar. Aynı zamanda gerekçe, tarafların, kanun yollarına başvurma iradelerini de etkiler.

Daire uygulamalarına bir örnek olarak da 9. Hukuk Dairemiz, hukuki dinlenilme hakkına atıf yaparak, kararların somut ve açık bir şekilde gerekçelendirilmesi gerektiğini, eksik, şekli veya görünüşte gerekçe yazılmasının adil yargılanma hakkını ihlal edeceğini vurgulamıştır.

Yargıtay uygulamasında genel olarak bozma kararlarında yeterli gerekçe bulunmasına karşın, onama kararlarının arzu edilen düzeyde gerekçe içerdiğini söylemek her zaman mümkün olamamaktadır. Özellikle dava konusu uyuşmazlıkla ilgili bir özet yapılmadan yazılan kararların, emsal veya yol gösterici olma özelliklerini taşımayacağı açıktır.

Temyiz mahkemelerinin tarihsel olarak varlık nedeni, hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanması suretiyle içtihat birliğini sağlamaktır. Bu nedenle Yargıtay gibi yüksek temyiz mahkemeleri bakımından gerekçeli kararın işlevi, derece mahkemelerinin gerekçeli kararlarına göre ilave özellikler ve farklılıklar gösterir. Bunlar arasında hukuki güvenlik ve öngörülebilirliğin sağlanması, isabetli karar oranının artırılması, davaların doğru bir şekilde açılması ve kısa sürede sonuçlanması, gereksiz dava açılması-

nın veya kanun yoluna başvuruların önlenmesi, iş yükünün azalması ve halkın yargıya duyduğu güvenin artırılması amaçları sayılabilir. Yukarıda sayılan bu hedefler, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nde daha detaylı ve kapsamlı şekilde ele alınmış olup, bu konuda uygulanması gereken standartlar da orada belirlenmiştir.

Temyiz mahkemelerinin içtihat birliğini sağlama görevini başarıyla yerine getirebilmesi için makul bir iş yükünün ve yeterli insan kaynağının yanı sıra bütçe, bilişim altyapısı ve modern yargı yönetiminin gereklerine uygun bir hukuki çerçevenin de geliştirilmiş olması gerekir. İlk olarak, son yıllarda Yargıtaya ayrılan bütçe miktarının önemli oranda artmış olması ve 2021 yılı adli tatil döneminde taşınmayı planladığımız ve tüm binalarımızı aynı kampüs içerisinde toplamamızı sağlayacak Yargıtay yeni hizmet binası, hem fiziki koşullar hem de bilişim sistemi ile teknik altyapı bakımından yargı hizmetinin verimli şekilde yürütülmesi için bizlere çok geniş olanaklar sunacaktır.

İkinci olarak, modern yargı yönetiminin gereklerine uygun reformlar konusunda Yargıtay son derece hazırlıklıdır. Avrupa Konseyi ile birlikte yürüttüğümüz bu proje dışında, "Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi" ile "Yargıtaydaki İş Süreçlerinin Yeniden Yapılandırılması ve Verimlilik Kontrolü Projesi" de hâlen devam etmektedir. Tüm bu projelerin çıktılarının ve oluşturulan bilgi birikiminin Yargıtayın en yüksek adalet standartlarını sağlayacak şekilde çalışmasına önemli katkıları olacaktır.

Üçüncü ve son olarak, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi, Yargıtaydaki iş yükünü makul seviyeye indirerek insan kaynakları bakımından önemli bir avantaj sağlamıştır.

Konuşmamın son bölümünde, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin ve 1.7.2016 tarihli 6723 sayılı Kanun ile öngörülen Yargıtay daire sayıları ve kadro durumuna yönelik önemli düzenlemeler içeren reformların sonuçlarına dair bazı grafikler paylaşmak istiyorum. Birinci grafikte hukuk daireleri ve hukuk dairelerine gelen dosya sayılarını da görüyoruz. Dikey sütun dosya sayısını gösterirken yatay düzlemde yılları görüyoruz. Burada 2015 yılında 548.714 dosya gelmişken, 2020 yılına geldiğimizde bu sayının keskin bir düşüşle 133.638'e indiğini gözlemliyoruz. İkinci grafikte ise, Hukuk Genel Kurulu ve hukuk dairelerine devreden dosya sayılarını görüyoruz. Gelen dosyada olduğu gibi devreden dosyalarda da çok keskin bir azalma söz konusudur. 2016 yılında 427.087 olan dosya sayısı 2020 yılı başında 90.612 sayısına inmiştir. Hâlihazırda bu sayı 83.000 civarındadır. Üçüncü grafiğimizde, dosya sayılarına paralel olarak dosyaların işlem sürelerini görüyoruz. Burada 2016 yılında ortalama süre 435 gün iken, 2020 yılında bu sürenin 191 güne düştüğünü gözlemliyoruz. Yukarıda görüldüğü üzere 2020 yılında dosya işlem süresi 191 gün olup, bu süre Avrupa Konseyine üye ülkelerin temyiz mahkemeleri ortalamasında 207 gündür. Ceza dosyalarında da aynı şekil-

de dördüncü grafiğimizde, benzer bir azalmayı gözlemliyoruz. 2015 yılında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gelen ceza dosyası sayısı 433.650 iken, 2020 yılında bu sayının 119.200 olduğu görülmektedir. Beşinci grafiğimizde, yine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yıllara göre devreden dosyalarını görüyoruz. Burada da 2016 yılında 630.895 dosya varken, 2020 yılı başında 203.632 dosya görülüyor. Hâlihazırda günümüz itibarıyla bu dosya sayısı 170.000 civarına kadar düşmüştür.

İş yükünün ve dolayısıyla devreden dosya sayısının azalması doğal olarak dosya işlem sürelerinin de önemli ölçüde kısalmasını sağlamıştır. Altıncı grafik de dosya işlem sürelerine yöneliktir. Başsavcılıktaki dosya işlem süreleri 2016 yılında ortalama 962 gün iken, 2017'de keza 973, 2018'de 859, 2020'de ise bu süre 302 güne kadar inmiştir.

Değerli katılımcılar, yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım iş yükündeki ve dosya işlem süresindeki azalma, 46 dairesel Yargıtaydan 24 dairesel bir Yargıtay hedefine önümüzdeki temmuz ayında ulaşmamızı önemli ölçüde kolaylaştıracaktır. Yedi numaralı grafikte yıllara göre Yargıtayımızın daire sayıları görülmektedir. 2015 yılında 46 olan daire sayısı, 2021 başı itibarıyla 31'e düşmüş, Temmuz 2021 itibarıyla da yasanın öngördüğü 24 daire hedefini yakalamış olacağız. Yukarıdaki grafiklerde görüldüğü üzere bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonra Yargıtaydaki iş yükü, gelen dosya sayısı ve devreden dosya sayısı hızla azalmaya başlamıştır. Keza 2016 yılında 517 olan Yargıtay üye sayısı, Mart 2021 itibarıyla 369'a düşmüştür. Bu şekilde 6723 sayılı Kanun'da öngörülen 200 üyeli Yargıtay hedefine doğru yaklaşırken, bu kanunda öngörülen stratejiye ve planlamaya uygun şekilde iş yükü kontrol altına alınmış görülmektedir.

Sonuç olarak, Sayın Yargıtay Başkanımızın açış konuşmasında belirttiği üzere Yargıtay en ileri adalet standartlarına uygun bir yargı hizmeti sunmak için tarihi bir fırsat yakalamıştır. Bugün ve 9 Nisan'da düzenlenecek sempozyumlar ile temyiz mahkemelerinde gerekçeli karar konusunun ele alınması önceden planlanan reform stratejisinin çok önemli bir kilometre taşıdır. Bu şekilde Yargıtayın içtihat mahkemesi olma sıfatı daha da pekiştirilecektir. Gerekçeli kararlara ilişkin yapılacak çalışmalar ile eş zamanlı olarak Yargıtayın içtihat yaygınlaştırma politikasının daha etkili hâle getirilmesine yönelik tedbirler de bu proje kapsamında uygulamaya konulmuştur. Bunların yanı sıra Yargıtay Kanunu ve ikincil mevzuatın günün ihtiyaçlarına göre yeniden ele alınması, yurt dışındaki en iyi uygulamalar dikkate alınarak etkili hizmet içi eğitim programları geliştirilmesi, modern yargı yönetiminin gereklerine uygun şekilde bilişim altyapısının güçlendirilmesi, tüm bu reformlara yönelik kılavuzların kontrol ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gibi konular üzerinde çalışmalarımız hâlen devam etmektedir. Yargıtayın ve Avrupa Konseyinin güçlü kurumsal yapılar olmaları nedeniyle bu proje-

nin çıktılarının bölgesel ve küresel düzeyde de adalet politikalarını etkileyecek kalitede olmasını ümit ediyorum. Sözlerimi bitirirken düzenlenen bu sempozyumun başarılı geçmesini diliyor, beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor ve saygılarımı sunuyorum.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yargıtay Genel Sekreterimiz Fevzi Yıldırım Bey'e bu açıklayıcı konuşmasından dolayı teşekkür ediyoruz. Şimdi ikinci konuşmacımız Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uzman hukukçusu olan Yasemin Çağ'a sözü veriyorum. Kendisi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında gerekçeli karar hakkını belirtecek ve açıklayacaklardır. Buyurun Yasemin Hanım.

YASEMİN ÇAĞ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu

Günaydınlar, Strazburg'dan herkese saygılarımı sunuyorum. Değerli mahkeme üyeleri, Avrupa Konsey'inden değerli meslektaşlarım. Adil yargılanma hakkını düzenleyen Sözleşme'nin 6'ncı maddesi altında sunulan bireysel başvurular, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuruların büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Hemen hemen her başvuruda, başvuruçular milli mahkemeler önünde görülen davalarda adil yargılama yapılmadığından, davaların hakkaniyete uygun değerlendirilmediğinden ve varılan sonuçtan yakınmaktadırlar. Az önce ulusal hâkimimiz Saadet Hanım'ın da bahsettiği gibi ikincillik prensibi ve dördüncü yargı merci olmama doktrini nedeniyle bu başvuruların büyük bir kısmı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde bir daire önüne bile gelmeden tek bir hâkim tarafından verilen kararlar kabul edilemez bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kural olarak milli mahkemeler önünde yapılan bir yargılamada verilen bir kararın sonucuna ilişkin bir değerlendirme yapmamaktadır. Sözleşme'nin 6'ncı maddesi bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin milli mahkemeler tarafından verilen bir kararı incelemeye alabilmesi için verilen kararda bir keyfilik olması ya da yapılan yargılamanın adil olmadığı sonucunu doğurabilecek kadar önemli bir usuli hata bulunması gerekmektedir.

Ben sunumunun bu sabahki bölümünde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında kabul edilen genel ilkeler uyarınca adil yargılama hakkının ihlal edilmemesi için usuli haklardan biri olan kararların gerekçeli olması kuralının temel ilkelerini sizlerle paylaşmak istiyorum. Öğleden sonraki sunumumda ise bu genel ilkelerden yola çıkarak sizinle İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarından örnekler paylaşmak istiyorum.

Aslında paylaşacağım kararların isimlerini az önce Sayın Genel Sekreterimiz tek tek saydı. Ben de bu kararların üstünde durmak istiyordum.

Şimdi, mahkemelerin içtihatlarında gerek Türkiye'ye karşı gerek başka ülkelere karşı alınan kararlarda varılan ilkeler şunlardır: Öncelikle milli mahkemeler tarafından verilen kararların gerekçelerinin yeterli ve açık olması, davanın taraflarının verilen hükmü anlamasını ve kabul etmesini sağlamaktadır. Kararda yazılan gerekçeler, verilen kararların keyfi olmadığı ve hukuk güvenliğinin en büyük göstergesidir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında sıklıkla belirtildiği gibi hukukun üstünlüğü sözleşmenin en önemli temel taşlarından biridir. Yargı yetkisinin kötüye kullanılmadığının ve yargı alanında hukukun üstünlüğü ilkesinin korunduğunun göstergesi, mahkemeler tarafından verilen kararların gerekçeleridir. Kararların gerekçeleri, kararların şeffaflığını sağlayarak hukuk güvenliğinin temelini teşkil etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, hem Türkiye hem de diğer sözleşmeciler devletler aleyhine açılan başvurularla ilgili verdiği pek çok kararında yargının düzgün bir şekilde işlemesi için milli mahkemelerin kararlarında, gerekçelerin yeterli bir şekilde verilmesinin önemini altını çizmiştir. Ancak milli mahkemelerin gerekçeli karar verme zorunluluğu, tarafların sunduğu her bir iddiaya cevap vermek şeklinde anlaşılmamalıdır. Zira aksi bir tutum, mahkemelerin iş yükünün artmasına neden olup bu sefer de dosyaların karara bağlanmasında gecikmelere neden olabilecektir. Bu nedenlerle milli mahkemelerin önüne sunulan tüm görüşlere ya da iddialara tek tek ve ayrı ayrı detaylı cevap verilmesi beklenmemektedir. Dikkat edilmesi gereken husus sadece inceleme altındaki dava açısından verilen karara temel teşkil eden konuda, ana hukuki soruna ilişkin açık ve net bilgi verilmesi gerekliliğidir. Milli mahkemelerin karar verirken takdir hakkı geniş olsa da ölçülülük standardı dikkate alındığında, yine de davanın sonucu bakımından önemli bir delilin neden karara esas alınmadığının gerekçelerde açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Kararların gerekçeli yazılmasının diğer bir önemi de tarafların iddialarının ve savunmalarının mahkemeler tarafından duyulmuş ve incelenmiş olduğunu göstermesidir. Bir davanın tarafı yargılama sonunda verilen kararı okuduğunda, dava sırasında ileri sürdüğü görüşlerin mahkemeler tarafından dikkate alındığını ve hangi nedenle mahkemelerin kendisine hak verip vermediğini öğrenebilme hakkına sahiptir. Ayrıca gerekçelerin açıkça belirtilmiş olduğu kaliteli kararlar, mahkemelerin görünürlüğü açısından ve kamunun mahkemeye güveni açısından da büyük önem taşımaktadır. Kararların gerekçeli yazılması aynı zamanda tarafların etkin bir şekilde itiraz veya temyiz başvurusu yapabilmeleri için de mühim bir husustur. Kararın sonucuna katılmayan bir tarafın itiraz hakkını etkin bir şekilde kullanabilmesi için kararı veren mahkemenin gerekçelerini bilmesi gereklidir.

Sözleşmenin 6'ncı maddesi altında yapılan incelemelerde her olay kendi şartları altında incelenmektedir. Kararlardan gördüğümüz üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mahkemelerden de aynı tutumu beklemektedir. Sözleşmenin hem 6'ncı maddesi hem de diğer sözleşme maddeleri bakımından mümkün olduğunca her olayın şartlarına uygun gerekçeler belirlenmeli, ölçülülük standardı da dikkate alınarak genel geçer formüllerden uzaklaşıp Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla uyumlu kararlar yazılması beklenmektedir. Temyiz mahkemelerinin kararlarında yazılan gerekçelerle ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin eskiden beri yerleşmiş açık bir içtihadı bulunmaktadır. Türkiye'den gelen davalarda da pek çok kez tekrarlanan bu prensibe göre temyiz mahkemelerinin inceledikleri her davada muhakkak uzun gerekçeli kararlar vermesi beklenmemektedir. İyi gerekçelendirme yapılmış olan bir ilk derece mahkemesi kararına temyiz mahkemesinin yapacağı bir atıf, ilk derece mahkemesinin kararında belirtilen gerekçeleri uygun bulduğunu gösteren bir metin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından çoğu zaman yeterli sayılmıştır. Fakat tekrar önemle vurgulamak isterim ki, bu bahsettiğim içtihadın kullanılabilmesi için ilk derece mahkemesinin gerekçelerinin yeterli olması ve verilen karar hakkında taraflara yeterince bilgi sağlanmış olması gerekmektedir. Kararlara gerekçe sunma zorunluluğunun ne dereceye kadar uygulanacağı kararların mahiyetine göre değişmekle birlikte, her davanın kendine has koşulları çerçevesinde belirlenmelidir. Dolayısıyla bir temyiz mahkemesi ilke olarak bir temyiz talebini reddederken alt dereceden verilen kararın gerekçesini onaylayabilir. Bunun dışında ilk derece mahkemesinde yargılamadan sonra çıkan yeni delillerin değerlendirilmesi ya da yeni iddiaların ortaya konulması durumunda -ilk derece mahkemesi kararında yer almayan- temyiz aşamasında ilk defa ileri sürülen itirazlara temyiz mahkemeleri tarafından mutlaka bir cevap vermesi beklenmektedir. Bu cevabın verilmemesi hâlinde, yani temyiz organları önünde ilk defa ileri sürülen bir hususa cevap verilmemesi hâlinde, "sadece yeni sunulan beyanların ele alınması konusunda ihmalkâr mı davranıldı yoksa söz konusu argümanı üstü kapalı bir şekilde reddetme niyetinde mi olduğu kararlarda belirtilmezse, kararlarda gerekçe bu yönde olmazsa, gerekçenin anlaşılması İnsan Hakları Mahkemesi açısından imkânsız bir duruma gelmektedir.

Her ne kadar temyiz mahkemelerinin kararlarında belirtilen gerekçelerle ilgili beklenti kriteri ilk derece mahkemesi kadar yüksek olmasa da sözleşme mekanizmasının etkin bir şekilde işleyebilmesi için temyiz mahkemelerine de büyük yük düşmektedir. Avrupa Konseyi tarafından yapılan araştırmalarda, ilk derece mahkemelerinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden çok daha fazla bir şekilde temyiz mahkemelerini örnek aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ilk derece mahkemeleri temyiz mahkemelerinin uygulamalarını ve yönlendirmelerini şüphesiz takip etmektedirler. Bu nedenle temyiz mahkemelerinin bu konudaki hassas ve titiz tutumunun, ilk derece mahkemelerine de

yansıyacağı kabul edilmektedir. Ayrıca ilk derece mahkemelerinin verdiği kararlarda gerekçelerin yeterli olup olmadığını ilk elden tespit edebilecek olanlar da yine temyiz mahkemeleridir. Bu bağlamda ilk derece mahkemelerindeki kararların gerekçelerinin yetersiz olduğunun tespit edilmesi hâlinde, bu kararın bozularak düzeltilmesi, adil yargılama konusunda oluşabilecek bir ihlalin önünün daha ilk aşamada kesilmesini sağlayacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları uyarınca, temyiz incelemesi yapan yüksek mahkemelerin sadece belli bir kanun maddesine atıf yaparak temyiz talebini usuli olarak reddetmesi de yeterli kabul edilmiştir ve bu konuda Fransa'ya karşı verilmiş örnek kararlar bulunmaktadır.

Günlük yaşam kurallarının değişmesi, kanunlarda yapılan değişiklikler ve modern günlük koşullara ayak uydurabilmek amacıyla mahkemeler içtihat değişikliğine gidebilirler. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kendisi de Sözleşme'nin yaşayan bir belge olduğunu kabul etmiş ve bir olayın koşulları gerektirdiğinde ya da modern hukuk koşullarının değişmesi sayesinde içtihatlarında değişikliğe gitmiştir. Ancak bu noktada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin altını çizdiği ve hassasiyet gösterilmesini beklediği husus, bir içtihat değişikliğine gidiliyorsa o zaman bunun neden yapıldığının kararlarda açıkça gösterilmesidir. Tekrarlamak isterim ki mahkeme, içtihatların geliştirilmesinin başlı başına adaletin doğru bir biçimde tecelli etmesinin önünde bir engel teşkil etmediğini belirtmiştir. Ancak milli mahkemelerin iyi bir gerekçe olmadan daha önceki davalardaki emsallerden ayrılmamasının, hukuki kesinlik, öngörülebilirlik ve hukuk önünde eşitlik açısından önemini vurgulamıştır.

Son olarak değinmek istediğim bir husus, yargı makamları kararlarında tutarlılığın sağlanmasına ilişkindir. Bu konuda da önümüze pek çok başvuru gelmektedir. Kamunun yargıya güvenini sağlamak ve keyfiligi önlemek için kararlarda çelişkilerin mümkün olduğunca engellenmesi lazımdır. Ancak gelişen güncel koşullar ya da davaya özgü bazı şartlar nedeniyle, dışarıdan şartları benzer görünen davalarda, mahkemelerin hatta bazen aynı dairenin bile birbiriyle çelişkili görülen kararlarının bulunması mümkündür. Ancak bu durumda mutlaka önemle yapılması gereken, değişik bir sonuca ulaşılan kararda sağlam gerekçelerle neden daha önceki içtihattan ayrı bir sonuca varıldığının ya da neden bu davanın diğer davanın koşullarından farklı olduğunun açıklamasının yapılması gerekliliğidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, önüne gelen çelişkili yargı kararları nedeniyle yapılan şikâyetlerde bir değerlendirme yaparken, milli mahkemelerin içtihatlarında derin ve uzun süredir süregelen bir farklılık olup olmadığını araştırmaktadır. Bu tutarsızlığın giderilmesi için iç hukukta bir mekanizma olup olmadığı incelenmekte ve aynı zamanda böyle bir mekanizmanın bulunması hâlinde pratikte bunun etkin bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı araştırılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne gelen çelişkili yargı kararlarıyla ilgili şikâyetleri incelerken bütün bu

denetimleri yapmaktadır. Bu bahsettiğim temel ilkelerin -Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında belirtilen temel ilkelerin- içtihatlarda nasıl hayat bulduğuna ilişkin örnekleri de öğleden sonraki sunumumda size anlatarak paylaşmak istiyorum. Yüksek mahkemelerin hem kendi kararlarında yazan gerekçeleri hem de ilk derece mahkemelerinin kararlarında belirtilen gerekçeler; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yeterli ölçüde bu kararı inceleyebilmesi için kılavuzluk teşkil etmektedir. Bunun tekrar altını çizmek isterim. Çünkü Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bir kararı incelerken yola çıktığı belgeler, temyiz mahkemelerinin ve ilk derece mahkemelerinin gerekçeli kararlarıdır.

Sözlerime son vermeden önce bir hususun daha altını çizmek istiyorum. Gerekçesiz kararlar nedeniyle Türkiye'ye karşı şu ana kadar 5-6 civarında ihlal kararı verilmiştir. Çok fazla sayıda, on binler civarında başvurumuz olduğunu düşünürseniz 5-6 tane ihlal kararı çok sayıda görülmeyebilir. Ancak bu başvurulara ilişkin karar verildikten sonra hepimizin bildiği üzere, bu başvurular kararların infazı amacıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nezdinde icra dairesinin önünde takibe alınmaktadır. Bu 6 dosya hâlen Bakanlar Komitesi önünde açıktır ve Bakanlar Komitesi tarafından izlemeye tabidir. Türk Hükümeti belirli dönemlerde bu gerekçeli kararlar nedeniyle, daha doğrusu gerekçesiz kararlar nedeniyle, 6'ncı maddeden verilen ihlale ilişkin Avrupa Konseyine raporlar sunmaktadır. Bakanlar Komitesi de hükümetten belirli dönemlerde istatistikî bilgiler istemekte ve bu tür ihlallerin bir daha tekrarlanmaması için nasıl ileriye dönük uzun vadeli strateji planları yaptığını bildirmesini istemektedir. Dolayısıyla şu anda İnsan Hakları Mahkemesi önünde az sayıda bu konuda başvuru olsa da Bakanlar Komitesi önünde bu dosyalar hâlâ açıktır ve Konsey'in inceleme sahasındadır. Bu konuda da dikkat çekmek istedim. Çok fazla vaktinizi almak istemiyorum. Tekrar size sağlıklı günler diliyorum. Çok teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yasemin Çağ'a bu değerli ve güzel konuşmasından dolayı çok teşekkür ediyorum. Şimdi Amerika Birleşik Devletleri, Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı Sayın David Campbell'a söz vermek istiyorum.

DAVID G. CAMPBELL

ABD Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı

Teşekkür ederim, değerli meslektaşlar. Hepinizi Arizona'dan selamlıyorum. Gecenin bir yarısı tabii burada. Burada şu an gece yarısı ama bu harika konferansın parçası

olduğum için çok memnunum ve beni davet ettiğiniz için de çok teşekkür ederim. Bu programdaki konuşmacılardan biri olmak benim için büyük bir onur. Yargıtayın kapasitesinin artırılmasına yönelik gerçekleştirdiğiniz çabaları takdirle izliyorum. Bu, hâkimler olarak hepimizin mahkemelerimizde yapmamız gereken bir şey. Ben tabii ki sizin sisteminiz konusunda uzman değilim. Uzmanlığı bırakın çok aşına olduğum bile söylenemez, ama bilemiyorum siz de benden bir şey edinebilir misiniz? Ancak Dr. Saldırım özellikle gerekçeli kararlarla ilgili Amerika mahkemelerindeki son gelişmeleri benden istedi. Umut ediyorum yorumlarımda sizin de faydanıza olacak bir şeyler bulursunuz.

Öncelikle şunu ifade etmek isterim; sizler gibi biz de tabii ki gerekçeli kararlara inanıyoruz. Bunun arkasında çeşitli sebepler var ve bu sebeplerin bir kısmına benden önceki konuşmacılar da değindi. Benim için öncelikle gerekçeli karar, bir hâkim olarak bir entelektüel disiplin anlamına geliyor. Yani gerekçeli bir şekilde, yoğun bir düşünce sürecinin sonunda, her dava için bir karar geliştirmemizi sağlıyor. İkinci olarak tabii ki tarafların karar veya sonucu anlamasını kolaylaştırıyor. Daha da önemlisi tarafların, o kararın hukuka, hukukun üstünlüğüne, maddi vakalara dayandığını anlamalarını sağlıyor. Benim kendi yanlılığımdan veya kararlarımdan, görüşlerimden etkilenmediğini gösteriyor. Aynı zamanda taraflar açısından, hâkimin kendilerini dinlediği, pozisyonlarını değerlendirdiği ve tarttığı, hukukun üstünlüğüne göre karar verdiği, dikkatli şekilde yazılmış bir gerekçeli karardan anlaşılabilir.

Gerekçeli kararlar aynı zamanda yargıya ve hukukun üstünlüğüne olan halkın güvenini sağlıyor. Sayın Başkan Akarca da bu konferansın başında yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından gerekçeli kararın ne kadar önemli olduğunu ifade etti. Ben de bu fikre katılıyorum. Gerekçeli karar aslında yargının bağımsızlığını da desteklemektedir. Çünkü kararın maddi vakalara ve hukukun üstünlüğüne dayandığını ortaya koymaktadır. Yani gerekçeli kararın faydası hem hâkimlere hem taraflara hem de yargı sisteminedir. Aynı zamanda hukukun üstünlüğünü pekiştiriyorlar ve insan haklarını koruyan ve etkin çalışan bir yargının oluşmasını da sağlıyorlar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde bizim farklı temyiz mahkemelerimiz var. Biliyorsunuz Amerika'da 50 eyalet bulunmakta ve her eyaletin kendi istinaf mahkemesi ve yüksek mahkemesi var. Aynı zamanda federal sistemimiz de bulunmakta. Dolayısıyla çok farklı temyiz mahkemeleri mevcut ülkemizde ve burada (ABD'de) benim bildiğim kadarıyla gerekçeli karar yazımı için geliştirilmiş herhangi bir kılavuz mevcut değil. Temyiz mahkemelerinde verilen bütün kararlar gerekçeli olarak kaleme alınıyor. Bunun birtakım istisnaları var tabii ki; temyiz itirazının reddedildiği, usule veya teknik koşullara uymayan başvurular ve dava tarafının gerekli özetleri sunamaması gibi. Gerekçeli

kararlar, yazılı kararların uzunluğuna, davanın gerekliliğine ve karmaşıklığına göre değişmekte, 2-3 sayfadan 20-30 sayfaya kadar çıkabilmektedir. Fakat bütün gerekçeli kararların ortak birtakım özellikleri var. Özellikle son zamanlarda Amerika'da çıkan gerekçeli kararların ortak unsurlarını sizinle paylaşmak istiyorum. Bizim yaklaşımımız bu, bilmiyorum sizinki ile benzerlikleri var mı?

Altı tane farklı bileşen olduğunu söyleyebilirim. Başta genellikle bir girizgâh oluyor. Ondan sonra mevcut durum, vakalar, mevcut kanun, gerekçeli bir açıklama ve bir kapanış. Kısaca bu bölümlerin hepsinin neler içerdiğini anlatmaya çalışayım. Tabi ki giriş nispeten kısa; davayı kısaca anlatıyor, taraflardan bahsediyor, kararın hangi ortamda verildiğini ifade ediyor. Bazı hâkimler özet olarak aşağıdaki kararı onuyoruz veya aşağıdaki kararı bozuyoruz da diyorlar. Fakat orada herhangi bir hukuki analiz yok. Sadece okuyucuyu karara yönlendiren ve ısıtan bir giriş oluyor ve genellikle hakkında karar verilecek olan konulara erken aşamada yer veriliyor. Burada tek tek tarafların argümanına yer verilmiyor. Ama nötr bir şekilde hâkimin hakkında karar vereceği konuları ele alıyor. Bunu başta ele alınca ondan sonra ele aldığınız her şey de bir bağlama oturmuş oluyor, böylelikle okuyucu da bu vakaların neden belirli bir sırayla ele alındığını anlamış oluyor. Ondan sonra kararlarda ilgili ve alakalı vakalara yer veriliyor. Burada özellikle alakalı kelimesinin altını çizmek istiyorum. Karar yazan pek çok kişi, mesela davanın bütün vakalarını tek tek tekrarlamıyor. Sadece yeterli miktarda vaka, okuyucunun kararı anlaması için burada ele alınıyor, tekrar yazılıyor. Özellikle ilk derece mahkemesinin kararında bu vakalar yeterince ele alındıysa, burada sadece alakalı olanlara yer veriliyor. Ondan sonra kararın üzerinde kurulduğu kanun bire bir alıntı şeklinde değil, sadece öne çıkan hukuki ilkelere vurgu şeklinde yazılıyor, bağlam yaratmak için birkaç unsura belki daha fazla değiniliyor. Daha sonra hâkim kararlar ilgili gerekçeli bir açıklama yazıyor. Bu tabi ki gerekçeli kararın Amerika'daki en önemli parçası ve her zaman da en uzun parçası olmakta. En ayrıntılı tartışma veya açıklama burada gerçekleşiyor. Burada hâkim kanunu maddi vakalara uyarlıyor, kararının arkasındaki nedenleri dürüstçe ele alıyor ve okuyucu aslında hâkimin çalışmasını tam olarak burada görebiliyor ve hâkimin adil ve tarafsız bir hukukçu olduğu, hukukun devreye girdiği burada görülebiliyor. Aynı zamanda kararın hukuka dayandığını, vakaların adil bir şekilde değerlendirilmesine dayandığını, hâkimin kendi görüşlerine veya yanlılığına dayanmadığını bu bölüm sayesinde okuyucu görebiliyor ve taraflar da burada hâkimin kendi argümanlarını dinlediğini ve pozisyonlarını dikkatli bir şekilde değerlendirdiğini görebiliyor. Aynı zamanda hâkimin, hukukun üstünlüğüne duyduğu saygıyı ifade ediyor. Tabii ki bir temyiz mahkemesinde ilk derece mahkemelere yön gösterebilmek için de kanunu nasıl yorumladığını bu bölümde görebiliyoruz. Kararın bu bölümü ve kararın bütünü, tarafların argümanlarına saygıyla yaklaşmalı. Bu hukuki bir argüman değil, sadece kararın arkasındaki gerekçelerin bir ifadesidir. Bazen kara-

rı yazarken tarafları veya kararın değerlendirildiği mahkemeyi aşırı eleştirebiliyoruz, ama burada önemli olan gerekçeli kararlarda adillik ve nötrlük ilkesidir. Özellikle de yargıya ve hukukun üstünlüğüne saygı uyandırmak istiyorsak.

Son bölüm de tabii ki davanın sonucu, yani sonuç bölümünü içerir. Burada kararla ilgili son bir ifadeye yer veriliyor ve tabii ki bunun da net olması ve tarafların tam olarak hâkimlerin hangi konuda karar verdiğini anlaması için son derece önemli. Çünkü daha sonra bu karardan ilham alacak veya bunu emsal olarak kullanacak olan mahkemeler varsa, bu son bölümün net olarak yazılması onların da durumu anlaması açısından büyük önem taşıyor.

Gerekçeli karar yazımı ile ilgili Amerika'daki bir hâkimin birkaç görüşünü paylaşmak istiyorum. Ben tabii ki hiçbir şekilde size karar şöyle yazılmalı diyemem. Lütfen beni yanlış anlamayın ama Dr. Mustafa Saldırım kendi görüşlerimi de paylaşmamı istedi. Dolayısıyla ben de kendi ülkemde görev yapan bir hâkim olarak kendi görüşlerimi paylaşmak istiyorum. Bunun ülkemdeki pek çok yargıcın da fikrini yansıtacağını düşünüyorum. Gerekçeli kararda bütün bilgilere doğru bir şekilde yer verilmezse bu tabii ki tarafsızlığı ciddi olarak etkileyecektir. Bunun dışında gerekçelerimi açıklarken ben şahsen bir hâkim olarak yüzde yüz dürüst olmam gerektiğini düşünüyorum. Kararı yazarken, kararı yayınlamadan önce, gözden geçirirken hep kendime şunu soruyorum: Bu gerekçeler, benim bu kararı vermemdeki gerekçeleri yüzde yüz doğru ve dürüst olarak yansıtıyor mu? Kararımı, yazmaya dökecek kadar güvenmediğim birtakım faktörlere dayandırırıysam, o zaman yanlış bir şeyler var demektir. O zaman geri dönüp tekrar yaklaşımımı değerlendirmem gerekir. Aynı zamanda bu benim yargı bağımsızlığım ve bir hâkim olarak dürüstlüğümün bir kontrolüdür. Yani benim gerekçem o kararı neden verdiğimi yüzde yüz doğru ve isabetli bir şekilde yansıtmalıdır. Burada benim işime yarayan birtakım teknikler keşfettim. Bunu yapması her zaman kolay olmayabilir ama ben elimden geldiğince kararlarımı hemen duruşmadan/davadan sonra argümanları duyar duymaz veya dosyayı ya da özetleri okur okumaz yazmayı tercih ediyorum. Eğer 1-2 hafta geciktirirsem o zaman aynı işi ikinci kez yapmam gerekiyor. Sizin hafızanız benimkinden iyi olabilir tabii ki. Ama ben birkaç hafta geçmesine müsaade edersem ne yazık ki tekrar dönüp özetleri okumam gerekiyor. Tekrar kendimi alıştırmam gerekiyor davaya. Çok büyük bir gecikmeye yol açarsam ne yazık ki aynı işi iki kez yapmak zorunda kalıyorum. Dolayısıyla dakik bir şekilde hemen duruşma sonrasında yazmayı tercih ediyorum.

Yine benim çalışmamdaki kritik unsurlardan bir tanesi, önce kararımı gözden geçirmek, ondan sonra yazmaya başlamaktır. Çünkü iyi bir yazım istiyorsanız öncelikle net bir şekilde düşünmeniz lazım. Net bir şekilde kafamda canlandırmadan, bir sonuca

varmadan önce yazmaya başlarsam yazım süreci daha uzun sürüyor ve daha muğlak oluyor. Yani bu gideceğiniz yeri belirlemeden yolculuğa çıkmak gibi, bu da çok verimli bir yolculuk olmaz. Yine benim hâkim olarak uyguladığım yöntemlerden bir tanesi de önce yazıp sonra editlemesini (düzeltmesini) yapmak. Çünkü yazarken bir yandan düzeltmesini yaparsam o zaman tekrar tekrar düzeltme yapmam gerekiyor, sonunda bir kez daha okuyacağım için ikinci bir düzeltme daha yapmam gerekebiliyor ve ortaya çıkan nihai ürün de çok pürüzsüz olmuyor. Yine bazı hâkimler karar yazmaya geçmeden önce bir özet çıkarmanın, bir genel tablo çıkarmanın daha net bir karar yazmalarını sağladığını söylüyorlar. Kararı hemen duruşmanın veya dosyayı okumanın sonucunda yazamayacaksınız o zaman yine bu kısa özet size fayda sağlayabilir. Bazı hâkimler başlıklar ve alt başlıklar kullanıyor, genellikle ülkemizde daha kolay okunur hâle getirmek için ve mantık silsilesini daha rahat takip edebilmesi için okuyucunun; yani sayfalarca, paragraflarca bir metni insanların takip etmesi daha zor olduğu için başlıkları ve alt başlıkları, fıkraları kullanıyoruz. Karar nihai olarak, davayı sonuçlandırıyor ise durum farklıdır. Ama belirli konulara değinmiyorsak, o konulara neden değinmediğimizi yine ele almamızda fayda var. Taraflara argümanlarınızı inceledik ama bu konularda karar vermeyi gereksiz bulduk diyebilmek de lazım.

Ülkemizdeki hâkimlerin çok önemli bir kısmı mümkün olabildiğince yalın ve kolay anlaşılabilir bir dil kullanmayı tercih ediyorlar. Gerekçeli kararlarında çok fazla hukuki jargon kullanmamayı tercih ediyorlar ki hukukçu olmayan kişiler okuduklarında veya gözden geçirdiklerinde kararı anlayabilsinler. Tabii ki burada kitlenizi değerlendirmekte büyük önem var. Kararı sadece mahkemenin karşısına çıkacak olan taraflar okuyacaksa, o zaman tabii ki daha kısa bir şekilde vakalar anlatılabilir. Ama o karar sizin kararlarınızın çoğu gibi emsal teşkil edecekse o zaman daha geniş bir kitleye hitap edecek demektir. O yüzden vakaların daha uzun tartışılması, biraz daha fazla bağlam sağlanması anlamlı olacaktır. Bir dava medyanın veya kamunun çok fazla ilgisini çekiyorsa, o zaman yine kararların yanlış anlaşılmayı önleyecek bir şekilde yazılması önemli hâle gelmektedir. Özellikle de halkın çok önünde olan, çok ilgisini çeken bir davadan bahsediyorsak, o zaman kararın hukukçuların ve hukukçu olmayan kişilerin de anlayabileceği bir dilde yazılması tabii ki daha da önem taşıyacaktır.

Benim için kritik olduğunu düşündüğüm en önemli noktalardan bir tanesi de yargıçların değişime açık olması ve sürekli yaptıklarını iyileştirmeye açık olması. Şimdi şöyle deriz biz, Amerika'da bir atasözümüz vardır; "Yaşlı bir köpeğe numara öğretmek zordur." Tabii uzun zamandır bu işi yapan deneyimli hâkimlere de birtakım yeni yöntemler veya yeni yaklaşımlar göstermek daha zor olabilir. Ama her zaman buna açık olmak lazım. Her zaman gelişmeye açık olmak lazım. Hepimiz her türlü çabamızla daha iyiye gidebiliriz diye düşünüyorum. Benim yapacağım yorumlar bu şekilde. Kusura bakmayın öğleden sonraki oturumda sizinle birlikte olamayacağım. Çünkü bir haftalık uzun bir duruşmam

var. Tekrar mahkemeye gitmeden önce birkaç saat uyumak istiyorum. Dolayısıyla meslektaşım hâkim Clifford Wallace Amerika'nın en büyük temyiz mahkemelerinden bir tanesinden öğleden sonra size katılacak. O da kendi görüşlerini sizinle paylaşacak ve iş yükü fazla olan, yoğun çalışan bir mahkemenin gerekçeli kararlarını nasıl yazabileceğini anlatmaya çalışacak. Bu fırsatı verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Amerika Birleşik Devletleri, Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı David Campbell Bey'e bu açıklamalarından dolayı çok teşekkür ediyoruz. Değerli hukukçular, değerli meslektaşlarım, üç değerli konuşmacının konuşmalarını ve sunumlarını dinledik. Özellikle Yargıtayın hukuki denetim yapmak ve hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak üzere iki temel işlevi vardır. Yargıtayın en önemli görevi ve topluma karşı en büyük sorumluluğu, hukuki güvenliği, kanun önünde eşitliği ve hukuki öngörülebilirliği sağlamak amacıyla içtihat birliğini gerçekleştirmektir. İchtihat birliği, temyiz mahkemesi olan Yargıtayımızın en önemli işlevlerinden biridir. Bu, hem hukuki güvenliği hem yargıya güveni artırmaktadır. Bu nedenle Yüksek Mahkeme kararlarındaki gerekçenin ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinin kararlarındaki gerekçeden oldukça farklı ve önemli özellikleri vardır. Çünkü bir Yargıtay kararı sadece o davanın taraflarına yönelik olmayıp, emsal ve yol gösterici, içtihat birliğini de sağlayıcı niteliği olmalıdır. Yani öz olarak şunu ifade etmek istiyorum, Yargıtay uygulamasına göre kararların gerekçesi yargılamanın aynası gibidir.

Değerli hukukçular, bu konuşmalardan sonra şimdi yarım saatlik soru cevap bölümüne geçmek istiyorum. Özellikle değerli meslektaşlarımızdan, değerli hukukçularımızdan konuşma yapmak isteyenlerin, soru sormak isteyenlerin, katkıda bulunmak isteyenlerin, kameralarını ve mikrofonlarını açarak bu şekilde sorularını sormalarını özellikle bekliyoruz. Buyurun lütfen, soru sormak isteyen değerli meslektaşlarım sorularınızı alabiliriz.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Ben bir soru sormak isterim eğer uygun görürseniz.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın 9. Hukuk Dairesi Başkanımız Seracettin Göktaş Bey, buyurun lütfen sorunuzu alalım.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Teşekkür ederim Başkanım. Çok değerli konuşmacılara teşekkür ediyorum. Güzel sunumlar yaptılar, çok faydalandım. Amerika Birleşik Devletleri Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı Sayın David Campbell'a bir soru sormak istiyorum. Dediler ki ilk derece mahkemesi ayrıntılı bir şekilde vakaları özetlemişse, kararı denetleyen mahkeme olarak ayrıca fazla detaya girmeyi gerekli görmüyoruz. Acaba mahkeme kararını onayan kararlarda, ilk derece mahkemesi kararının doğru olduğunu belirten onama kararlarında gerekçeye yer veriliyor mu? Teşekkür ederim.

DAVID G. CAMPBELL

ABD Arizon Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı

Sorunuz için çok teşekkür ederim. Cevap evet, bir gerekçeli karar yine de yazılıyor. Yani eğer temyiz mahkemesi alt mahkemenin kararını onuyorsa yine de bir gerekçeli karar yazılıyor. Sebebi şu; çünkü kaybeden taraf temyize ilk mahkemenin kararında kendilerine göre neyin yanlış olduğunu söyleyerek başvuruyor. Dolayısıyla temyiz mahkemesi neden bu argümanların ikna edici olmadığını yazmak durumunda ve yeni birtakım konular söz konusu ise, yani söz konusu olaya ilişkin ilk derece mahkemesinde belki tam olarak ele alınmamış bazı boyutları olabilir. Dolayısıyla bunlar da gerekçeli kararda ele alınmaktadır. Ama genellikle gerekçeli kararda bir atıf yapılacaksa sadece kısaca atıf yapılıyor. Yani mahkeme bazı kararlarla hemfikir değilse onlarla neden hemfikir olmadığını yazıyor. Hemfikirse neden hemfikir olduğunu yazıyor. Bunları kısa referanslar şeklinde yapıyor ve argümanlara cevaben bunu yapıyor. Biz onama kararlarında bile gerekçeli kararı genel olarak yayınlıyoruz. Usul o şekilde işler.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Teşekkür ederiz. Şimdi de 8. Ceza Dairesi Başkanımız Abdulkadir Güngören Bey'in bir sorusu olacak. Buyurun lütfen Abdulkadir Bey.

ABDULKADİR GÜNGÖREN

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Başkanı

Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Faydalandığımız bilgiler dolayısıyla konuşmacılara teşekkür ediyorum. Ayrıca başarılı moderatörlüğü, yöneticiliği nedeniyle Sayın Başkanım size de teşekkür etmek istiyorum. Şimdi benim sorum Sayın Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi Uzman Hukukçusu Yasemin Çağ ve yine Arizona Bölgesi Yüksek Mahkeme yargıcı Sayın David Campbell'a olacak. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da kararların gerekçeli olması gerektiği ve yine usul yasalarımızda kararların gerekçeli olması kanunla hüküm altına alınmıştır. Ayrıca gerekçelerde nelerin gösterilmesi gerektiğini de yasalarımız belirtmiştir. Buna rağmen mahkemelerimizden sıkça gerekçesiz kararların geldiğini görüyoruz. Bütün Yargıtay daireleri gerekçesizlik nedeniyle bozma kararları veriyorlar. Bu kararın gerekçesi yok, gerekçe yazmadınız diye kararları bozup ilk derece mahkemesine gönderiyoruz. Ancak Yargıtayın bu bozma kararlarına rağmen ilk derece mahkemelerinden tekrar tekrar yeniden, yine gerekçesiz kararlar yazılmaya devam ediyor. Bizim bozma kararlarımız bu gidişatı değiştirmeye yetmiyor. Benim sorum da tam bu noktada, buna nasıl bir önlem alabiliriz? Orada nasıl bir sistem uygulanıyor? Yeniden gerekçeli kararı yazmayan hâkimlerle ilgili veyahut da diğer çalışanlarımızla ilgili neler yapabiliriz? Yargıtaydan geçen dosyalarla ilgili Yargıtay'ın değerlendirmesini içeren bir not veriliyor, ama bunun da çok etkin kullanıldığı söylenemez. Bu nedenle şu soruyu da eklemek isterim, gerekçeli karar yazılması için veyahut da gerekçesiz kararların tekrar tekrar yazılmaması için neler yapabiliriz? Teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Başkanım sorunuz için çok teşekkür ediyoruz. Önce David Bey'e, sonra Yasemin Hanım'a söz vermek istiyorum. Buyurun Sayın David Bey.

DAVID G. CAMPBELL

ABD Arizon Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı

Çok teşekkür ederim. Keşke sorunuza çok güzel bir cevabım olabilseydi ama maalesef öyle bir cevabım yok. Yani size şunu söyleyemiyorum. Bu sorunu çözmek için şu teknik tek başına iyidir diyemiyorum maalesef. Ama şunu söyleyeyim size, bizim ülkemizde bu çok sık karşılaştığımız bir sorun değil. Bunun nedenini şöyle düşünüyorum. Bizim mahkemelerimizde zaten bir gerekçeli karar yayınlama kültürü var. Yani hâkimler bunu yapıyorlar, insanlar da mahkeme önüne geldikleri zaman böyle bir beklenti içerisinde oluyorlar. Tabii ki çok yoğun olan ilk derece mahkemelerde, iş yükü çok olan mahkemelerde bazen bu gerekçeli kararlar daha kısa olabiliyor, bazen de kararlarda gerekçe olmayabiliyor. Ama genel anlamda kültürümüz gerekçeli karar vermek yönünde ve çok yoğun iş yükü olan mahkemeler de yine de gerekçeli karar vermeye çalışıyor. Bu olmazsa, sizin bahsettiğiniz örneklerde genellikle sizin yaptığınız gibi bizde de temyiz mahkemeleri bu kararları bozuyor, geri gönderiyor ve alt derece mahkemesi hâkimlerinin bunu yapmalarını istiyor. Genelde de hâkimler buna uyuyorlar. Yani herhangi bir şekilde buna

uymama, üst mahkemenin kararına uymama gibi bir durum yok. Herhâlde hâkimler böylesine bir durumun kendileri açısından itibar bozucu olduğunu düşünüyorlar. Dolayısıyla hâkimler üst mahkemeden gelen bozma kararının gerekçesiz karar nedeniyle olduğunu gördüklerinde buna göre gerekli değişikliği yapıyorlar. Sık sık bu yönde bozma kararı olan bir hâkim olursa o büyük ihtimalle bunu yapmaya devam etmeyecektir. İşlerine verdikleri önem nedeniyle muhakkak üst mahkemenin kararlarına uyacaklardır. Ama sizin sorunuza cevaben çok spesifik bir teknik dersiniz bu biraz zor. Benim ülkedeki kültür böyle. Ama isterseniz ben bunu düşünmeye devam edeyim. Eğer aklıma başka fikirler gelirse Dr. Mustafa Saldırım Bey'le paylaşırım. Çünkü bu çok zor bir soru, gerçekten temyiz mahkemelerinin ve temyiz hâkimlerinin sık sık karşılaştığı bir sorun olduğunu anlayabiliyorum ve bu hakikaten insanı zorlayıcı. Çünkü siz de yüksek mahkeme olarak işinizi en iyi şekilde yapmak istiyorsunuz ve kararların düzgün şekilde verilebilmesi için diğer mahkemelerin de işlerini elbette doğru yapması gerekiyor.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Cevap konusunda Sayın Yasemin Hanım'a söz vermek istiyorum.

YASEMİN ÇAĞ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu

Çok teşekkür ederim. Sayın Campbell'ın da dediği gibi maalesef benim de sihirli bir çözümüm yok. Fakat Avrupa Konseyinde 47 ülke olmasından faydalanarak 47 ülkenin çalışma sistemlerini gözlemlene şansımız oluyor. Bu sadece Türkiye'de olan bir problem olmadığı için ve ilk derece hâkimlerinin hızlı karar verebilmek için dosya sayılarını da dikkate alarak kısa kararlar verdikleri çok sık rastlanılan bir durum. Bu da süregelen bir sonuç olunca İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararlarına neden oluyor. İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararlarına neden olunca, az önce belirttiğim gibi ülkeler bu sefer 47 ülkenin bakanlarından ve onların delegelerinden oluşan Bakanlar Komitesi'nin denetimine giriyor ve hükümetler buna bir çözüm aramakla yükümlü oluyorlar. Şimdi bu konuda başı en sıkıntıda olan ülkelerden bir tanesi Gürcistan. Gürcistan'a ilişkin Avrupa Konseyinin yaptığı çalışmalar, eğitimler var. Mesela bu eğitimlerde ilk derece hâkimlerinin karar yazarken hangi ilkelere özellikle dikkat etmeleri gerektiği konusunda el kitapları hazırlandı. Hatta biraz daha işi ileri götürerek bazı ülkeler için böyle kutucuklar hâlinde "yapıldı/yapılmadı" şeklinde "checklist"ler düzenlendi. Bu tür eğitimlerle ilk derece mahkemelerinin hakimlerini bilinçlendirme yönünde Avrupa Konseyinin çalışmaları oluyor. Türkiye için de hâkimler bu pandemiden önce -ilk

derece hâkimleri özellikle- Strazburg'da çalışma ziyaretlerinde bulunuyorlardı. Biz İnsan Hakları Mahkemesi sekreteriyasında çalışan hukukçular olarak onlara eğitimler vermeye Ankara'ya ya da Türkiye'deki değişik bölgelere gidebiliyorduk. Ben şahsen Erzurum'a, Diyarbakır'a bir sürü şehre giderek eğitimlere katkıda bulunmaya çalıştım. Hâkimlerimize bu konuları ilk elden, ülkemize karşı ihlal kararı çıkmaması için, bunu özümseyerek çalışmalarını konusunda bilinçlendirmek için, konuşmaktan ve bunu onlara önermekten başka İnsan Hakları Mahkemesinin elinden bir şey gelmiyor, ne yazık ki. Teşekkür ederim.

ABDULKADİR GÜNGÖREN

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Başkanı

Ben teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Yasemin Hanım özellikle cevap için çok teşekkür ediyoruz. Abdulkadir Bey'in, sorusu önemli. Hüküm kurmak, gerekçeli karar yazmak aynı zamanda bir sanattır. Hâkimin bir sanatıdır. Hâkimin kurduğu hükmü gerekçelendirirken bunu bir sanatçı edasıyla yapması gerekir. Nasıl ki bir ressam yaptığı resme güzelliği o fırça darbeleriyle ve renklerle özdeşleştiriyorsa, hâkim de gerekçeli kararını yazarken bir sanatçı edasıyla ilgili kanun maddelerini hükümde, gerekçeye oturtması gerekir. Adalet Akademisi'nde bu konuda bir ders var. İlk derece mahkemesi hâkimlerimize hüküm kurma, özellikle bu konuda dersler veriliyor ve yine Yargıtayımızın çok değerli hâkimlerinden birinin bir kitabı var. İsmi de şu; Mustafa Artuç Bey'in yazdığı "Hüküm Kurma Sanatı." Ne kadar güzel bir söz ve kitap. İlk derece mahkemelerimizin hâkimlerine, Adalet Akademimizde verilen eğitim seminerlerinde bu şekilde güncel kararlarda gerekçenin yazımı konusu yaygınlaştırılarak sorunun çözülebileceğine inanıyorum. Teşekkür ediyorum. Şimdi soru sormak üzere 11. Ceza Dairesi Başkanımız Ali İhsan Öztekin Bey'e söz veriyorum.

ALİ İHSAN ÖZTEKİN

Yargıtay 11. Ceza Dairesi Başkanı

Evet, tüm katılımcılara katılımları için teşekkür ederim. Güzel, verimli, faydalı bir çalışma programı oldu. Bizler ve diğer arkadaşlar için karşılıklı görüşmeler hoş oldu. Özellikle bir önceki soru hakkında gerekçeyle ilgili açılım yapmak istiyorum. Yasemin Hanım'ın açıkladığı üzere, Türkiye'den 5 veya 6 gerekçesizlik konusunda karar gelmişti.

Kaldı ki AYM'deki karar yoğunluğu bakılırsa Türkiye ilk sıralarda. Açılan davalar, ihlalle ilgili davalar vardır. Bu da şunu göstermektedir. Gerekçesi kime göre, neye göre? Ülkemizde gerekçe kültürü vardır ama yeterlilik konusu tartışmalıdır. Biz içtihat merci olarak kürsü hakimlerinin verdiği kararları anlamalı ve kavramalıyız. Yargıtayımızın verdiği kararların kapsamının genişliği ne kadar olmalı? Bunu tartışmamız gerekir. İçtihat mahkemelerinin kararları diğer mahkemelere de örnek olduğundan ve bunlardan faydalanabileceklerini dikkate alarak, içtihat mercii kararlarının gerekçesinin genişliği tartışılmalıdır. Kürsü hâkimlerinin, ilk derece mahkemelerinin kararlarını anlayabilecek yeterli düzeyde olduğunu görmek ve kabul etmek gerekir. Pratik uygulama bunu gerektirir. Çünkü mesleğin başında, daha yeni başlamış, 2 yıllık, 6 aylık, 1 yıllık hâkimin, Osman Bey'in anlattığı sanata ulaşması için çok yoğurt yemesi, emek vermesi lazım. O emek daha tamamlanmamıştır. Yargılamanın selametinin, dosya içeriğini incelediğimiz anda yeterli görülmesi gerekir. Birincisi, bir gerekçenin yeterliliği kime göre, neye göre dersek bu işin sonu bitmez. İkincisi David Bey'e bir sorum olacak. Malumunuz gerekçeyi konuşurken genelde son hüküm itibarıyla gerekçeyi konuşmaktayız. Ara kararlarda da hak doğuran, sonuçlandırıcı veya hak kaybı olan kararlar verilmektedir. Bu sorum hem Yasemin Hanım'a hem de David Bey'e sorum. Ara kararlarda hak doğuran kararlar açısından gerekçe ne şekilde kullanılmaktadır? Ara kararlarının gerekçesi ve kapsamı var mıdır? Uygulaması nedir? Bunu merak etmekteyim. Teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Ali İhsan Başkanımıza bu sorusundan dolayı teşekkür ediyoruz. Özellikle Ali İhsan Bey'in sorusu mahkemenin hüküm kararı değil, ara kararlarındaki gerekçe hususu. Bu konuda ilk cevabı David Bey'e söz vererek almak istiyoruz. Buyurun Sayın David Bey.

DAVID G. CAMPBELL

ABD Arizon Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı

Evet, memnuniyetle tabii. Bizdeki sistemin sizdeki ile aynı olduğundan emin değilim. Bizim bir takım ara temyiz diyebileceğim mekanizmalarımız var. Yani bir dava nihai hükme erişmeden evvel birinci derece mahkemede görüşülürken hâkimin önemli bir hukuki prensip veyahut da bir delile ilişkin olarak nihai sonucu etkileyecek bir karar vermesi hâlinde, kısıtlı durumlarda davanın taraflarından bir tanesi, bu alt mahkemenin ara kararı diyebileceğimiz kararlar ile ilgili olarak temyize başvurabiliyor. Böylece ilk mahkeme nihai kararını verdiği anda o konuda temyiz fikrini almış oluyor. Biz buna İngilizcede "interlocutory appeal" diyoruz. Tabii sizin sisteminizde bu şekilde mi işliyor,

tam bundan mı bahsediyorsunuz bilmiyorum, ama bizde bu tip temyizlerdeki gerekçe şartları nihai hükümdeki gerekçe şartlarıyla aynı. Yani hakimin yine bu konuda neden böyle bir karar verdiğini açıklamaması gerekiyor. Burada nihai sonucu belki söylemiyor, nihai hükmü vermiyor ama verdiği ara kararda o dava ilerlerken o davayla ilgili hangi prensiplerin söz konusu olduğundan bahsediyor. Umarım sorunuza cevap verebilmiş oldum, çünkü sizdeki usulü tam anlamıyor olabilirim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

David Bey, Ali İhsan Bey'in sorusu özellikle tutuklamaya, tahliyeye ilişkin veya kişinin malına el koymaya ilişkin ara kararlarına karşı bizde itiraz kanun yolu var. Özellikle özgürlüğe ilişkin tutuklama kararları konusunda sizdeki kanun yolu nedir?

DAVID G. CAMPBELL

ABD Arizon Bölgesi Yüksek Mahkeme Yargıcı

Evet, bununla ilgili bizde bir sistem var. Eğer bir el koyma veyahut da bir tutuklama başlangıçta söz konusu ise bazı şartlar altında bunu temyiz etmek mümkün. Genellikle bu durumlarda takdir yetkisi temyiz mahkemesinin, ama bunu dinleyip dinlememe takdir yetkisi de temyiz mahkemesinde. Dinlememe kararı verirlerse o zaman incelemekten vazgeçiyorlar ve o zaman gerekçeli karar vermeleri gerekmiyor. Çünkü o aşamada bir gerekçeli karar vermeye gerek olmuyor. O aşamada temyiz mahkemesi sadece tercihini beyan ediyor ve o ara kararın temyizini incelemeyi reddettiğini belirtiyor. Fakat taraf temyiz mahkemesine gelir ve bunu görüşmeye karar verirse temyiz mahkemesi, tabii ki o zaman kararını gerekçeli olarak veriyor. Umarım bu şekilde sorunuza cevap verebilmiş oldum.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Teşekkür ederiz. Yasemin Hanım, buyurun lütfen.

YASEMİN ÇAĞ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu

Teşekkür ediyorum. Şimdi çok teşekkürler sorunuz için. Bu bence çok önemli bir soru. Çünkü ben sabahki sunumumda gerekçeli kararları sadece sözleşmenin 6'ncı maddesi

altında, adil yargılama hakkına ilişkin olarak inceledim. Ama tutukluluk kararlarındaki gerekçeler mesela 5. maddede, yani kişinin özgürlük ve güvenliğini güvence altına alan İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi altında tutukluluğun neden, hangi şartlarla gerekliliğinin belirtilmesi açısından da çok büyük önem taşımaktadır.

Şimdi 6'ncı madde açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de inceleme yaptığı da dosyanın bütünü değerlendirmektedir. Dolayısıyla verilen hüküm açısından değerlendirme yapılmaktadır. Fakat dediğiniz gibi ara kararlarda, uzun tutukluluk hâlinde, genel geçer, "...dosya evrakının içeriğine, kaçma şüphesine..." gibi genel cümleler yerine, sanığa özgü tutukluluk nedenlerinin belirtilmesi İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı uyarınca gereklidir. Bu tutukluluk nedenlerinin şahsa özgü bireysel bir şekilde yapılmamış olmasından dolayı da çok sayıda ihlal kararı vardır. Az önce belki 6'ncı maddeden 5-6 tane ihlal kararı olduğunu söylesem de Türkiye'ye ve diğer ülkelere karşı da 5. madde açısından da yüzlerce ihlal, bu konuda vuku bulmuştur. Bunun dışında 8. madde açısından da kişinin özel hayatına, aile hayatına saygı açısından da verilen ara kararlarda, özellikle velayet davalarında kararların gerekçeli olmaması, çocuğun velayetinin hangi ebeveyne -anneye, babaya- kime verildiğinin gerekçelerinin açıklanmaması ihlale yol açabilmektedir. Yani gerekçeli kararın, daha doğrusu bir kararda ister ara karar olsun ister hüküm olsun gerekçelerin bulunmaması sadece adil yargılama altında değil diğer maddeler altında da ihlale neden olabilmektedir. Umarım sorunuz buydu. Ama tam anlamadıysam devam edebilirim, sorabilirsiniz tabii ki.

ALİ İHSAN ÖZTEKİN

Yargıtay 11. Ceza Dairesi Başkanı

Çok teşekkürler, çok sağ olun.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Soru ve cevaplar için çok teşekkür ediyoruz. Başka soru sormak isteyen arkadaşlarımız varsa buyurun lütfen. Şu anda herhangi bir soru talebinin olmadığını görüyorum. Çok değerli hukukçular, çok değerli meslektaşlarım, şimdi Yargıtay Genel Sekreter Yardımcımız Dr.Mustafa Saldırım Bey'e söz vermek istiyorum. Buyurun lütfen Mustafa Bey.

Dr. MUSTAFA SALDIRIM

Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

Çok değerli Başkanlarım, çok kıymetli katılımcılar. Hepinize çok teşekkür ediyoruz.

Bizim için son derece önemli ve zor bir organizasyondur. İlk kez bu kadar kapsamlı bir çalışmayı yaptık, yapmaya cesaret ettik. Desteğiniz için çok teşekkür ediyoruz, saygılar sunuyoruz. Okyanus ötesinden Sayın David Campbell gerçekten çok yoğun bir duruşma trafiği olmasına rağmen bizi kırmadı, katkısını sundu. Çok kıymetli meslektaşlarımız da katkılarını sundular. Sayın Yasemin Hanım'a, diğer konuşmacılara ve tüm katılımcılara teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Çok değerli hukukçular, çok değerli meslektaşlarım. Yüksek Temyiz Mahkemelerindeki Gerekçeli Karar Sempozyumu'nun öğleden önceki bölümünü şu anda kapatıyoruz. 13.30'dan sonra ikinci oturumumuz başlayacak. İkinci oturumumuza 9. Hukuk Dairesi Başkanımız Sayın Seracettin Gökteş Bey başkanlık edecek ve çok değerli konuşmacılarımız olacak. Özellikle bu ikinci oturuma da katkı sağlamanızı ve dinlemenizi bekliyoruz. Ben, İnsan Hakları Komisyonu Başkanı olarak tüm katılımcılara, konuşma yapanlara, herkese çok teşekkür ediyorum. Özellikle, bu sempozyumun gerçekleşmesini sağlayan Sayın Yargıtay Başkanımıza, sunumlarından dolayı Sayın David Bey'e, Yasemin Hanım'a ve emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum ve saygılar sunuyorum. Sağ olun, var olun.

II. OTURUM

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Değerli katılımcılar, sizleri saygıyla selamlıyorum. Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında organize edilen Yüksek Temyiz Mahkemelerinde Gerekçeli Karar başlıklı Sempozyumun ikinci oturumuna hoş geldiniz. Sempozyumu düzenleyen ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. İkinci oturumu başlatıyor ve başarılı bir oturum geçmesini diliyorum. Elimdeki programdaki sıralamaya uygun olarak konuşmacılara söz vereceğim. Birinci konuşmacımız Sayın Fatma Feyza Şahin, kendisi Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Üyesi. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu deneyimleri kapsamında gerekçeli kararlar konusunda geliştirilen yazım usulleri ve uygulanan yöntemler çerçevesinde Türk Yargıtayı'nın kararlarında gerekçeli karar hakkını bize anlatacaklar. Sözü Sayın Fatma Feyza Şahin'e veriyorum. Buyurun Sayın Şahin, söz sizindir.

FATMA FEYZA ŞAHİN

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Üyesi

Sayın Başkanım teşekkür ediyorum. Sayın Başkanlarım, sayın katılımcılar hepinize saygılar sunuyorum. Katılımlarından dolayı tüm katılımcılara teşekkürlerimi sunuyorum. Aradaki saat farkına rağmen Amerika'dan aramızda olan Sayın Wallace'a ve Strazburg'dan katılan Sayın Yasemin Çağ'a da ayrıca teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Güzel bir öğleden sonra çalışması olmasını diliyorum. Konumuz hepimizin de bildiği gibi gerekçeli karar hakkı. Gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi. Mahkeme kararlarının gerekçeli olarak yazılması gerçekten çok çok önemli bir konu. Kararların gerekçeleri önemli. Neden önemli? Çünkü hâkim bir karar veriyor ve gerekçe sayesinde vermiş olduğu o kararın doğru olup olmadığı denetleniyor. Yani aslında kendisini de gerekçesi sayesinde denetliyor. Üst mahkemelerde denetim incelemesi yapılırken, kararın hukuka uygun olup olmadığı yine ancak gerekçe sayesinde anlaşılabilir. Taraflar da gerekçe sayesinde haklı olup olmadıklarını anlayabiliyorlar. Bu nedenle bir mahkeme kararı sonucu itibarıyla aslında ne kadar doğru olursa olsun yeterli bir gerekçe içermiyorsa, taraflar açısından o dosyanın yeterince incelenmediği gibi bir şüpheye bile neden olabilecektir.

Kararların gerekçeli olması bize neler sağlar? Hâkim açısından uyguladığı kanun ya da kanunların sözüne ve özüne uygun olmasını sağlar. Taraflara ve ilgililere, o karar anla-

mında yasaya ve hukuka uygunluğu denetleme imkânı verir. Kararın dayandığı olgular ve nedenler ortaya konulduğu için gerçek anlamda bir değerlendirme yapılması ve denetlenmesi imkânını sağlar. Kararın kamuoyunda tartışılabilmesini, kabul görmesini, böylelikle yargıya güven duyulmasını, mevcut olan güvenin daha da artmasını sağlar. Bütün bunların dışında hukuk sistemimiz anlamında mahkeme kararlarının gerekçeli olması, bu kararların taraflar ya da ilgili olabilecekleri başka hukuki uyumsuzluklar bakımından etkili ve bağlayıcı kabul edilmesi, bir davada kesin hüküm, kesin delil, güçlü delil oluşturup oluşturmayacağı gibi bir takım hukuki değerlendirmeler anlamında da kararın gerekçeli olması önem taşımaktadır.

Şimdi mevcut hukuk sistemimizdeki düzenlemelere baktığımız zaman - başta Sayın Osman Atalay Başkanımız olmak üzere sabahki konuşmalarda da ifade edildi - gerekçeli karar hakkı o denli önemli ki, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda öncelikle bu hak düzenlendi. 141'inci maddenin üçüncü fıkrası "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olmalıdır" emredici hükmünü içermektedir. Yine usul kanunlarına baktığımız zaman Hukuk Muhakemeleri Kanunu 297'nci maddesi var. Hükmün kapsamı neleri içermelidir? Aslında şunu açıklıkla ifade edebilirim, şimdi söylediğim zaman da çok rahat görülecek, bir mahkeme kararı 297'nci maddenin birinci fıkrasının c bendine uygun yazıldığında gerekçesiz olma ihtimali zaten söz konusu değil. Zira burada yazılan hususları kapsayan bir mahkeme kararı, gerçek anlamda gerekçeli bir karardır. Zira madde şöyle diyor; "...tarafların iddia ve savunmalarının özetini, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları, çekişmeli vakalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesini, sabit görülen vakalarla, bundan çıkan sonuç ve hukuki sebepleri..." göstermesi gereklidir. Görüldüğü gibi karar bunları kapsadığı zaman gerçekten tam anlamıyla gerekçeli bir karar olduğunu anlayabiliriz.

Yargıtay uygulamasında mahkeme kararlarının gerekçeli olması önemlidir. Yargıtay içtihadı birleştirme kararlarında, pek çok daire kararlarında da bu hususa yer verilmiştir. Yargıtay içtihadı birleştirme kararları bizim hukuk sistemimizde kanun gücünde olduğundan yasal düzenlemeler bağlamında burada belirtmek istiyorum. Örneğin 1976 tarihli bir içtihadı birleştirme kararımız var. Burada da gerekçenin önemi şu şekilde belirtilmiş; "...gerekçenin ilgili bilgi ve belgelerin isabetle takdir edildiğini gösterir biçimde geçerli ve yasal olması..." aranmalıdır. İçtihadı birleştirme kararımızda gerekçenin bu niteliği, yasa koyucunun amacına uygun olduğu gibi kararı aydınlatmak, keyfiliği önlemek, tarafları tatmin etmek niteliği de tartışma götürmez bir gerçektir.

O zaman, bir gerekçeli karar nasıl olmalıdır? Bu tabii çok uzun değerlendirilecek bir konu ama buradaki süremi dikkate alarak çok kısa bir şekilde şöyle söyleyebilirim. Bir gerekçeli kararda gerekçe sözde değil özde gerekçe olmalıdır diyorum ben. Bunun

için de kararda yargılama süreci başından itibaren tüm aşamaları ile gösterilmeli, bu kapsamda bir değerlendirme yapılarak sonuca ulaşılmalıdır. Yargıtay uygulamasında gerekçenin önemi konusuna geldiğimiz zaman - şimdi Yargıtay uygulamasında sabah söz alan bazı sayın daire başkanlarımız da belirttiler - Anayasamızdaki emredici hüküm gereğince mahkemelerin bütün kararları gerekçeli olmak zorunda. Dolayısıyla zaten uygulamada Yargıtay temyiz incelemesini yaparken önüne gelen bir kararın gerekçesiz olması doğrudan bir bozma sebebidir ve karar salt bu nedenle bozulur. Bu açıdan baktığımızda, temyiz incelemesinde ilk derece mahkemesinin ya da istinaf mahkemesinin kararını salt gerekçesizlikten dolayı bozan bir Yargıtayın, kendi verdiği kararların yasanın anladığı anlamda gerekçeyi içermesi gerektiği elbette ki tartışmasız bir konudur, diye düşünüyorum.

Yargıtay kararlarının gerekçeli olması, normal mahkeme kararlarının gerekçeli olmasından biraz daha farklılık ve önem arz ediyor. Bunun nedeni de Yargıtay kararlarının emsal olma özelliğinden kaynaklanıyor. Şimdi Yargıtay kararlarında gerekçe önemlidir. Öncelikle kararı veren mahkemenin ya da tarafın/tarafların Yargıtay'ın bu kararına uyup uymayacaklarına karar verebilmeleri anlamında Yargıtay'ın kararındaki gerekçe gerçekten önemlidir. Yargıtay kararlarının benzer olaylarda emsal olarak kabul edilebilmesi, emsal olma özelliği anlamında, Yargıtay kararlarının gerekçesi önemlidir. Yargıtay'ın bir içtihat mahkemesi olması sebebiyle hem yargı hem de hukuk bilimi için Yargıtay kararlarının gerekçesinin olması önemlidir. Zira gerekçe sayesinde kararlar bilimsel tartışmaya açık olacak, eleştirilecek, böylece hukuki gelişime katkı sağlanacaktır.

Bugün için Yargıtay'da kararların yazımı konusuna baktığımız zaman, Yargıtay'da birden çok daire var ve bugün için Yargıtay'da kararların yazımı konusunda ortak bir uygulamanın var olduğunu söylememiz mümkün değil. Her daire kendi karar yazım usullerini geliştirmiş, belirlemiş ve her daire kendi usulleri çerçevesinde kararlarını yazmaktadır. Ben konuşmamın bundan sonraki kısmında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarından bahsetmek istiyorum. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu dairelerden biraz farklı. Öncelikle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu neyi inceliyor onu ifade edeyim. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Özel Daire bozma kararına karşı direnen mahkemenin, yani Özel Daire bozma kararına uymayan, direnen mahkemenin verdiği direnme kararlarının temyiz incelemesini yapar. Bu anlamda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Özel Daire ile mahkeme arasındaki uyuşmazlığı çözen bir mercidir. Bu görevin sonucu olarak da Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun verdiği bütün kararlar, yasanın aradığı anlamda, yani hem teknik gerekçe diyebileceğim hukuksal değerlendirmeyi hem de yargılama sürecinin tamamen anlatılarak sonuca ulaşıldığı gerçek anlamda gerekçeyi içeren kararlardır. Şunu da özellikle ifade etmek istiyorum: Örneğin Yargıtay dairelerinde, bu hepimizin kabulünde, bütün bozma kararlarında hukuksal değerlendirmenin yapıldığı

gerekece vardır. Ama onama kararları biraz daha farklı olabiliyor. Hukuk Genel Kurulu kararlarına baktığımız zaman, Hukuk Genel Kurulu kararlarının kapsamlı gerekçesi yalnızca bozma kararları için değildir. Hukuk Genel Kurulunun onama kararları da aynı şekilde kapsamlı gerekçeyle yazılır. Usuli sebeplerle bozma kararları da aynı gerekçeleri içerir. Birtakım usulden kararlar vardır; süre yönünden ret gibi, miktar bakımından temyiz kesinlik sınırının altında kalması, temyiz incelemesine tabi olamaması gibi. Bu konuda verilen kararların hepsi de ilgili konularına ilişkin yeterli gerekçeleri kapsamaktadır. Bu anlamda baktığımızda Hukuk Genel Kurulu kararları oldukça uzun kararlardır. Burada tabii bağlayıcı bir rakam vermem mümkün değil ama sayfa olarak kaç sayfa civarında dediğimizde, genel olarak Hukuk Genel Kurulu kararları 10-12 sayfa civarında yazılır, 20 sayfaya kadar olan kararlarımız da oldukça çok vardır. Kararın özelliğine göre bazen 30 sayfaya yakın kararlar da Hukuk Genel Kurulunda bulunmaktadır.

Şimdi Hukuk Genel Kurulunun taslak kararı üzerinden anlatımına geçmeden önce Yargıtay dairelerinde gerekçenin önemi daima kararlarda belirtiliyor. Bir içtihadı birleştirme kararına az önce değinmiştim. Bir de 15. Hukuk Dairesi'nin gerekçe konusunun önemini ifade eden bir kararına değinmek istiyorum. Bu 2000 yılında verilen bir karar. 15. Hukuk Dairesi bu kararında gerekçe ile ilgili olarak şöyle demiş, "Hukukun üstün kılınması, yargıya güven duyulup bunun kuvvetlendirilmesi, yansız ve aleni yargılama yanında yoğun bir mesainin ürünü olan nihai kararların da yargılama safahatına uygun, doyurucu ve inandırıcı biçimde kaleme alınması ile olanaklıdır".

Hukuk Genel Kurulu kararlarında öncelikle burada görüldüğü gibi bir giriş bölümü var. Burada şunu da ifade etmek istiyorum. Hukuk Genel Kurulu kararlarının yazımı konusunda 2020 yılına kadar düz yazı şeklinde bir karar yazım biçimi vardı. 2020 yılı başı itibarıyla kararda biçimsel anlamda bir değişiklik yapıldı. Kararlarda bölümlenme sistemi uygulandı ve 2020 yılı başından itibaren bu taslak karar üzerinden kararlar yazılıyor. Şunu da ifade etmek istiyorum ki kararların içeriği anlamında herhangi bir değişiklik yok. Yani önceki genel kurul kararlarında da aynı geniş gerekçeler yazılıyordu. Şimdiki genel kurul kararlarında da aynı geniş gerekçeler var. Sadece şekilsel anlamda karar yazımı biraz değiştirildi. Burada ilk üç paragraflık bölümde, bu dosya genel kurulun önüne nasıl gelmiştir, yani dava ne davasıdır, mahkeme ne karar vermiştir, nasıl bozulmuştur, kim tarafından bu karar temyiz edilmiştir, giriş bölümünde bunları görüyoruz. Bundan sonraki aşamada kararda 5 ana başlığımız var ve bu başlıklar altındaki alt başlıklarla beraber karar bölümler şeklinde yazılıyor ki bu da kararın daha rahat anlaşılmasını sağlıyor.

Şimdi birinci ana başlığımız yargılama süreci. Bir kararda sonuca nasıl ulaşıldığını görebilmemiz için yargılama sürecinin özellikle Hukuk Genel Kurulu kararlarında mutlaka

ve mutlaka karara yansıtılması gerekiyor. O nedenle ilk ana başlık bu ve bu başlığın altında burada görüldüğü gibi birden fazla alt başlıklar var. Şunu da ifade etmek istiyorum. Böyle bir karar yazım formatında kararda herhangi eksik bir hususun kalması söz konusu olmuyor. Zira bütün bu başlıkların altının doldurulması söz konusu olduğu için karar yazımı bittiğinde eksik kalan bir husus olmadan karar yazımı tamamlanmış oluyor. Yargılama sürecinde ilk alt başlığımız davacı istemi. Davacı ne talep etmiştir, bunu yazıyoruz. Sonraki alt başlığımız davalı cevabı alt başlığı. Burada da davalı bir savunmada bulunmuş, cevap vermişse ne cevap vermiştir, bu yazılıyor. Cevap vermediyse cevap vermediği yazılır. Birden fazla davalımız varsa her bir davalının savunması bu bölüm altında karara geçirilir. Sonraki alt başlığımız ise mahkeme kararı. Dava açıldı, usulü işlemler, yargılama safahatı bitti, mahkeme bir karar verdi. Bu davada hangi mahkeme nasıl bir karar vermiştir, burada mahkeme kararı bölümünde verilen karar ve bu kararın özeti yani, mahkeme hangi gerekçeyle ve sonuçta hangi kararı vermiştir, burada o bölüm yazılmaktadır.

Karar aşamasından sonra, bu karar bir temyizle elbette ki Özel Dairenin önüne geliyor. Bu kararı kimler temyiz etti ve daire bu kararı hangi gerekçeyle bozdu, Özel Daire bozma kararında buna yer veriliyor. Hukuk Genel Kurulu kararında, Genel kurulun görevi daire ile mahkeme arasındaki uyumsuzluğu çözmek olduğu için bozma kararları genel olarak olduğu gibi Genel Kurul kararına alınır. Fakat bazen kavramların geniş bir şekilde açıklandığı geniş bozma kararları olabiliyor. O zaman genel açıklamaların yapıldığı bölüm karara alınmaz. Ama somut olaya ilişkin değerlendirme yapılan bölüm mutlaka genel kurul kararına alınır. Bu yargılama süreci başlığı ile ilgili şunu da belirtmek istiyorum. Bazen birden çok ilk derece mahkemesi kararı olabiliyor. Birden fazla bozma kararı olabiliyor. Kaç tane olursa olsun bunların hepsi yargılama süreci başlığında, bu bölümde, mutlaka ve mutlaka kararımıza yansıtılıyor.

Sonrasında direnme kararı başlığı altında mahkemenin vermiş olduğu direnme kararı, direnme gerekçesi ile birlikte kararımızda yer alır. Burada direnme gerekçesi önemlidir. Zira mahkemenin esasa ilişkin gerekçesi dışında Özel Daire bozma kararına niçin direnmiş olduğunu, mutlaka gerekçesini bildirmesi gerekir. Öyle ki Genel Kurul kapsamında yapılan değerlendirmede, direnme gerekçesinin bulunmaması usulden bir bozma sebebidir. O nedenle direnme gerekçesi önemlidir ve direnme gerekçesi bu başlık altında mutlaka genel kurul kararına yansıtılır.

Yargılama sürecindeki son ana alt başlığımız direnme kararının temyizi başlığı. Burada da direnme kararını kim ya da kimler temyiz etmişse o husus belirtilir.

Genel Kurul kararındaki ikinci ana başlığımız uyumsuzluk başlığıdır. Şimdi bir dava varsa, elbette ki bir uyumsuzluk var ve davanın çözümü için öncelikle o uyumsuzluk

ğın belirlenmesi ve yansıtılması gerekiyor. İşte burada genel kurul ile daire arasındaki uyuşmazlığın ne olduğu tespit edilir ve uyuşmazlık başlığı altında burada yer verilir. Zaten genel kuruldaki tüm incelemeler bu uyuşmazlık kapsamında değerlendirilir. Dolayısıyla bu kararı okuyan herkes de bu kararın hangi uyuşmazlığa ilişkin olduğunu ve bu uyuşmazlığın nasıl çözümlenmiş olduğunu bu başlığı okuduğu takdirde görebilecektir.

Üçüncü ana başlıklarımızdan bir tanesi de ön sorundur. Ön sorun her dosyada olağan bir konu değildir. Ön sorun varsa üçüncü ana başlığımız ön sorundur. Yoksa gerekçe başlığına geçiliyor. Ön sorunun ne olduğunu hemen kısaca ifade etmek isterim. Bir karar ile ilgili olarak, esasa yönelik inceleme yapılmasına engel olan usuli birtakım hususlar olabilir. Bunlar ön sorun olarak değerlendirilir. Çok küçük bir örnek vereyim. Örneğin miktar açısından, uyuşmazlığın miktarı açısından temyiz incelemesinin yapılamayacağı haller vardır. Kesin nitelikteki kararlar vardır. Böyle bir durum ön sorun olarak tartışılır. Ön sorun olduğuna karar verilirse, örneğin burada miktar bakımından kesin dersek, ona göre karar veriliyor. Ön sorun aşılsa temyiz incelemesi esastan yapılıyor.

Bu numaralandırmada dördüncü ana başlığımız, gerekçe ana başlığıdır. Aslında kararın buraya kadarki bölümünde de biz kararın gerekçesini yazıyorduk. Ancak buradaki dördüncü ana başlığımız olan gerekçe teknik anlamda gerekçe diyebileceğimiz hukuki değerlendirmenin yapıldığı kısımdır. Bu gerekçe ana başlığı oluyor. Gerekçe kısmı, Hukuk Genel Kurulu kararlarında iki bölümden oluşuyor. Birinci kısımda uyuşmazlık konumuz ile ilgili olarak öncelikle kavramların bir açıklaması yapılıyor. Sonrasında yine uyuşmazlık konusu olan kavramlarımızla ilgili yasal düzenlemeler, hukuksal dayanaklar, bunların hepsi, bu bölümde tek tek yasa metinlerine de yer verilmek suretiyle gösteriliyor. Sonrasında bu uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak emsal alabileceğimiz, değerlendirmede emsal olarak aldığımız, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, Anayasa Mahkemesi kararı, Hukuk Genel Kurulunun kendi emsal kararları olabilir ve bilimsel görüşler olabilir. Bu uyuşmazlıkla ilgili olarak, bunlardan herhangi birisi varsa - ki çoğu zaman olmakta onu da ifade edeyim - kararın bu bölümünde bunlara yer veriliyor. Yani kararın birinci kısmında uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak bu hukuksal değerlendirmeler yapılıyor. İkinci kısmında ise birinci kısımdaki bu hukuksal değerlendirmeler somut olaya uygulanarak somut olayın bir değerlendirmesi yapılıyor ve ulaşılan sonuç belirtiliyor. Şunu da ifade etmek istiyorum, oybirliğiyle değil de oy çokluğu ile çıkan bir karar varsa, elbette ki karşı görüşte olan sayın üyeler her zaman karşı oylarını yazabilirler ve bunlara kararın sonunda yer verilir. Ancak karşı görüşler yazılsa da yazılmasa da gerekçenin içeriğinde, bu kısımda, mutlaka muhalefet görüşünün ne olduğu, hangi gerekçelere dayandığı da gerekçenin bu kısmında yer alan konular arasındadır.

Genel Kurul kararlarındaki beşinci ana başlığımız da sonuç ana başlığıdır. Bütün bu değerlendirmelerden sonra ulaşılan sonuç neyse burada yazılıyor. Bir tane sonuç varsa problem değil, sadece onu yazıyoruz. Ancak çoğu zaman birden fazla ulaşılan sonuç olabilir. Bu takdirde numaralandırma sistemiyle ulaşılan sonuçların her birisi hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde açıklanır. Ayrıca birden fazla sonuç olan durumlarda, açıklama yapılırken bu sonuca gerekçe bölümündeki hangi gerekçeyle ulaşılmış olduğu da mutlaka numaralandırma sistemi içerisinde gösterilir. Böylelikle sonuçla gerekçe arasındaki bağlantı da sağlanmış oluyor. Genel Kurul kararlarında, taslakta baştan beri görüldüğü gibi paragraf numaralandırma sistemiyle kararlar yazılıyor ki, şunu özellikle ifade etmek istiyorum, Genel Kurul kararlarının bu yazım şekli içerisinde hukukun hiç içerisinde olmayan vatandaşlar ile taraflar açısından, bu kararı okuduklarında kararın ilgili kısmının neresinde olduğunu görebilmeleri, anlayabilmeleri mümkündür. Kararın bu şekilde başlıklara ayrılarak yazılmasının oldukça iyi olduğunu düşünüyorum.

Genel Kurulun 2020 yılından itibaren uyguladığı format budur. Elbette ki eksikleri olabilir ve daha da kendi içerisinde geliştirilmesi gerekebilir. Ancak şunu söyleyebilirim, bu format içerisinde dahi az önce de belirttiğim gibi gerekçenin açıklanması anlamında herhangi bir eksik husus kalmadan yazılması sağlanmaktadır.

Sonuç itibarıyla önemli olan kararların yasanın aradığı anlamda gerekçeyi ihtiva ediyor olmasıdır diyorum. Bu konudaki sunumum bundan ibaret. Beni dinlediğiniz için hepimize ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum. Sağlıklı günler diliyorum.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Fatma Feyza Hanım'a çok teşekkür ediyorum. Gerçekten çok özlü ve doyurucu bir sunum yaptı. Hukuk Genel Kurulunun bu karar yazma şekli gerçekten çok önemlidir. Bu, Yargıtay açısından bir ilk olmalı. Açıkçası bu değişimi ve gelişimi takdirle karşılıyorum ve diğer daireler bakımından da örnek olmasını diliyorum. Evet, şimdi ikinci konuşmacımız, öğleden önce de bize büyük katkı veren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Uzman Hukukçu olarak görev yapan Sayın Yasemin Çağ. Kendileri yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında gerekçeli karar hakkı konusunda sunum yapacaklar. Sayın Çağ söz sizin, buyurun.

YASEMİN ÇAĞ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu

Tekrar merhabalar, tekrar herkesi selamlıyorum. Benim bu ikinci bölümdeki sunumum sabah da bahsettiğim gibi daha teknik olacak. Sabah anlattığım temel ilkelerden yola

çıkarak bu sefer de somut birkaç İnsan Hakları Mahkemesi kararından örnekler verecek Yargıtay kararlarında yeterli gerekçeler olmamasının ya da temyiz mahkemeleri kararında yeterli gerekçeler bulunmamasının adil yargılanma hakkına etkisini sizlerle paylaşmak istiyorum. Sadece Yargıtay'dan değil, iki tane de Danıştay'dan örnek vermek istedim ve özellikle de temyiz mahkemeleri hakkında yoğunlaşmak istediğim için bu örnekleri seçtim.

Vermek istediğim ilk örnek aslında Türkiye'ye karşı bir dava değil. Ama bununla başlamak gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu İspanya'ya karşı Garcia Ruiz adlı bir başvuru. 1999 yılında verilmiş çok eski bir başvuru. Ancak bu başvuru, İnsan Hakları Mahkemesinin gerekçeli karar verilmesi konusundaki içtihadının temelini oluşturan karar. Dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de içtihat usulüne göre çalıştığı için bu konuya ilişkin bütün kararlarda, hem kabul edilebilirlik kararlarında hem ihlal kararlarında hem de kabul edilemezlik kararlarında bu Garcia Ruiz kararına atfı görebilirsiniz. O yüzden bununla başlamak istiyorum. Burada davanın ayrıntılarına çok girmek istemiyorum. Mahkemenin internet sayfasında zaten karar var. Oradan ulaşmak isteyenler, ilgilenenler okuyabilirler. Ama ana konu, ana ihtilaf, vekâlet ücretine ilişkin hukuk mahkemesinde görülen bir yargılamaya ilişkin. Davada İspanya mahkemeleri tarafından verilen kararın adil olmadığını ileri süren başvuru, özellikle kendi ileri sürdüğü iddiaların milli mahkemeler tarafından dikkate alınmadığından yakınlıkla İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Olayı ve milli mahkemeler tarafından verilen kararları inceleyen İnsan Hakları Mahkemesi, başvuruçunun çeşitli aşamalarda milli mahkemelere davaya ilişkin iddialarını sunabildiğini belirlemiştir. İnsan Hakları Mahkemesi başvuruyu reddederken, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararda uzun açıklamalarla maddi ve hukuki gerekçelerin açıklandığını, üst mahkemelerin ise kendi tespitlerine aykırı düşmeyen ilk derece mahkeme kararını benimseyerek uzun bir karar yazmamış olmasının adil yargılanma hakkına ihlal teşkil etmeyeceğini kabul etmiştir. Bu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aslında daha esaslı gerekçeler gösterilebilmesinin arzu edilebilir bir şey olduğunu belirtse de başvuruçunun bu olayla İspanya Temyiz Mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı yönündeki şikâyetlerini temelsiz bulmuştur. Büyük Daire bu kararda ihlal olmadığı yönünde bir karara varmıştır.

Şimdi bu karara kısaca değindikten sonra, yani ana içtihadımızı anlattıktan sonra sizlerle paylaşmak istediğim diğer bir dava Türkiye'ye karşı verilmiş olan Uncuoğlu davasıdır. Bu 2017 tarihli bir karar. Türkçesi de mahkemenin internet sayfasında mevcut. Uncuoğlu davasında İnsan Hakları Mahkemesinin vardığı sonucu daha iyi anlatabilmek için bu davada olayın şartlarından biraz daha detaylı bahsetmek istiyorum. Zira daha önce bahsettiğim Garcia Ruiz/İspanya davasından farklı olarak, İnsan Hakları

Mahkemesi Uncuoğlu davasında 6'ncı maddenin yani adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Olayda başvurular İstanbul'da ayrı arazilerde hisse sahipleridir ve arazilerini etkileyen yeni bir imar planının yürürlüğe konulmasıyla arazileri üniversite alanı olarak belirlenmiştir. Tapu sicil kayıtlarına şerhler düşülmüş ve başvuruların arazisinin İstanbul Üniversitesi tarafından kamulaştırılacağı şeklinde bir şerh düşülmüştür. Belirli bir süre geçtikten sonra başvurucular üniversitenin tartışma konusu arazileri kamulaştırmasını ya da tapu sicil kayıtlarındaki bu şerhlerin kaldırılmasını talep etmişlerdir. Üniversite cevap olarak gerekli finansman sağlandığında kamulaştırma işlemlerinin başlayacağına ilişkin olarak başvurucuları bilgilendirmiştir. Bunun üzerine başvurucular Küçükçekmece Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davaları açmıştır. Başvurucuların arazilerinin üzerinde üniversite tarafından çitle kenarlarının ayrıldığını belirten uzman raporlarına dayanan Küçükçekmece Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuruculara kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat ödenmesine karar vermiştir. Verdiği kararlarda ilk derece mahkemesi, özellikle söz konusu arazilerin üniversitenin etkili kontrolü altında olduğunu ve arazilere erişimin etrafa örülen çitler nedeniyle kısıtlandığını tespit etmiştir. Temyiz aşamasına gelindiğinde Yargıtay, Küçükçekmece Asliye Hukuk Mahkemesinin bu kararını bozmuştur. Bozma kararında söz konusu arazinin üniversite tarafından kontrol edilmediği ve etkin bir şekilde kullanılmadığı belirtilmiştir. Başvurucular karar düzeltme talebinde bulunmuşlardır ve sundukları dilekçelerde daha eski emsal olarak gösterdikleri iki tane aynı konuda verilmiş Yargıtay kararına dikkat çekmişlerdir. Bu eski kararlarda yine Yargıtay, üniversite tarafından aynı bölgede bulunan komşu arazilerin etrafına çit örülmesi ve tapu sicil kayıtlarına düşülen şerhler gerekçesiyle söz konusu arazilerin kamulaştırmasız el atmaya konu olduğuna karar vermiştir. Yargıtay, bu davadaki başvurucuların olayında karar düzeltme talebini reddederken, bu eski kararlarda neden farklı bir sonuca varıldığına ilişkin hiçbir gerekçe sunmamıştır. Sadece bir formül cümleyle karar düzeltme talebi reddedilmiştir. Küçükçekmece Asliye Hukuk Mahkemesi de Yargıtay'ın bozma kararına uyarak başvurucuların davalarının reddine karar vermiştir. Başvurucular, Yargıtay'ın 5. Hukuk Dairesi'nin çelişkili kararlarına yönelik argümanlarını tekrarlayarak yeniden temyiz talebinde bulunmuşlardır. Temyiz talepleri reddedilmiştir. Başvurucuların, çelişkili mahkeme kararlarının bulunduğu dair, aynı konuda çelişkili kararlar verildiğine ilişkin iddialarına hiçbir cevap verilmemiştir. Karar düzeltme talebi de aynı şekilde reddedilmiş ve kararlar kesinleşmiştir. Şimdi olayın şartları tabii ki çok daha komplike olsa da benim özetleyebileceğim kadarıyla böyle.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin önünde başvurucular, Yargıtay'ın benzer davalardaki emsal kararlarından ayrılmasının hukuki belirliliği zedelediğinden şikâyet etmişlerdir. Yaptığı inceleme sonucunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Yargıtay 5. Hu-

kuk Dairesi'nin daha önceki emsal nitelikteki kararlara ısrarcı bir şekilde dikkat çekilmiş olmasına rağmen, aynı hukuki meseleye ilişkin yaklaşımını başvuruçuların davasında hiçbir sebep göstermeden değiştirmiş olması nedeniyle Sözleşme'nin 6'ncı maddesi kapsamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir. Mahkeme, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin mevcut davada verdiği kararın daha önceki kararlarıyla çelişkili olması nedeniyle, başvuruçuların söz konusu kararlara ilişkin beyanlarına yönelik yeterli ve açık cevaplar verilmemiş olmasını göz önünde bulundurarak, Yargıtayın sadece başvuruçuların beyanlarını ele alma hususunda ihmalkâr mı davrandığı ya da söz konusu argümanı reddetme niyetinde mi olduğu ve daire bu beyanı reddetme niyetinde ise bu kararı alırken hangi gerekçelere dayanıldığının belirtilmemesinin, mahkemenin verdiği kararın anlaşılması açısından bir imkânsızlık doğurması nedeniyle burada 6'ncı maddeden ihlal kararı verilmiştir.

Vermek istediğim başka bir örnek, yine ilk derece mahkemesinde bu sefer inceleme konusu yapılmayan ancak konu temyiz mahkemesi önüne geldiğinde, yeni bir bilgi olarak temyiz mahkemesine sunulan ancak temyiz mahkemesi kararında bu yeni hususlara ilişkin hiçbir açıklama yapılmayan bir olaya ilişkindir. Bu çok yeni, 2019 tarihli bir karar, Bacaksız/Türkiye davasıdır. Bu başvuruda başvuruçucu, üç aracın karıştığı bir trafik kazasında yer alan arabalardan birinin sürücüsüdür. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararında kazaya ilişkin bir sürü detay bulunmaktadır. Ama benim bu davayla ilgili değinmek istediğim husus, konumuzla ilgili olan temyiz mahkemesi kararının gerekçelerinin önemine ilişkin bölümüdür. Olayda, kaza sonrası polisler tarafından tutulan kaza raporunda başvuruçunun adresi arabayı satın aldığı tarihte trafik tescil şubesinde verdiği adres olarak belirtilmiştir. Ancak daha sonra başvuruçucu bu adresten taşınmış. Kazadan sonra ihmal ve tedbirsizlik sonucu yaralamaya sebebiyet verme suçlamasından dolayı başvuruçucu aleyhine ceza davası açılmış, bu davada tebligatlar başvuruçunun güncel adresine yapılmıştır. Dolayısıyla başvuruçunun güncel adresi ceza mahkemesinin önünde mevcuttur. Asliye Ceza Mahkemesi önünde yapılan yargılama sonucunda alınan bilirkişi raporları doğrultusunda dosya incelenmiş ve başvuruçucu beraat etmiştir. Bu ceza yargılamasından ayrı olarak kazaya karışan başka bir arabanın sigorta şirketi bu sefer başvuruçuya karşı hukuk mahkemesi önünde tazminat davası açmıştır. Dilekçeyi sunarken de dilekçede başvuruçunun adresi olarak trafik polislerinin kaza sırasında tuttuğu tutanaktaki adresi dilekçeye yazmıştır. Bu dava sırasında, yani tazminat davası sırasında, hukuk mahkemesi ceza yargılanması ile ilgili dosyayı talep etmiştir ve o dosya hukuk davasının dosyası içine girmiştir. Fakat yine de hukuk mahkemesinden gönderilen tüm tebligatlar başvuruçunun eski adresine yapılmıştır. Bütün tebligatlar mahkemeye geri dönmüştür. Hiçbiri başvuruçuya ulaşmamıştır. Bunun üzerine trafik tescil belgesinde yazan adresin doğru olup olmadığının kontrol edilmesi için Emniyete yazı yazılmıştır. Emniyet de hem polislerin tuttuğu tu-

tanaktaki adresin hem de trafik tescil belgesinde yazan adresin birbiriyle uyduğunu mahkemeye bildirmiştir. Bunun üzerine Tebligat Kanunu uyarınca yine başvuru adresine, kapıya kararın tebligatı asılmıştır. Ama başvuru adresinin yapılan tebligatlardan hiçbir zaman haberi olmamıştır. Bu dava sırasında alınan bilirkişi raporu sonucunda, başvuru kusurlu bulunmuş ve tazminat ödemesi kararlaştırılmıştır.

Başvuru adresinin hâlâ bu davada kararlardan ve tebligatlardan haberi olmadığını sonradan öğreniyoruz. Karar verildikten belli bir süre sonra başvuru adresi bu davayı öğreniyor, yeni adresini mahkeme kalemine tebliğ ediyor, kararın bir örneğini alıyor ve temyiz başvurusu yapıyor. Yargıtay'a önce ceza davasında beraat ettiğini temyiz dilekçesinde bildiriyor. Hukuk Mahkemesinde yapılan yargılamaya da bu mahkemede yapılan yanlış tebligatlar nedeniyle katılmadığını ileri sürüyor. Yapılan temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay, Hukuk Mahkemesinin verdiği kararı onuyor. Onama kararında, Yargıtay hukuk mahkemesinin kendi önünde yapılan yargılamada verilen bilirkişi raporuna dayandığını belirterek bu konuda hukuka aykırı bir durum olmadığını tespit ediyor. Fakat Yargıtay, başvuru adresinin açıkça şikâyetçi olduğu bu yanlış tebligata ilişkin bir şekilde yargılamaya katılmama şikâyeti hakkında hiçbir görüş bildirmeden, bu olaya hiç değinmeden kararını veriyor. Söz konusu başvuru Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından incelendiğinde, mahkeme öncelikle temyiz merciinin başvuru konusu olan ilk derece kararını bozmaya ve kendi kararını almaya ya da yeni bir karar çıkması için davayı ilgili mahkemeye geri göndermeye tam yetkisi olduğunu not ediyor ve bu şekilde aslında Yargıtay'ın, ilk derece mahkemesi önünde yapılan bir hatayı gidermesinin mümkün olabileceğini kaydediyor. Ancak Yargıtay kararında, başvuru adresinin hatalı olduğunu iddia ettiği tebligatlar nedeniyle yargılamaya etkin bir şekilde katılmadığı şikâyetinin hiç dikkate alınmadığını da not ediyor ve bu konuda hiçbir açıklama sunulmadığını görüyor. Bu nedenle de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu davada sadece taraflardan birinin ileri sürdüğü itiraza hiçbir cevap verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar veriyor.

Değirmek istediğim diğer bir dava, Emel Boyraz davasıdır. Bu davanın 6'ncı madde dışında 8. ve 14. maddeye ilişkin yönleri de vardır. İlginç bir dava ama ben bugün burada 2014 tarihli kararı sadece 6'ncı madde açısından inceleyeceğim. Bu başvuru da idari yargıya ilişkin bir dava. Başvuru devlet memuru olmak için sınava girmiş, sınavda başarılı olmuş ve devletin işlettiği bir elektrik şirketi olan TEDAŞ'a güvenlik görevlisi olarak atanmıştır. TEDAŞ İnsan Kaynakları Birimi ise başvurucuya erkek olma ve askerlik görevini tamamlamış olma şartlarını taşımadığı için işe başlayamayacağını bildirmiştir. Bu karar üzerine başvuru Ankara İdare Mahkemesinde iptal davası açmış ve yapılan yargılama sonunda kararın iptaline karar verilmiştir. Ancak kararın temyizi üzerine Danıştay, İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur. Bozma kararında Yüksek

Mahkeme askerlik görevini yapmış olma şartının erkek olma şartını gerektirdiğine ve bu durumun da görevin mahiyeti icabı meşru olduğuna karar vermiştir. Ankara İdare Mahkemesi de Danıştay'ın bu kararına uymuş ve başvurusunun davasını reddetmiştir. Tam bu sırada başvuru kendisiyle benzer durumda olan başka bir kadının başvurusunu örnek göstererek tekrar Danıştay'da temyiz başvurusunda bulunmuştur. Örnek gösterilen bu davada Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu aksi yönde bir karar vermiş, askerliği yapmış olma şartının sadece erkek adaylar için bağlayıcı olduğunu, bu kriterin bu pozisyona bir kadının atanmasının yapılamayacağı anlamına gelmediğini belirtmiştir. Bizim olayımızda başvuru, bu emsal karara dikkat çekmesine rağmen, Danıştay başvurusunun davasında kararını verirken, bu konudaki emsal karar hakkında hiçbir görüş bildirmeden başvurusunun temyiz talebini reddetmiştir. Başvuruyu inceleyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kararında ilk olarak dava konusunu inceleyen son mahkeme olan Danıştay'ın, yine Danıştay önünde daha önce görüşülen benzer başka bir davada verilen çelişkili karara ilişkin başka bir kararı olduğunu not etmiştir. İnsan Hakları Mahkemesi, çelişkili yargı kararlarını önleyen ve tutarlılık sağlayan bir mekanizmanın yokluğunda adil yargılanma hakkının ihlal edilebileceğini hatırlatmış ve dolayısıyla hukukun üstünlüğü ilkesine dayanan bir devlet açısından hukukun temel taşlarından biri olan yargıya güven unsurunun zedelenmiş olabileceğine dikkat çekmiştir. İnsan Hakları Mahkemesi ayrıca sözleşmeciler devletlerin, hukuk sistemlerinin çelişkili kararlar alınmasından kaçınacak ve ciddi çelişkileri yeterli usuli araçlarla ortadan kaldıracak bir şekilde düzenleme yükümlülüğü olduğunu da belirtmiştir. Mevcut davada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Danıştay 12. Dairesinin ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun benzer olduğu görülen davalarda farklı sonuçlara vardıkları doğru olmasına rağmen, mahkeme bu konuda Danıştay içtihadında derin ve devamlı farklılıklar olduğunu söylenemeyeceğini tespit etmiştir. Ancak Danıştay Kanunu'na göre davacının doğrudan erişim hakkı olmasa bile Danıştay'ın bir dairesinin de İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun bir karar konusunda tutarsızlığa düştüğü durumlarda içtihatları birleştirme kurulunun içtihadındaki çelişkiyi gideren ve hukuki bağlayıcılığı olan bir karar verdiğini de not etmiştir. Dolayısıyla bir mekanizma olduğunu da not etmiştir. Bu unsurları dikkate alan mahkeme, yargısal tutarsızlıkların giderilmesine ilişkin olarak yukarıda anılan hükümlerin mevcut davaya uygulanıp uygulanmadığını ve etkisinin ne olduğunu daha fazla incelemek için bir neden olmadığına hükmetmiştir. Yani burada Danıştay'ın farklı kararlar vermesi konusunda -aslında pratikte- normalde işleyen sistemin uygun olduğuna karar vermiştir. Fakat olayın koşullarında bu mekanizmanın işlemediğini not etmiştir. Bu koşullar altında 12. Daire ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulu arasındaki yorum farklılığının adaletin tecelli ettirilmesine dair ilkesi uyarınca yerleşik içtihada göre mahkeme kararlarının dayandırıldıkları gerekçelerin yeterince açık olmadığını söylemiştir. Her davanın şartlarında olayı değerlendirmek gerektiği

için genel bir ihlal kararı tespit etmek yerine, bu olayın şartlarında gerekçe gösterilmemesi nedeniyle -çelişkili kararlar nedeniyle- bu davada da 6'ncı madde açısından ihlal kararı çıkmıştır. Buna benzer bir olayda daha sonra yine aynı konuda, bir kadının güvenlik görevlisi olarak atanmasına ilişkin başvurusunda, 2018 tarihinde Hülya Ebru Demirel başvurusunda, yine aynı şekilde 6'ncı maddenin ihlaline karar verilmiştir.

Sabah oturumunda da belirttiğim gibi bizim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde 6'ncı madde açısından ihlal kararı az sayıda çıkmıştır ve bunlar da size sunabileceğim elimizdeki en güncel örneklerdir. Fakat dediğim gibi 6'ncı madde açısından örneklerimiz kısıtlı olsa da kararların gerekçeli olması diğer sözleşme maddeleri açısından da büyük önem taşımaktadır. Sizlerle bu kararları paylaşmak istedim. Biz de İnsan Hakları Mahkemesi olarak aslında kendimiz de kararların gerekçeli yazılmasında, kararların metodolojisinin değiştirilmesinde, yazım tarzında, yazım şekillerimizde hep güncelleme yapmaya çalışıyoruz. Bu konuda da ayın başında Hasan Bakırcı'nın sizlere bir sunumu olacağını biliyorum. Mahkemede değişik yöntemler belirleyerek, nasıl hızlı bir şekilde, çelişkili olmadan belli formlara dayanarak karar yazma teknikleri konusunda eğitimler alıyoruz ve bu konuda bilgi işlem bölümünden de çok faydalanıyoruz. Ama bu konuda, seminerin diğer kısmında sayın meslektaşım Hasan Bakırcı'nın da sizlere katkısı olacağına inanıyorum. Çok teşekkür ederim.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Evet, Yasemin Hanım'a çok teşekkür ediyorum. Bugün kendisini çok yorduk, gerçekten çok büyük bir katkı verdi bize. Kendisine tekrar teşekkür ediyorum. Çok somut ve teknik bilgiler verdiler. Elbette bundan çok faydalanacağız. Şimdi üçüncü konuşmacımız, çok uzaktan, çok deneyimli bir meslektaşımız, Amerika Birleşik Devletleri emekli Yüksek Mahkeme Başkanı Clifford Wallace. Sayın Wallace Amerika eyaletlerindeki yüksek temyiz mahkemesi kararlarındaki gerekçe konusunda deneyimlerini örneklerle bizlere aktaracaklar. Sözü kendilerine veriyorum. Buyurun Sayın Wallace.

J. CLIFFORD WALLACE

ABD Yüksek Mahkeme Başkanı

Çok teşekkür ederim. Kaliforniya'dan günaydın. Burada dışarısı hâlâ karanlık gerçi. Ama tabii ki benim için de büyük bir avantaj oldu. Erken uyanabildim ve bu son derece heyecan verici sempozyum sayesinde video ile bile olsa Türkiye'deki meslektaşlarımı görme fırsatını buldum. Türkiye tabii ki hem tarihiyle hem mevcut konumuyla beni her zaman çok heyecanlandıran bir ülke olmuştur. Dünyada hep olup biten ilginç şey-

lerin de merkezinde, kalbinde yer almış bir ülke olmuştur. Zamanında 2019 Eylül'ünde Sayın Yargıtay Başkanı beni açılışa davet ettiğinde, benim de gelme fırsatım olmuştu, eşimle birlikte ve o zamanlar Türkiye'deki meslektaşlarımla bir yazışma başlatabilmiştim. Benim için gerçekten çok heyecan verici bir deneyim oldu.

Ben aslında emekli olmadım. Bizim federal mahkeme sistemimizde belirli bir yılı tamamladıktan sonra isterseniz emekli olabiliyorsunuz. İsterseniz ama, kıdemli hâkim olarak istediğiniz kadar çalışmaya devam edebilirsiniz. Ben de en büyük temyiz mahkemelerinden birinin başkanı olarak görevimi tamamladıktan sonra devam etmeye karar verdim. Yarı zamanlı olarak mahkememde çalışmaya devam ediyorum. Bunun sebebi de şu; başka ülkelerde yaşanan zorlukları dinlemeyi, onlardan bir şeyler öğrenmeyi çok seviyorum. Çok da büyük bir dünyada yaşıyoruz. Hepimiz de çok iyi işler çıkarıyoruz. Ama tabii ki aldığımız eğitimin çoğu kendi ülkemizdeki diğer meslektaşlardan geliyor. Her zaman yurt dışıyla iyi etkileşime girip iyi fikir alışverişinde bulunamayabiliyoruz. Ben bunu sürdürebilmek istedim. Bunu yaklaşık 50 yıl önce başlatmıştım ve Türkiye de benim iş birliği yapabildiğim yetmiş ikinci ülke oldu. Kariyerimde, meslektaşlarımla fikir alışverişi yapabildiğim yetmiş ikinci ülke oldu. Yani sizinle paylaşacağım fikirler sadece Amerika'yla sınırlı değil. Özellikle belirli zamanlarda sizin için daha da anlam taşıyabilecek başka ülke örneklerini ele almaya çalışacağım. Tabii ki biliyorsunuz, her eyalette yüksek mahkemeler var ve federal düzeyde de yüksek mahkeme var. Bütün federal mahkemelerin üzerinde yetkisi var ve 11 tane farklı bölge bulunmakta. Ben 9'uncu bölgedeyim. Burada 9 tane batı eyaleti ve 2 tane daha bölge var. Biz en büyük temyiz mahkemelerinden bir tanesiyiz. Üçlü heyetler hâlinde çalışıyoruz ve ihtiyaç olduğu takdirde destek de alıyoruz, ama fonksiyonumuz tek. Sürekli birbirimizin çalışmalarını gözden geçiriyoruz.

Şimdi öncelikle gerekçelerden bahsetmek istiyorum. Birinci derece mahkemelerinin gerekçelerinden bahsetmek istiyorum. Tabii ki birinci derece mahkemeleri durumu tespit etme açısından bizden daha iyi bir konumdalar. Çünkü tarafları görüyorlar, sadece söylenene değil, vaka açısından neye inandıklarını da görebiliyorlar. Ama bizim öyle bir seçeneğimiz yok. Dolayısıyla birinci derece mahkemesindeki hâkim, belirli bir kanunu neden uygun bulduğunu ve neden belirli insanlara inandığını daha iyi anlayabilirken bizden daha iyi bir konuma sahip. Bunu daha iyi bir iç rahatlığıyla yapıyor. Biz tabii ki vakaları birinci derece mahkemenin tespiti üzerinden değerlendiriyoruz. Ben de o görevi zaten yaptım. Tabii ki orada dinlediğinizde kimin doğruyu söylediğini belirleme şansınız oluyor. Yani işlerin görünüş biçimi, işte yanaklar kızarıyor mu, gözler devriliyor mu, kendini zor bir durumda hissediyor mu karşınızdaki insan. Bütün bunlar da tabii ki maddi vakanın tespiti açısından önemli olabiliyor ve tabii ki birinci derece mahkemeleri neden bir tanığa diğerinden daha çok inandıklarını biraz da buna dayan-

dirabiliyorlar. Bu sistem için de iyi bizim de işimizi kolaylaştırıyor. Ama tabii ki bizim de tam sorumluluğumuz var. Birinci derece mahkemesi, gerekçe vasıtasıyla şu şekilde veya bu şekilde kanunu uyguladım diyebilirse, bizim haklı veya haksız olduğunu değerlendirmemiz daha kolay olur.

Gerekçe yazımı son derece önemli ve sistemimizin temel unsurlarından bir tanesi. Hatta bazı yerlerde tabii ki işler “onandı veya bozuldu”nun ötesine geçiyor. Ben bu vesileyle burada biraz gerekçelerden bahsetmek istiyorum. Bundan sonra da temyiz mahkemelerinde, dünyadaki bütün temyiz mahkemelerinde daha çok karşımıza çıkmaya başlayan güncel gelişmelerden bahsetmeye çalışacağım. Öncelikle tabii ki Türkiye'nin gerekçeli karar fikrini bu şekilde ele almasından dolayı büyük bir memnuniyet duyuyorum. Neden bunun iyi bir fikir olduğundan bahsetmek ile söze başlamak anlamlı olabilir herhâlde. Şimdi hâkimler tabii ki belirli kararları neden verdiklerini biliyorlar. Bunu kanuni açıdan biliyoruz. Mesela ben başkanken, hâkimlere neden gerekçenin önemli olduğunu da anlatmış ve böylelikle desteklerini kazanmıştım. Bu aslında bizim verdiğimiz ve gerçekleştirdiğimiz başka bir görev gibi görünüyordu. Ama bunun doğru olduğunu düşünmüyorum. Aslına bakacak olursanız ben, gerekçenin Türkiye açısından da neden önemli olduğunu anlatmak isterim öncelikle. Bu bağlamda, öncelikle hepimiz tabii ki bunu elde edeceğimiz bir süreç yaratmaya çalışıyoruz. Türkiye'ye bunun ne gibi bir faydası olur diyecek olursanız öncelikle yargı bağımsızlığının daha sağlam bir şekilde tesis edilmesine katkıda bulunur. Çünkü Türkiye 2016'dan beri yargıya yönelik çeşitli sorunlar yaşadı. Ama Türk yargısı kendisini çok da iyi bir şekilde yeniden inşa etti. Ama aslına bakacak olursanız mahkemelerin kendini yeniden tesis etmesi ve kabul görmesi sürekli bir görev. Amerika'da da mahkemeler yanlı, mahkemeler taraflı gibi haberler çıkıyor. Bunların faydalı olmaktan ziyade tabii ki zararlı etkisi oluyor kararlarımız üzerinde. Dolayısıyla Türkiye'nin de tekrar yargının benimsenmesini, kabulünü ve bu süreci inşa ederken, gerekçelerin önemli bir rolü olacağını düşünüyorum. Sadece birinci derece mahkemeleri açısından değil, aynı zamanda yargının bağımsız, kendi sorumlulukları olan ve halk tarafından kabul edilebilen bir dal olarak kendini geliştirmesi açısından da önemlidir. Tabii ki bütün ülkelerde hükümet değişiklikleri oluyor, yeni süreçler başlıyor ve yeni süreçler başladığında her zaman konu yargıya geliyor ve yargıda ne gibi değişiklikler yapılacağına geliyor. Biz neden bağımsız olduğumuzu halka net bir şekilde anlatabilmeliyiz ve neden bağımsız olmamızın iyi bir fikir olduğunu insanlara anlatabilmeliyiz.

Şimdi isterseniz kısaca Türkiye'nin de bu çabalarında ilerlemesinin nasıl bir faydası olabileceğini anlatmaya çalışayım. Öncelikle tabii ki hukukun üstünlüğünün daha iyi tesis edilmesi açısından önemlidir. Türkiye, bir Kıta Avrupası Hukuku ülkesi. Söyledikleriniz belirli bir tutarlılık yaratacaktır ve günümüz kültüründe bu hayati önem taşıyor.

Çünkü çok hızlı gelişmeler meydana gelebiliyor. Bilgi mesela eskiden bu kadar hızlı dolaşmıyordu ama şimdi neredeyse anında televizyonunuzu açtığınız anda olup bitene erişiminiz var. Ondandır dolayı görüşlerimizi gerekçeleriyle yazmamız çok önemli ki bahsedildiğinde veya anlatıldığında gerçek gerekçeler dile getirilsin. İnsanların kendi kafalarında kurdukları veya doğru olduğunu düşündükleri gerekçeler değil. Bunun hem bağımsızlık açısından hem tarafsızlık açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

Üçüncüsü de şu; Türkiye şu anda ekonomik olarak birtakım zorluklar yaşıyor olabilir. Zaten Cumhurbaşkanınız da bu konuyla ilgileniyor. Tahmin ediyorum çok kısa bir zaman diliminde gayri safi milli hasıla tekrar artacak ve bu istikrar da aslına bakacak olursanız hukuka dayalı. Hukuk da aslında bizim gerekçelerimizle kendini gösteriyor. Ekonomik süreçteki ilerlemeyi sağlamaya çalışan insanların da kuralları biliyor olması lazım ve o kuralların gerekçelerle ortaya konulması lazım. Bu gerekçelerin ben Türkiye'ye kendi ekonomik büyümesini daha da artırmasında katkısı olacağını düşünüyorum.

Dördüncü olarak, tabii ki tekrar yatırımlarda bir artış meydana gelecek ve her ülkede zaten durum böyle, her gelişmekte olan ülkede de durum böyle. Yatırımlar zaman içinde artıyor. Özellikle dışarıdan yabancı yatırımın arttığını görüyoruz. Mesela Çin Halk Cumhuriyeti'ne baktığınızda milyarlarca dolarlık yatırımın dışarıdan geldiğini görüyorsunuz. Neden? Orada yatırım için bir ortam olduğu için. Peki bizim kararlarımızın gerekçesinin Türkiye'ye gelecek yatırımla alakası ne? Şimdi bir yatırımcı Türkiye'ye yatırım yapmayı düşünecek olursa öncelikle yatırımlarının ne derece güvende olacağını bilmek ister. Yatırımcılar yatırımlarının korunduğunu bilmek isterler. Bunu nasıl öğrenecekler? Avukatlarla görüşecekler. Avukat bunları nereden öğrenecek? Kararları okuyarak ve avukat da kararlardaki gerekçelerin istikrarlı olduğunu, zamana göre değişmediğini, hukukun üstünlüğüne dayandığını görürse, o zaman tabii ki bu yatırımların yapılma ihtimali artacaktır. Bunun da yine önemli olduğunu düşünüyorum.

Beşincisi, bizim gerekçeli kararlarımız avukatlara, müvekkillerine verecekleri tavsiyeler konusunda yol gösteriyor. Yani illaki her uyuşmazlığın mahkemeye gelmesi gerekmez. Belki avukatlar müvekkillerini ortada bir dava olmadığına ikna edebilirler. İnsanlar, mahkemeye gidip haksız olduklarını kanıtlamak için böyle bir para vermek zorunda kalmamalıdır. Avukatlar, danışanlarına nasıl böyle bir tavsiyede bulunabilirler? Gerekçeler vasıtasıyla mahkemenin koruduğu ilkeleri anlayarak. Böylelikle müvekkillerine dava açılmalı mı açılmamalı mı yönünde daha doğru bir tavsiyede bulunabilirler. Ayrıca gerekçelerimiz, avukatlara da kazanma ihtimallerinin ne olduğunu gösterebilir. Mesela bundan dolayı bir sürü avukat birinci derece mahkemesine dava açmak yerine öncesinde bir uzlaşmaya varmayı tercih edebiliyor. Bu olursa mesela arabuluculuk ar-

tacaktır. Güçlü bir arabuluculuk sayesinde mahkemelere gelen dava sayısı azalacaktır. Bize kararlarımızı gerekçesiyle yazmak için daha çok vakit tanınacaktır. Cumartesi çalışmak zorunda kalmadan, gece yarısına kadar yazmak zorunda kalmadan. Yani gerekçelerimizin bu açıdan da bir etkisinin olacağını düşünüyorum.

Altıncı sebep. Ben tabii ki Amerika'nın en büyük temyiz mahkemesinde hâkimim. Elli tane eyalet üst mahkemesi var. Onun dışında bir de federal sistem var. Geçtiğimiz yılı 11 temyiz mahkemesinde 47.070 dava açıldı. Bunlar, temyiz mahkemelerine dağıtıldı ama tabii ki eşit olarak değil. Mesela benim mahkemem en büyük olduğu için bizim mahkememize 10.450 dosya düştü. Biz, yirmi dokuz tane aktif yargıcız. Onun dışında benim gibi yarı zamanlı çalışan kıdemli yargıçlar var. Biz de katkıda bulunabildiğimizi umut ediyoruz. İlk derece mahkemelerimiz gerekçe konusunda eğitilmiş olduğu için iş yükünü eşit bir şekilde bütün mahkeme heyetlerine dağıtmaya çalışıyoruz. Ama tabii ki bazı davalar diğerlerinden daha zor. Bazı davalar diğerlerinden daha uzun zaman alabiliyor. Bir heyetteyseniz ve o heyette size tesadüfen daha zor davalar düştüyse, yandaki heyetten daha fazla çalışmak durumunda kalabiliyorsunuz. Bu da hayatın gerçeği. Peki, o zaman iş yükümüzü nasıl eşitleyebiliriz? Hâkimler arasındaki iş yükünü nasıl eşitleyebiliriz? Nasıl böylelikle daha üretken hâle gelebiliriz? Nasıl yargıçların maksimum düzeyde çalışabilmesini sağlarız? Bunun için davalara bakmak değil önemli olan, davaların ne derece zor olacağına bakmak. Yani iş yükünü her davanın gerektirdiği iş miktarına göre bölmemiz mümkün mü sadece dosya sayısı dışında? Mesela dokuzuncu bölgede, evet bizim böyle bir deneyimimiz oldu. Dediğim gibi orada beş yıl boyunca başkanlık yaptım. Bunu yapmanın bir yolu var. Yani genel olarak böyle bir tespit yapmanın yolu var ve iş yükünü birinci derece mahkemesinin çıkardığı işe göre eşit dağıtmanın bir yolu var mı? Var. Yani birinci derece mahkemesi davayı iyi bir şekilde anlatmışsa zaten, biz davaları zorluklarına göre ayırabiliyoruz. Bunu nasıl yapıyoruz? Avukatları eğitiyoruz, dosyalara ve özetlere bakıyoruz ve ondan sonra da 1, 3, 5, 7 veya 10 olmak üzere skorlar veriyoruz, rakamlar veriyoruz. Bu skorlar aslında ne kadar çalışma gerektirdiğini anlatıyor bütün davalarda. Sonra da heyetlere bu davaları bölerken, bunları dosya sayısı üzerinden değil skor üzerinden yapıyoruz. Yani aslında yaptığımız ne diyecek olursanız, iş yükünü farklı hâkimler arasında eşitlemeye çalışıyoruz ve bundan dolayı da birikmiş iş yükümüz, o gün bugündür azalmaya devam ediyor. Hatta videoya dönmemiz gereken, farklı farklı zorluklar yaşadığımız bu pandemi günlerinde dahi, yine de birikmiş iş yükümüzü %1 oranında azaltabildik. Yani aynı oranda tutmadık, %1 oranında da aşağı çekebildik ve bunu uygulamaya başladığımızdan bu yana da her yıl zaten birikmiş iş yükümüzde bir düşüş elde ediyoruz.

Peki, bu neden önemli? Sizin de olduğunuz açılıştaki ben de vardım. Cumhurbaşkanı vardı, Yargıtay Başkanı vardı, bir de Barolar Birliği Başkanı vardı. Herkes neden bah-

setti hatırlıyor musunuz? Herkes birikmiş iş yükünden bahsetti o açılışta ve bu bir zorluk. Peki, gerekçeler iş yükümüze nasıl yardımcı olabilir? Birinci derece mahkemesi yeterli düzeyde gerekçelendirebilirse kararını, o zaman biz daha iyi bir konuma geliriz ve birikmiş iş yükünü eşitleyebiliriz. Çünkü davalara farklı yaklaşabiliriz. Mesela daha düşük ağırlıklı davalar var. Onlarla ilgili herhangi bir sözde argümana gerek yok. O davaları ayrı bir heyete gönderiyoruz. Onlar duruşma yapmadan davayı görüyorlar ve yaklaşık bir hafta içinde bir sonuca varabiliyorsunuz. 500'e kadar çıktığımız vardı, ama şu an o heyet ayda 100-150 dava görüyor. Yani en basit vakaları ayıracak olursanız, daha zor vakalara daha çok vaktiniz kalıyor ve iş yükünü eşitleyip bizim daha çok işimize yarayacak şeyler yapmaya çalışıyoruz. Yani şunu ifade etmek istiyorum. Şu anda zaten gerekçeli karardan bahsediyoruz. Yapılması gereken doğru şey bu. O yüzden bunu uygulamak çok önemlidir. Ama aynı zamanda mahkeme sisteminizi, yargılama sisteminizi daha efektif hâle getirmek için de bunu uygulamak çok önemlidir. Bunun sonucunun çok dikkat çekici olacağını düşünüyorum. Yargının durumuna da genel olarak statüsüne de katkıda bulunacağını düşünüyorum. Yani sonuç ne olursa olsun gerekçeyi okuduklarında taraflar, elimizden gelenin en iyisini yaptığımızı ve bir sonuca vardığımızı anlayacaklar. Ben yargı sistemimizin ve mahkemelerimizin bunu hak ettiğini düşünüyorum. Sadece dışarıdan bakan biri olarak sizinle gözlemlerimi de paylaşmak istedim. Meslektaşlarıma da çok erken kalkmama rağmen - çünkü Kaliforniya saatiyle çok erken bir saat - yine de size katılmanın beni ne kadar heyecanlandırdığını da iletmeye çalıştım elimden geldiğince. Şahsen de umarım tekrar görüşeceğiz. Çünkü birlikte çalışarak çok şey yapabiliriz, fikir teatisinde bulunabiliriz ve sistemimizi daha iyiye götürebiliriz. Sizlerle zaman geçirmeyi, zorluklarımızdan bahsetmeyi, sadece Amerika'nın bazı şeyleri nasıl yaptığını değil ama başka ülkelerin de iyi fikirlerini sizlerle paylaşmayı da dört gözle bekliyorum. Mesela arabuluculuk. Tekrar arabuluculuğa dönecek olursak, her zaman söylüyoruz zaten, temyize geldikten sonra zaten artık uzlaşma olmayacak diye düşünüyoruz ama hayır böyle bir şey yok. Bizim yedi tane tam zamanlı arabulucumuz var ve bu arabulucular yüzlerce davada arabuluculuk yapıyorlar ve bunların hepsi de küçük davalar değil. Aralarında çok büyük davalar da var. Mesela Rusya Federasyonu, yıllarca görüşmelerini sürdürdükten sonra arabuluculuğu seçti ve onlar da temyiz davalarında yeri geldiğinde arabuluculuk uyguluyorlar. Buna benzer şeyleri bir araya geldiğimizde daha ayrıntılı konuşuruz diye tahmin ediyorum. Ama elde ettiğimizin çoğu gerekçeli kararlar sayesinde olacak. Hem davalarda hem de kararlarımızda daha etkili olacağız. İnsanlardan daha çok kabul göreceğiz ve bunun pek çok alana da yansıyan etkisi olacak. Bu ülkeye bir hizmet niteliği taşıyacak. Hepinize bir kez daha bana zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. Umarım kısa bir sürede hepinizi yüz yüze görebilmek için tekrar Türkiye'ye dönebilirim.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Sayın Wallace'a çok teşekkür ediyoruz gerçekten. Süreyi sorun yapmadık, çünkü kendinden çok yararlandık. Hatta sözünün bitmesini de hiç istemedik. Biz her zaman deneyimlerinden faydalanmaya çalışacağız. Üç konuşmacımızı da dinlemiş olduk. Kendilerine tekrar teşekkür ediyorum. Şimdi soru ve cevap kısmına geçmiş bulunuyoruz.

Bu arada ben birkaç söz söylemek istiyorum. Ben de olaya bir başka boyuttan bakmak istiyorum aslında. Şimdiye kadarki konuşmalarda bir yasal zorunluluktan bahsedildi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesini yorumlanmasından, oradaki madde metninin hakkaniyete uygun yargılanma ilkesinden yola çıkarak gerekçeli karar hakkını tanımaya aslında hepimiz için gerçekten büyük bir kazanımdır. Ama yasal zorunluluklardan öte, aslında bu bir insan hakkıdır. İnsan hakkı olduğu için de bir gerekçe bilincinin oluşması gerekiyor. Gerekçeli karar hakkı bilinci demek lazım aslında burada. Çünkü her şeyden önce insanı dikkate alma, açıklamalarını, delillerini ve ortaya koyduğu bu açıklama ve delilleri değerlendirme yükümlülüğü, aslında insan onuruna saygının bir gereğidir. Bu açıdan bakmak lazım diye düşünüyorum. Diğer taraftan aslında bu ahlaki bir gerekliliktir. Yani bu açıdan özellikle uyuşmazlığın üçüncü bir kişi tarafından çözüldüğü sistemlerde ve yöntemlerde, üçüncü kişinin uyuşmazlık hakkında verdiği kararın sebebini taraflara bildirmesi etik ilkesiyle açıklanabilir diye düşünüyorum. Çünkü burada taraflar şayet arabulucu önünde ya da uzlaştırıcı vasıtasıyla anlaşmış olsalardı, bu uyuşmazlığın çözümü kendi iradelerine dayandığı için bir gerekçeye ihtiyaç duymayacaklardı. Ama mahkeme ya da tahkim gibi bir yöntemle uyuşmazlık çözüldüğünde, üçüncü kişi bu uyuşmazlık hakkında karar verdiği için tarafların bu konuda bilgilendirilmesi lazım diye düşünüyorum. Bu konuda gerçekten hukuk fakültelerinden başlamak suretiyle bir gerekçe bilincinin, gerekçeli karar hakkı bilincinin yerleştirilmesi lazım diye düşünüyorum. Yine bu konuda tabii ki şeffaflığın da şeffaflık ilkesinin de bu konuda çok etkili olduğunu söylememiz lazım. Birleşmiş Milletler metinlerinde insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir devlette şeffaflık ilkesinin yargının temel bir unsuru olduğu ve kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Bu kapsamda Türk Yargıtayının liderliğinde geliştirilen Yargıda Şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi'nin 6'ncı ilkesinde, yargının adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlaması gerektiği, bu kapsamda halkın yargı süreçlerine ilişkin bilgilere güvenli şekilde erişmesi gerektiği, bu bilgilerin gerekçeli kararları da içerdiği belirtilmiştir. İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirlerin 6'ncı ilkesinde de yargının adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlaması gerektiği belirtildikten sonra 1. maddesinde hâkimin vakaları, kanunları ve kararını haklı kılan hukuki gerekçeleri hükmünde anlaşılır bir dille belirtme-

sini gerekli kılmaktadır şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla şeffaflık ilkesi açısından da aslında bakmakta fayda vardır. Bu açıdan özellikle bir ahlaki gereklilik olduğu ve aslında insan onuruna saygının gereği olduğunu da belirtmek lazım diye düşünüyorum. Ben tekrardan kaçınmak için yasal mevzuattan bahsetmedim. Sadece olaya bu açıdan da bakılması gerekir diye düşünüyorum. Evet, Hukuk Genel Kurulu Üyesi Sayın Dr. Şanver Keleş söz istemişler. Sayın Keleş buyurun, söz sizindir.

ŞANVER KELEŞ

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi Üyesi

Başkanım, Sayın Wallace'dan çok yararlandık. Özellikle ekonominin gelişmesiyle kararların gerekçeli olması arasındaki bağı çok güzel açıkladı. Ben bu konuda şunu söylemek istiyorum. Bizde sürpriz karar yasağı vardır. Sürpriz karar yasağı Sayın Wallace'ın da çok güzel söylediği gibi kişilerin dava açıp açmama kararı vermesinde çok önemli rol oynamaktadır. Özellikle davayı kazanma açısından çok önemlidir. Şöyle ki, o konudaki emsal içtihatlar biliniyorsa ve mahkemelerin de emsale göre karar vereceği düşünülüyorsa, buna inanılıyorsa, bu durumda dava açar veya açmaz. Bu anlamda sürpriz karar yasağı çok önemli. Özellikle Amerika'da içtihat hukuku ön planda olduğu için bu anlamda içtihatlar kanun gibidir şeklinde ifade edilen bu konuyu açıklamalarını da rica edeceğim. Bizde gerekçe konusunda şunu da ifade etmek istiyorum. Kararların gerekçeli olması taraflar yönünden temyiz yoluna başvurma konusunda önemli olduğu gibi Yargıtay'ın kararlarının da gerekçeli olması emsal anlamında çok önemlidir. Şöyle ki bizim kararlarımız gerekçeli ise istinaf mahkemesi veya ilk derece mahkemesi kararlarında direnip direnmeyeceğini gerekçeye göre tayin etmektedir ve bu gerekçe doyurucu ise direnme kararı vermemekte, karara uymaktadır. Karara uyulması söz konusu ise bu karara uyulmasında da yine gerekçe çok önemli olmakta ve o gerekçeye göre gerekli araştırmayı yapmaktadır. Bu anlamda da yaptığımız araştırmaya yönelik olguların daha açıklayıcı, mahkemeye yol gösterici nitelikte olması ve birkaç bozmaya sebebiyet vermemesi gerekmektedir. Bu anlamda Sayın Wallace'dan istediğim içtihatların kanun olduğu Amerika'da bu konuda içtihatların rolü nedir, bağlayıcılığı nedir? Bu konuda bir açıklama talep ediyorum. Teşekkür ederim.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Biz teşekkür ediyoruz Şanver Bey. Sayın Wallace, buyurun.

J. CLIFFORD WALLACE

ABD Emekli Yüksek Mahkeme Başkanı

Evet tabii, çok teşekkür ederim sorunuz için. Gerçekten de bizim Amerika'da işle-yiş şeklimiz açısından bakıldığında gerekçeli karar önemli olmanın ötesinde, hayati önem taşıyor diyebilirim. Çünkü detaylı olduğu zaman tabii ki alt mahkemelere çok faydalı olabiliyor, onların kendi uygulamalarında karara varabilmeleri için. Biz şöyle bir şey yapmaya çalışıyoruz. Bir tarafta önemli sebepleri olmayan ve çoğu kez daha önce görülmüş davalar ile ilk defa gerekçesini yazacağımız davalar arasında bir ayrım yapmaya çalışıyoruz. Çünkü bazı durumlarda gerçekten ilk defa yazılan gerekçelere özellikle önem göstermek, o konu ile ilgili ilk defa karar yazıldığı için çok önemlidir. Şimdi sizler temyizde bir karar yazmak için ne kadar zaman harcanması gerektiğini biliyorsunuz. Burada bir iş yükü söz konusu. Biz kendi iş yükümüze, kendi mahkeme-mize baktığımızda şunu gördük. Aslında biz bazı konularda zaten sebepleri biliyoruz, çünkü o sebepler daha önce defaten yazılmış, ama bunu okumamışlar, okumadıkları için bunu bizim bir daha yazmamızı bekliyorlar. Dolayısıyla biz de dedik ki, o zaman zaten üzerinde görüş bildirdiğimiz şeyler için bir daha niye görüş bildiriyoruz ve bunu düşündükten sonra böyle bir ayrıma gittik gerekçeli kararlar ve gerekçesiz kararlar diye. Gerekçesiz karar derken, zaten daha önceden gerekçesi net bir şekilde yayın-lanmış kararlar varsa ve o davaya uygunsa, o zaman detaylı bir gerekçeli karar yaz-mıyoruz tekrar. Bu yayınlanmış ve duyurulmuşsa, o zaman oraya atıfta bulunuyoruz. Bunu yapmamızın sebebi işimizi daha etkin bir şekilde yürütebilmektir. Zamanımızı daha etkin bir şekilde kullanabilmek istiyoruz. İşte her seferinde bu değerlendirmeyi yapıyoruz. Mesela bunun bir emsali var mı? Biz bunu daha önce belirlemiş miyiz? Belirlediyssek o zaman yayınlanmayan, memorandum dediğimiz bir belge hazırlıyo-ruz. O zaman da herkesin gerekçeli karara baktığı yerde yayınlanmıyor. Bu gerçekten önemli bir konu, çünkü mesela mahkemede heyet olarak oturduğumuzda altı dava varsa önümüzde, iki üç tanesinin gerekçesini yazıyor olabiliriz, çünkü diğerlerini zaten daha önce başka bir davada zaten gerekçeli kararlar sonuca bağlamışızdır. Dolayısıyla oraya atıfta devam etmek bizim iş yükümüzü de çok daha azaltıyor. Çünkü o zaman yayınlanmıyor bu gerekçesiz karar, o çok daha hızlı yazılabiliyor. Şimdi burada yayın-lanmamış kararların sayısı bu nedenle artıyor. Yani daha önceden gerekçesi yazıldığı için tekrar gerekçesi yazılmayan kararların sayısı artıyor. Bu bizim diğer işleri yapma-mıza imkân sağlıyor. Ben başarırgıcılık yaptığım dönemde her yıl dava sayısında yani iş yükünde azalma oluyordu. Çünkü biz "hâkim zamanını en etkin nasıl kullanabilir" diye hep düşünüyorduk. Evet, personel var, onlar da destek oluyorlar ama sonuçta hâkimin her bir davaya ayırması gereken bir zaman var. Dolayısıyla ben başarırgıç olduğum dönemde daha önceden gerekçesi verilmiş kararlar için çok fazla zaman harcamadık. Şimdi biz bunları yayınlamıyoruz, gerekçesiz olduğu için, emsale dayalı olduğu

için. Avukat isterse yayınlatabiliyoruz fakat çoğu zaman böyle bir şey de olmuyor. Öyle olunca da biz gerekçesi yazılması gerekenlere odaklanabiliyoruz. Benim bakış açım göre, ben şöyle düşünüyorum, her bir görüş için bir gerekçe vermeye gerek olmayabilir. Bir de tabii zaten benzeri ve önceden emsalle sonucuna varılmış, kararına varılmış bir örneği varsa o dosyayı kapatmanın bir anlamı da yok. Çünkü kendi işinizi de arttırmış oluyorsunuz bir yandan da. Biz böyle başladık. Bizim kendi bölgemizde böyle çalışmaya başladık. Şu anda Amerika'daki bütün federal mahkeme yargı sisteminde benzer bir uygulama yapıyorlar. Amerikan Yüksek Mahkemesi de bunun yanlış olduğuna dair bugüne kadar hiçbir şey söylemedi. Yani 8-10 yıldır bu şekilde devam eden bir usul işletiyoruz aslında.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Sayın Wallace'a çok teşekkür ediyorum bu geniş açıklamaları için. Başka soru sormak isteyen var mı meslektaşlarımızdan? Evet, bu arada ben de bir soru yöneltmek istiyorum. Aslında öğleden önceki oturumda sormak istiyordum ama zaman darlığı nedeniyle soramamıştım. Yasemin Hanım'a soru sormak istiyorum. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre temyiz mahkemesinin alt derece mahkemesi ile aynı görüşte olduğu hâllerde, alt derece mahkemesine basit bir atıf yapılmasının yeterli olduğu yönünde bazı kararları var bildiğim kadarıyla. Acaba bu içtihat devam ediyor mu? Yani en son 2009'da böyle bir karar verildiğini biliyorum ama ondan sonra elime geçmedi. Bu içtihat devam ediyor mu? Bunu merak ediyorum. Bir de ikinci bir sorum da Yargıtay'da aynı konuya bakan daireler, son dönemde Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun kararıyla birleştirildi. Aynı konuya baktıkları için pek çok noktada görüş ayrılıkları bulunmaktaydı. Örneğin 22. Hukuk Dairesi 9. Hukuk Dairesi olarak değişti, 22. Hukuk Dairesi kapatıldı, başkan ve üyeleri 9. Hukuk Dairesinde görevlendirildi. Tabii bu noktada daha önce bazı konularda görüş ayrılıklarını gidermek gerekiyordu. Daire bir konuda şöyle dedi ve yeni bir karar oluşturuldu. 9. Hukuk Dairesinin içtihadı değişti. Fakat önceki içtihadı dayanarak on binlerce karar ve dava var. Bunlar açısından aslında bir sürpriz karar yasağının ihlali söz konusu olabilir diye Daire gerekçesinde şunu söyledi. Benim görüşüm, yeni görüşüm şudur dedi. Ancak ben bu görüşü hemen hayata geçirirsem, önceki görüşe güvenilerek açılan on binlerce dava sürpriz karar yasağı ile karşı karşıya kalır, hukuki güvenlikleri ihlal edilir ve öngörülebilirlik ilkesi ihlal edilir. Dolayısıyla ben yeni görüşüm için bir milat belirliyorum. Makul bir süre sonra bunu hayata geçireceğim ve bu kararı da ilan edeceğiz. Uygun vasıtalarla kamuoyuna duyuracağız. Daha sonra makul bir süre sonra yeni görüş doğrusunda uygulama yapacağız. Bunu kararında da belirtti. Bunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde görev yapan bir uzman hukukçu olarak nasıl değerlendiriyorsunuz? Teşekkür ediyorum.

YASEMİN ÇAĞ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzman Hukukçu

Ben teşekkür ederim. Şimdi öncelikle ilk sorunuzla başlayayım. Bu içtihat yani ilk derece mahkemelerinin kararları yeterli derecede gerekçeli ise ve temyiz mahkemesi, Yargıtay olsun, Danıştay olsun o mahkemenin kararından ayrılacak bir neden göremiyorsa, aynı fikirde ise kullandığımız o formül cümlelerle “temyiz onama” kararı verilmesi mahkeme açısından hâlâ geçerli bir içtihat. Şimdi sizin elinize yeni tarihli kararlar gelmemesinin sebebi aslında teknik bir konu. Çünkü o kadar artık içtihat oturmuş ki İnsan Hakları Mahkemesinde bu konuda çok başvuru geliyor. Fakat tek yargıçlı kararlar tarafından bu başvurular gelir gelmez hükümete tebliğ edilmeden reddediliyor. İnsan Hakları Mahkemesinin sistemine göre de tek yargıç tarafından verilen kabul edilemezlik kararları yayınlanmıyor. Sadece dosyalar hâlinde arşivde duruyor ve ilgili taraflara tebliğ ediliyor. Dolayısıyla kamunun veya sizlerin tabii ki böyle kararlardan haberi olmuyor. Çünkü artık bunlar yerleşik içtihat ama bu içtihatla bir değişiklik yok. Yeter ki sabah da dediğim gibi ilk derece kararı açık olsun, gerekçeli olsun. Bunda bir problem olmuyor.

İkinci bahsettiğiniz konu bence, tabii ki bana düşmez böyle söylemek ama harika bir yaklaşım olmuş, Çünkü içtihat değişikliğiyle bu konuda benzer davaları olan bir sürü insanın aslında eski içtihadı dayanarak yaptığı başvurular nedeniyle hak kaybına uğramasına engel olunmuş. Bu çok güzel bir yaklaşım. Hatta böyle bir karar olduğunu bilmiyordum. Bunu ben de burada İnsan Hakları Mahkemesindeki üstlerime anlatacağım. Çünkü bizim mahkemenin de maalesef bu yönde verdiği kararlar sonucu pek çok başvurucunun başvuruları bir anda reddedilebiliyor ya da içtihat değişikliğinden etkilenebiliyorlar. Ama böyle ileriki bir tarihte değişiklik yapılacağını duyurarak bunu kamuoyuna anlatmak çok güzel bir fikir ve bence bizim de işte böyle karşılıklı diyalog kurarak öğreneceğimiz çok şey var. Çok teşekkür ederim. Bunu mutlaka iletacağım burada çalıştığımız arkadaşlara, herkese. Çok yerinde olmuş. Dediğim gibi içtihat değişikliğine, içtihat geliştirmesine gitmek her mahkemenin en doğal hakkı. İşte ama önemli olan bunun nedenini kararlarda açıklamaktır. Burada hem o yapılmış hem de ileriki tarihten itibaren bunun uygulamaya konulacağı söylenmiş. Yani bence gayet güzel olmuş ve bunu biz örnek almaya çalışacağız. Çok teşekkürler.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Dr. Mustafa Saldırım. Buyurun Sayın Saldırım.

Dr. MUSTAFA SALDIRIM

Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

Teşekkür ediyorum Başkanım. Benim Sayın Wallace'a iki tane sorum olacak. Öncelikle kendisine çok teşekkür ediyorum. Kendisi için oldukça zor bir saatte bizleri kırmadılar ve çalışmamıza katıldılar. Birincisi, bulunduğu mahkemede daireler arasında bir uzmanlık ayrımı var mı? Şunun için soruyorum, şimdi iş yükünü eşit şekilde dağıtıyorlar ama Yargıtay örneğinden ben bir kıyaslama yapmak istiyorum. Bizde daireler uzmanlık sistemine göre çalışıyor. Dosya ağırlığına göre farklı dairelere kaydırma yaptığımızda bu sefer uzman olmayan yargıçların eline dosya gittiği zaman içtihat tutarlılığı bakımından çok ciddi riskler doğabilir. Acaba dosya yükünü ağırlığa göre bu şekilde paylaştırırken, bu uzmanlık ölçüsü konusunda yeniden bir değerlendirme yapıyorlar mı? Çünkü benzer bir sistem, yani dosya ağırlığına göre dosyanın dağıtılması İtalya'da da var. Onlar 1 ila 6 arasında puan veriyorlar. Örneğin emsali olan dosyaysa puanı düşük oluyor. Emsali olmayan bir dosya ise puanı fazla oluyor. İki taraflıysa, iki kişi varsa hafif oluyor. Altı kişi veya 30'dan fazlaysa, mesela şu kadar ağırlık ekliyorum diyor. Dolayısıyla uzmanlık ölçüsü ile iş yükü arasındaki ilişkiyi merak ediyorum. İkinci merak ettiğim bir konu da kendisi tabii ki çok deneyimli, sadece Amerika'yı değil, Avrupa başta olmak üzere çok fazla ülkede sistemleri incelemiş bir insan. Şimdi bazı ülkelerde biliyorsunuz, mesela Fransa'da karar yazım rehberleri var. Yani bazı sistemlerde her daire kendi usulünü uygularken, bazı sistemlerde yüksek mahkemeler belli yazım formatları, şablonları ve kılavuzları oluşturuyor ve bunu dairelere, yargıçlara tavsiye ediyor. Birincisi böyle bir sistem var mı Amerika'da? İkincisi bu sistemi önerir mi bize? Böyle bir sistem, böyle bir karar yazım kılavuzu hazırlanırsa bu iyi bir fikir olur mu? Bu konuda engin deneyimlerinden yararlanmak istiyoruz. Çok teşekkür ediyorum. Tüm konuşmacılara ve katılımcılara tekrar saygılarımı sunuyorum.

J. CLIFFORD WALLACE

ABD Emekli Yüksek Mahkeme Başkanı

Çok teşekkür ederim bu sorularınız için. Çok önemli noktalara değindiniz, çok önemli sorular sordunuz aslında, Anglosakson hukuku mahkemeleri ile Kıta Avrupa Hukuku mahkemeleri ya da sistemleri arasındaki farkları da iyi anlamak gerekiyor. Çünkü bizim sistemimizde bizim izlediğimiz usuller icabı bir uzmanlaşma yok. Yani yargıçların hepsi herhangi bir uzmanlaşma olmaksızın çalışmalarını yapıyor. Bir tane patent için uzmanlaşmış mahkeme var. Onun dışında biz genel olarak her şeye bakan yargıçlarız. O yüzden de demin anlattığım sistem bizde gayet güzel işliyor. Ama sizin sisteminizde farklı daireleriniz de var, birimleriniz var ve oralarda yargıçlar var ve hepsi anladığım kadarıyla aynı konulara bakmıyorlar. Benim Kıta Avrupası hukukuna dayalı sistemler-

de gördüğüm kadarıyla genelde tek bir yargıç değil, birden fazla yargıç (heyet) temyiz aşamasında bakabiliyor davalara. Tabii bu etkili bir yöntem olabilir. Sizdeki nasıl bilmiyorum. Siz uzmanlığa göre dağıtıyorsanız o zaman tabii bazıları diğerlerine göre daha çok çalışıyor olabilir. O zaman tabii bu dengeyi yeniden kurmak gerekebilir. Bunu belki idari bir şekilde göz önüne almak lazım. Çünkü sonuçta iş yükünü dengelemeye çalışmak lazım. Bazen belki bir daireden bir yargıçı alıp öbüründe ihtiyaç olana aktarmak gibi yollara gidilmesi mümkün olabilir. Bir de tabii belki başka fayda şu olabilir. Şimdi artık bilgisayarlar var. Bir dava geldiği zaman bizde eğitilmiş kişiler o davanın içeriğine bakıp ana konuları tespit ediyor. Çünkü zaten ilk derece mahkemesindeki hâkim o davayla ilgili olarak ana unsurları tespit etme konusunda eğitilmiş olduğu için ondan gelen kararda bunları görebilmek mümkün olabiliyor. O zaman benzer konuda başka bir örnek gelirse bilgisayar bize direkt olarak daha önce bu konuda var olan bir dava olduğunu, benzer bir dava olduğunu söylüyor. İlk gelen dava öncelik kazanmış oluyor bu durumda ve bunun sonucunda o davayı inceleyen hâkim heyeti diğer dava bitene kadar bekliyor. Böylece aynı konudaki davalar birlikte görülüp birlikte karara bağlanabiliyor. Daha çok mükerrerlikten, tekrardan kaçınan bir sistem. Gerçekten biz şunu öğrendik, davaların yönetimi çok esnek olmalı. Her bir mahkemede farklı şekilde yapılacaktır bu. Ama bunu çok iyi düşünmek lazım ve burada aslında hâkimden ziyade personelin çok önemi var. Bu organizasyonun çok iyi yapılması lazım. Yargıçlara yardımcı olacak eğitilmiş personel olduğu zaman ve dağılım ona göre yapıldığı zaman çok hızlı ilerleyebiliyorsunuz. Mesela bana bir dosya geldiği zaman, bir kâğıt geliyor dosya ile beraber. O konuyla ilgili benzer davalara bakan başka daireler varsa ya da hâkimler varsa onu biliyorum ben. Böylece birbirimizin yaptığını tekrar etmemiş oluyoruz. Başka biri zaten bakıyorsa ben bakmıyorum ona, bekliyorum daha doğrusu. Bir de bunun yanı sıra bizim için gerçekten faydalı başka yönleri de var bunun. Mesela ben başyargıçken, hâkimlerin ne durumda olduğunu da bilmek isterdim çünkü bazen hâkimler geri kalabiliyor. Bizim amacımız onları kötülemek değil, onlara yardımcı olmak, onların işlerini yapabilmelerini sağlamak. İşte bu bilgisayarla yaptığımız birtakım mükerrerlikleri tespit etme yolları vasıtasıyla da sistemimizi daha etkin hâle getirebildiğimiz için ben her bir hâkimin üzerindeki iş yükünü de daha iyi bilebiliyordum ve bazen de iş yükünü aktarmak gerekiyordu, bu nedenle. Mesela diyelim ki bir hâkim geri kalmış. O zaman acaba bir şey yapabilir miyiz, yardımcı olabilir miyiz gibi bu süreçlerde hâkimlerle birlikte çalışabiliyordum. Burada amaç sonuçta herkesin yapabileceği işin en fazlasını yapabilmesi. Bilgisayarlaşmadan faydalanmak oldukça işe yarıyor diye düşünüyorum. Biz Anglosakson hukuku ülkesiyiz ama yine de bu söylediklerimin, Kita Avrupası hukuk ülkelerinde de uygulaması var diye düşünüyorum. Çünkü sonuçta faydaları belli. Mesela ben Malezya'da bulundum. Yakın zamanda oradaydım. Onlar kendi mahkeme sistemlerinin gelişmesini ve birtakım ön işleri hâkimlerin değil per-

sonelin yapabilmesini istiyorlardı. Videodan iki eğitim yaptık. Benim ekibimle onların personeli arasında bir eğitim yaptık ve bir program uygulayabildik. Yani uzaya füze falan fırlatmak kadar zor bir şey değil aslına bakarsanız. Çünkü sonuçta insanları bir araya getirip konuşurmak, birtakım şeyleri nasıl yapacağınızı tartıştırmak gerekiyor. Bunu binlerce mil uzaktan bile yapmak mümkün. Dolayısıyla bahsettiğim böyle süreçler yapılması zor şeyler de değil. Burada biz şunu gördük, en önemli şey hâkimin zamanı. Hâkimin zamanını en etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak tedbirleri almak lazım. Çünkü ancak bu şekilde hâkim mahkemesinde kararları yazabilir, personeli, ekibi de diğer hazırlık babındaki işleri yapabilir. Sorunuzu cevapladığımı umuyorum.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Başka bir soru var mıydı?

Dr. MUSTAFA SALDIRIM

Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

İkinci bir sorum vardı, bu daireler arasında farklı yazım usulleri mi var yoksa yüksek mahkeme tek tip bir yazım usulü mü uyguluyor? Yani bazı sistemlerde yüksek mahkemelerin karar yazım rehberleri var. Türkiye’de en son Danıştay böyle bir yazım rehberi oluşturdu. Fransa’da çok detaylı bir yazım rehberi olduğunu biliyoruz. Bu konudaki görüşünüzü merak ediyoruz. Amerika’daki deneyim nasıl ya da bu karar yazım rehberi oluşturulmasında fayda var mı? Gözlemlerini ve deneyimlerini paylaşabilirse çok seviniriz.

J. CLIFFORD WALLACE

ABD Emekli Yüksek Mahkeme Başkanı

Çok da ilginç bir konu. Ben de bunu düşünüyordum açıkçası. Şimdi Amerika’da yüksek mahkemeyi takip ediyorum. Şöyle bir süreç var. Vakayı öncelikle listeliyorsunuz, ondan sonra kanuna atıfta bulunuyorsunuz ve bu kılavuzların kendisi aslında çok genel kılavuzlar. Yani daha genel konuları ele alıyorlar. Fakat bunun dışında sizin de söylediğiniz gibi daha spesifik rehberlerin olduğu ülkeler var. Ben bunları açıkçası problematik buluyorum. Şu açıdan, mesela Tayland örneğine bakacak olursak Tayland’da birinci derece mahkemeler için çok uzun bir yazım tekniği var, yani mesela orada diyor ki, birinci derece hâkim ister inansın ister inanmasın şahidin söylediği her şeyi yazmak zorunda. Temyiz mahkemesi bütün bunları alıyor, bunun üzerine görüş oluşturuyor.

İşte şu şunu demiş, A bunu demiş, B bunu demiş ona cevaben, C bunu demiş. Ben açıkçası bunu çok sorunlu buluyorum. Çünkü aslında sizin bilmeniz gereken şeyler birinci derece mahkemesinin zaten belirlediği vaka. Yani sıfırdan her şeyi yazmanız gerekmiyor. Böyle bir etkileşime gerek yok. Tayland'da da bu konuyu ele aldık ve birtakım değişikliklere gittiler onlar da rehberlerinde. Yani buna benzer rehberlerin, işinize yarayacağını düşünüyorsanız hiçbir zararı olmaz. Belirli bir yeknesaklığı da sağlar. Belirli bir amaca da hizmet edebilir. Özellikle gerekçe verilecekse, kılavuzların o gerekçeyi ele alması sağlanabilir. Ama Amerika'da böyle bir süreç olmadı. Belirli bir istikamette bir lideri takiben ilerlemişiz gibi oldu bir nevi. Ama çok fazla yargıç eğitimi de yaptık bu arada. Yani en kıdemli hâkimler dahi bu eğitim sürecinden geçtiler. Yeni fikirler o eğitimlerde tabii ki çok tartışılıyor. Benim mahkememde de mesela sürekli birinci derece mahkemelerini çağırıyoruz, diğer temyiz mahkemeleriyle toplantılarımız oluyor. Zorlukları tartışıyoruz, genel olarak federal sistemdeki gelişmeleri tartışıyoruz. Yani sürekli süreci iyiye götürmek için çaba harcıyoruz. Ama buna benzer rehberler benim mahkememde çok oluşturulmadı. Fakat başka ülkelerde gördüm, buna benzer rehberler evet.

SERACETTİN GÖKTAŞ

Oturum Başkanı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanı

Sayın Wallace'a çok çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten iyi ki emekli olmamış diyoruz. Kendisinden faydalanmaya devam edeceğiz inşallah. Ben bütün sunum yapan konuşmacılara çok teşekkür ediyorum. Gerçekten çok faydalandık, çok verimli bir oturum oldu. Katkı yapan, soru soran meslektaşlarıma da teşekkür ediyorum. Burada oturumu kapatıyorum. Hepinize iyi günler diyorum, saygılar sunuyorum.

YÜKSEK TEMYİZ MAHKEMELERİNDE GEREKÇELİ KARAR SEMPOZYUMU (9 Nisan 2021, Sabah Oturumu)

AÇIŞ PROGRAMI

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yargıtay Başkanım, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde görevli Sayın Ulusal Yargıç Doç. Dr. Saadet Yüksel, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Sayın Urse, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden ve Yargıtay'dan toplantımıza katılan çok kıymetli meslektaşlarım, değerli hukukçular.

30 Mart 2021 tarihinde yaptığımız Yüksek Temyiz Mahkemelerinde Gerekçeli Karar Sempozyumunun bugün ikincisini yapıyoruz. Öncelikle, bu sempozyumun güzel geçmesi dileklerinde bulunuyorum. Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında ve aynı zamanda Yargıtay İnsan Hakları Komisyonumuzun faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen Yüksek Temyiz Mahkemelerinde Gerekçeli Karar Sempozyumuna hepiniz hoş geldiniz, şeref verdiniz. Hepinizi en içten sevgi ve saygılarımla selamlıyorum. İzninizle hemen açılış konuşmalarına geçmek istiyorum. İlk konuşmayı Avrupa Konseyi Ankara Program Ofis Başkanı Sayın Cristian Urse yapacak. Buyurun efendim.

CRISTIAN URSE

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı

Çok teşekkür ederim, Sayın Atalay. Herkese günaydın. Öncelikle ben de müsaadenizle Yargıtay Başkanı Sayın Akarca'yı selamlıyorum. Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Dr. Saldırım, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki Ulusal Hâkim Sayın Yüksel ve bütün katılımcıları saygıyla selamlamak istiyorum. Hepinize Avrupa Konseyi Program Ofisi adına hoş geldiniz demek istiyorum.

Biliyorsunuz Avrupa Birliği ile ortak yürüttüğümüz bir proje kapsamında burada bulunmaktayız. Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi. Sayın Atalay'ın da

ifade ettiği gibi bu, gerekçeli kararlar ilgili ikinci online webinar'ımız. Böyle bir semineri, böyle bir webinar'ı, online da olsa gerçekleştirebildiğimiz için çok memnunuz. Keşke tabii ki Ankara'da hepinizle buluşabilseydik ama ne yazık ki henüz bu aşamaya gelebilmiş değiliz. Ancak bu konunun çabalarımıza değer bir konu olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bu webinar'ı organize etme sebebimiz bunun bir fırsat olması. Yargıçlar için ve genel olarak Türkiye'deki bütün hukukçular için bu konuyla ilgili bilgilerini artırma ve görevlerini mümkün olabilen en iyi şekilde yapmaları yönünde becerilerini artırmak konusunda katkıda bulunacak olan bir webinar. Biliyorsunuz Avrupa Konseyinin öncelikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadından doğan çeşitli standartları var bu konuda. Ama aynı zamanda Avrupa Yargıçları Danışma Konseyinin bu konuyla ilgili çalışmaları var. Bakanlar Komitesi'nin tavsiyeleri var. Genel olarak yargının işleyişi ile ilgili ve özellikle de kararların kalitesiyle ilgili birtakım standartlar bulunmakta. Dolayısıyla bu webinar'ın katılımcılarından öğrenebileceğiniz, faydalanabileceğimiz çok şey olduğunu düşünüyorum. Çok fazla vaktinizi almak istemiyorum. Bu konuda benden çok daha bilgili insanlar zaten söz alacaklar. Giriş sözlerimi tamamlarken sadece son bir noktaya değinmek istiyorum. O da şu, gerekçeli kararlar söz konusu olduğunda, ülkeler arasında değil sadece, ama aynı zamanda üye devletlerin yargı sistemleri arasında yeknesak olmayan uygulamalar bulunmakta. Yani bir ülkenin diğerinden bu bağlamda daha iyi olduğunu söylememiz mümkün değil. Ben bunun önemli bir nokta olduğunu düşünüyorum. Çünkü bireysel olarak ellerinden geleni yapan, özellikle iyi gerekçelendirilmiş kararlar yazmaya çalışan yargıçlar var. Dolayısıyla buradaki tartışmamızın amacı bireysel yargıçların zaten başka ülkelerin deneyimini duyup onları öğrenmeleri ve kendi performanslarını iyiye götürmeleri. Bu değişim genellikle adım adım oluyor. Yani belirli sayıdaki hukukçu bir trend oluşturuyor. Ondan sonra başka hukukçular onları takip ediyor ve böylelikle bütün sistem için en iyi uygulamalar geliştirilmiş oluyor. Bunu aklımızda tutarak güvenle ilerleyebileceğimizi düşünüyorum. Hem bu etkinlik hem de gelecekte yapacağımız buna benzer etkinlikler katılımcılar için doğru katkıları sağlayacaktır. Bir süre sonra, belki bir yıl, belki birkaç yıl sonra bizi "evet bir değişiklik oldu, evet bir ilerleme oldu" deme noktasına getirecektir. Genel olarak sistemin buna benzer bir etkinlikten faydalandığını göreceğiz. Hem bu etkinlik için hem de Avrupa Birliği ile Avrupa Konseyinin Türk Yargıtay'ının faydasına uyguladığı projenin geneli için de söylüyorum. Bu vesileyle Sayın Başkan'a teşekkür etmek istiyorum. Bu proje kapsamında mükemmel işbirlikleri için bütün Yargıtay üyelerine, temsilcilerine teşekkür etmek istiyorum ve her birinize başarılı etkinlik diliyorum. Çok teşekkürler.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı Cristian Urse Bey'e bu açış konuşmasından dolayı teşekkür ediyoruz. Şimdi Yargıtayımızın Değerli Başkanı Sayın

Mehmet Akarca Bey'i açış konuşmasını yapmak üzere davet ediyoruz. Buyurun Sayın Başkanım.

MEHMET AKARCA

Yargıtay Başkanı

Teşekkür ederim, Osman Bey. Yurt içinden ve yurt dışından sempozyuma iştirak eden çok değerli meslektaşlarım, çok kıymetli katılımcılar, yüksek temyiz mahkemelerinde gerekçeli karar sempozyumu vesilesiyle katılımınızdan ve katkılarınızdan dolayı öncelikle teşekkür ederim. Hepinizi sevgi ve saygı ile selamlarım.

Hepimizin bildiği üzere bir ülkenin yargı sistemini ayakta tutan, halkın, mahkemelelerin bağımsızlığına ve tarafsızlığına, hâkimlerin dürüstlüğüne ve yargılama süreçlerinin etkinliğine duyduğu güvendir. Bu nedenle son yıllarda Yargıtay tarafından yürütülen reform çalışmaları, etik, şeffaflık ve yargının etkinliği olmak üzere üç ana sütun üzerine inşa edilmiştir. 2017 yılında Yargıtayda en yüksek uluslararası standartları yansıtan bir yargı etiği sistemi kurulmuştur. 2018 yılında Yargıtay'ın ev sahipliğinde 5 kitadan ve 30 ülkeden gelen yüksek mahkeme başkanları ve kıdemli hâkimlerin çok değerli katkıları ile Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin geliştirilmesi süreci tamamlanmıştır. İstanbul Bildirgesi'nin gücü ve önemi kısa sürede dünyada kabul görmüş ve 2019 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından da kabul edilmiştir. Ayrıca geçtiğimiz ay Japonya'da düzenlenen Birleşmiş Milletler 14. Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Kongresi'nin siyasi deklarasyonunda, kısa adıyla Kyoto Deklarasyonu'nda, Birleşmiş Milletlerin diğer temel insan hakları metinleriyle birlikte İstanbul Bildirgesi'ne de atıf yapılmıştır.

Bugün burada yaptığımız çalışma, reform çalışmalarımızın üçüncü ana sütununu oluşturan, yargının etkinliği ve verimliliğinin geliştirilmesine ilişkindir. Yargıçlar arası diyalog, bilgi ve deneyim paylaşımı, verimli işbirliği ve dayanışma içerisinde yargının etkinliğini güçlendirmek için yeterli imkânlarımızın olduğunu düşünüyorum. Küresel yargı, hukukun üstünlüğünün büyük bir kalesi olup, hukukun sağladığı hak ve özgürlükler bakımından önemli bir güvencedir. Yüksek düzeyde enerji, özveri ve deneyim gerektiren bu görevi başarıyla yerine getireceğimize ilişkin inancım tamdır. Salgın hastalıktan kaynaklanan tüm olumsuz koşullara rağmen on gün ara ile dünyanın farklı hukuk sistemlerini temsil eden çok değerli meslektaşlarımızın eşsiz bilgi ve deneyimleri ile sağladığı katkılar bize büyük bir güç vermiştir. Bu vesileyle sempozyumumuza oturum başkanı olarak katılan ve ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin de katkısını sağlayan Ulusal Yargıcımız Sayın Saadet Yüksel Hanımefendi'ye ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki uygulamaları bizlerle paylaşacak olan çok değerli Levent Akçaoğlu ve Sayın Hasan Bakırcı'ya ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Yüksek Temyiz

Mahkemelerinde gerekçeli kararlara ilişkin İrlanda deneyimi konusunda engin bilgi ve deneyimini bizlerle paylaşacak olan çok değerli meslektaşım Sayın Paul McDermott'a ve kıymetli meslektaşım Sayın Hikmet Kanık'a şükranlarımı sunuyorum. Öğleden sonraki programda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yüksek temyiz mahkemelerine ilişkin deneyimlerini daha yakından öğrenme fırsatını bulacağız. Ohio Eyaleti Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın Maureen O'Connor'ın eşsiz bilgi ve deneyimini bizlerle paylaşma inceliğini göstermesinden duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum. İstanbul Bildirgesi'nin geliştirilmesi sürecinde de çok yakın ilgi ve desteklerini esirgemeyen değerli dostlarımız Sayın Jeffrey Apperson'a ve Michael Buenger'a ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum. Anglosakson hukukunda kararların emsal niteliğine ve bağlayıcı yönüne ilişkin bilgilerini bizlerle paylaşacak olan seçkin akademisyen Sayın Paul Roberts'a da şükranlarımı sunuyorum.

İlk sempozyumda belirttiğim gibi bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi sonucu hızla azalan iş yükümüz gerekçeli karar başta olmak üzere Yargıtay'ın içtihat mahkemesi sıfatının pekiştirilmesi açısından bize tarihi bir fırsat sağlamıştır. Biraz sonra çok değerli meslektaşım Sayın Hikmet Kanık'ın ayrıntılı şekilde açıklayacağı üzere, Yargıtay içtihadı yaygınlaştırma stratejisinin uygulanması da öncelik verdiğimiz konular arasında yer almaktadır. Bu anlayışla yürüttüğümüz çalışmalar sonucunda yüksek mahkemelerin eğitici rolüne uygun olarak içtihat birliğini sağlama görevimizi daha etkin bir şekilde yerine getireceğimiz bir döneme giriyoruz.

Reform çalışmalarımıza büyük bir özveri ile destek olan sayın daire başkanlarımıza, üyelerimize, tetkik hâkimlerimize ve cumhuriyet savcılarımıza ve kurum personelimize teşekkür ediyorum. Bu etkinliğin gerçekleştirilmesinde emeği geçen Yargıtay İnsan Hakları Komisyonu'nun değerli başkanı Sayın Osman Atalay'a ve komisyonumuzun çok değerli üyelerine teşekkür eder, başarılı çalışmalarının devamı dilerim. Sağladıkları teknik destek ve verimli işbirliği dolayısıyla proje ortağımız olan Avrupa Konseyine, Avrupa Konseyinin Ankara Program Ofis Başkanı Sayın Cristian Urse'ye ve proje ekibine de teşekkür eder, özverili çalışmalarında başarılar dilerim. Sempozyumumuzun verimli ve başarılı geçeceğine, ayrıca bugün yapılacak olan ve daha sonra da kitaplaştırılacak olan sunumların reform çalışmalarımızda da önemli bir referans noktası olacağına içtenlikle inanıyorum. Sözlerime son verirken hepinize bu salgın hastalık günlerinde sağlıklı günler diler, sevgi ve saygılarımı sunarım. Teşekkür ederim Osman Bey.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yargıtay Başkanımıza teşekkürlerimizi sunuyorum. Şimdi, birinci oturumun açılışına geçiyorum. Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi, Av-

rupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilen ve Avrupa Konseyi ile Yargıtay'ın birlikte yürüttüğü bir projedir. Projenin genel amacı yargıyı güçlendirmek, yargının bağımsızlığını, tarafsızlığını, etkin idaresini daha somut ve görünür kılmaktır. Yüksek mahkemelerin eğitici rolünün bir gereği olarak Yargıtay'ın liderliğinde en ileri adalet standartlarını gerçekleştirmek hedeflendiği için yargının bütününe yönelik olarak iyi uygulama örneklerinin geliştirilmesi de amaçlanmaktadır. Projenin özel amaçları arasında özellikle adli hizmet kalitesinin daha çok yükseltilmesi, içtihat tutarlılığının daha somut ve görünür kılınarak güçlendirilmesi, kararların kalitesinin daha çok yükseltilmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla adli yargı kararlarının uyumlaştırılması, Yargıtay'daki dosyaların görülme sürelerinin Avrupa standartlarına tam olarak uyumlu hâle getirilmesi, yine mevcut iş süreçlerini sadeleştirilen, modernize eden ve daha etkili hâle getiren yeni yöntemler ve sistemlerin geliştirilmesi, Yargıtay kararlarının yazım şeklinin daha çok geliştirilmesi ve detaylandırılması, özellikle gerekçe tutarlılığının sağlanması, Yargıtay içerisinde emsal kararlara, bu kararlara ilişkin tematik notlara, açıklayıcı belgelere, anahtar kelimelere erişim kolaylıklarına imkân veren bir bilişim sisteminin oluşturulması, hukukta uzmanlığın önemi dikkate alınarak Yargıtay'ın ve bölge adliye mahkemelerinin uzmanlaşmayı benimsemiye ölçütünün yeniden değerlendirilmesi ve verimlilik bakımından yeniden ele alınması amaçlanmaktadır. İç hukukumuz bakımından mahkeme kararlarının gerekçesi son derece önemlidir. Nitekim Anayasamızın 141'inci maddesinin üçüncü fıkrası "bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli yazılır" şeklinde belirtilmektedir. Anayasanın bu hükmü gereği yüksek mahkemeler de dâhil olmak üzere, bütün mahkemeler her türlü kararlarını gerekçeli olarak yazmak durumundadır. Yine Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 297'inci ve 359'uncu maddesi, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 34, 230 ve 289'uncu maddeleri, mahkeme kararlarının gerekçeli olmasını açık bir şekilde ifade etmektedir. Yargıtay çeşitli kararlarında gerekçeye ilişkin çok önemli ilkeler belirlemiştir. Örneğin Ceza Genel Kurulumuz gerekçe hususunda şunu belirtir: "Hükmün dayanaklarının; akla, hukuka ve maddi olaya uygun olarak açıklanması ve gerekçelendirilmesi gerekir". Ceza Genel Kurulumuza göre yine yasal, yeterli ve geçerli bir gerekçeye dayanan karar verilmesi, uygulamada keyfiliğe yol açılmaması gerekir. Gerekçe bu nedenle önemlidir. Aynı zamanda gerekçe, tarafların kanun yollarına başvurma kararlarını da etkileyecektir. Öz olarak ifade etmek gerekirse, Yargıtay uygulamalarına göre kararların gerekçesi yapılan yargılamanın bir aynasıdır.

Sonuç olarak, Yargıtayımız 153 yaşındadır. 1868 yılından beri ülkemize temyiz mahkemesi olarak hizmet etmektedir. Bu hizmetinde Yargıtay'ın, hukuki denetim yaparken hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak üzere iki temel işlevi vardır. Yargıtay'ın en önemli görevi ve topluma karşı en büyük sorumluluğu hukuki güvenliği, kanun önünde eşitliği, hukuki öngörülebilirliği sağlamak, her şeyden önemlisi de tüm

yurtta içtihat birliğini tesis etmektir. Bu nedenle Yüksek Mahkeme olarak Yargıtayımızın kararlarının gerekçeli olması istinaf mahkemelerine, tüm yerel mahkemelere de örnek teşkil edecektir. Yargıtay kararlarının gerekçeli olması, emsal olması ve yol gösterici niteliği açısından da son derece önemlidir.

Oturumumuzun çok değerli üç konuşmacısı var. Birinci oturumda Yargıtay üyemiz Hikmet Kanık Bey; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzman Hukukçusu Levent Akçaoğlu, İrlanda Yüksek Mahkemesi Üyesi Paul McDermott 'un konuşmaları olacak. Birinci konuşmacı olan Sayın Yargıtay üyemiz Hikmet Kanık aynı zamanda Yargıtay Yayın Kurulu ve Yargıtay Tasnif Kurulu Başkanlarıdır. Yargıtayımızın yıllardır devam eden Yargıtay Kararları Dergisi ve yine hakemli-hakemsiz makalelerinin yayımlandığı çok güzel ve istifade edilen bir Yargıtay dergisi vardır. Hikmet Kanık Bey bu Yargıtay Tasnif Kurulunun aynı zamanda başkanıdır. Şimdi yüksek temyiz mahkemelerinde, yani Yargıtay'da içtihat yaygınlaştırma stratejileri konusunda Hikmet Bey'in konuşması olacaktır. Buyurun Hikmet Bey.

I. OTURUM

HİKMET KANIK

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Üyesi, Yargıtay Yayın Kurulu ve Yargıtay Tasnif Kurulu Başkanı

Sayın Yargıtay Birinci Başkanımız, Oturum Başkanımız, çok değerli Daire Başkanlarımız, kıymetli meslektaşlarım, yurt dışından toplantımıza katılan çok kıymetli konuşmacılar. Sözlerime başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın Yargıtay Başkanımıza ve Avrupa Konseyi Temsilcisi Sayın Urse'ye verimli işbirliği içinde çalışmamızdan dolayı şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca Yargıtay İnsan Hakları Komisyonu'nun gerekçeli kararların yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalara sağladığı destekten dolayı Sayın Komisyon Başkanımıza ve üyelerimize teşekkür ediyorum.

Yüksek temyiz mahkemesi içtihatlarını yaygınlaştırma stratejisinin önemi ile sunumu-
ma başlamak istiyorum. Mahkeme kararlarının gerekçeli olmasının önemini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamında gerekçeli karar hakkının içtihadi bir hak olarak kabul edildiğini, Anayasamızda ve kanunlarımızda bu konuda detaylı düzenlemeler olduğunu hepimiz biliyoruz. Gerekçeli karar hakkını, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirebiliriz. Ayrıca Anayasamızın 141'inci madde üçüncü fıkrasında, bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır şeklinde olup, yüksek temyiz mahkemelerini kapsayacak şekilde gerekçeli karar hakkının emredici olarak düzenlendiğini görüyoruz. Geçen hafta yapılan ilk sempozyumda, Yargıtay'dan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden ve Amerika Birleşik Devletleri'nin eyalet yüksek temyiz mahkemelerinden katılım sağlayan çok değerli meslektaşlarım gerekçeli kararın önemini ve farklı yönlerini ele aldılar. Özellikle 2016 yılında ülkemizde faaliyete başlayan Bölge Adliye Mahkemelerinin, Yargıtayın iş yükünü önemli ölçüde azalttığını ve dolayısıyla Yargıtayın önünde şu an karar kalitesini daha çok geliştirmek için tarihi bir fırsat yakaladığını hepimiz biliyoruz. Bu konuya ilk sempozyumda Yargıtay Başkanımız Sayın Mehmet Akarca tarafından değinildiği gibi, daha detaylı şekilde Yargıtay Genel Sekreterimiz Sayın Fevzi Yıldırım da istatistiksel veriler eşliğinde bu konuda bizleri aydınlatmıştı. Bugün konuşmamda ağırlıklı olarak yüksek temyiz mahkemelerinin içtihat yaygınlaştırma politikası üzerinde durmak istiyorum. Bu konu gerekçeli karar ile amaçlanan toplumsal faydanın sağlanması bakımından etkili ve kilit öneme sahiptir. Birbirlerini tamamlar özelliktedir.

Bildiğiniz üzere yüksek temyiz mahkemelerinin tarihsel olarak varlık nedeni, hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanması suretiyle içtihat birliğini sağlamaktır. Bu nedenle

Yargıtay gibi yüksek temyiz mahkemeleri bakımından gerekçeli kararın işlevi, derece mahkemelerinin gerekçeli kararlarına göre ilave özellikler gösterir. Derece mahkemelerinin kararları, uyumsuzluğun tarafları bakımından sonuç ve etkiye sahiptir. Yüksek mahkeme kararları ise uygulama birliğinin sağlanması açısından emsal olma nitelikleriyle öne çıkmaktadır. Bunların arasında en önemli özellik, hiç şüphe yok ki hukuki güvenlik ve öngörülebilirliğin sağlanması ilkesinin bir sonucu olarak sürpriz karar yasağıdır. Çünkü yüksek temyiz mahkemesi kararları, derece mahkemeleri gibi sadece taraflara yönelik değil, herkese yönelik olarak verilir. Ancak yüksek temyiz mahkemesinin çok nitelikli ve doyurucu bir gerekçeye sahip kararı olsa dahi bu karar bilinçli ve doğru bir şekilde yaygınlaştırılmazsa, gerekçeli kararın kalitesi, amaçlanan toplumsal etki ve faydayı sağlamaz. Bunun ötesinde yanlış anlaşılabilir, güncelliğini yitirmiş ve hatta yanlış olması nedeniyle zamanla değişikliğe uğrayan eski içtihatların yaygınlaşmasının doğurduğu riskler de göz önünde bulundurulmalıdır. İşte bu nedenle yüksek temyiz mahkemeleri, içtihat yaygınlaştırma stratejisi oluşturmalı ve bunu da başarılı bir şekilde uygulamalıdır. Aksi hâlde doğru ve güncel olan içtihatlar yerine bu özellikleri taşımayan, geçerliliğini kaybetmiş, eskimış yani kadük olmuş içtihatlar yaygınlaşabilir. Emsal olarak geçerliliğini kaybetmiş içtihatların emsal alınması halinde tüm hukuk sistemi zarar görür. Kanunlar, doktrin ve diğer asli hukuk kaynaklarına güvenilir erişim olmadan hâkimler, avukatlar ve kamu idareleri de dâhil olmak üzere davada taraf olanlar belirli bir davada veya durumda hukukun nasıl işlemesi gerektiği konusunda açıkça anlaşılır rehberlikten yoksun kalır. Mevzuatta zaman içinde gerçekleşen değişimin kaynaklarından takibi, mülga ve mer'i mevzuat bakımından çok kolay yapılabilir. Yüksek mahkeme kararlarında da bu sınıflandırmanın yapılması hayati öneme sahiptir. Yüksek mahkeme kararlarının yayınlanması; halkın, basın, sivil toplum kuruluşlarının, avukatların, hâkimlerin, hukuk öğretisi ile akademisyenlerin, hâkimlerin çalışmasını incelemesine imkân tanır. Kararların yayınlar yoluyla kamunun incelemesine sunulması, aynı zamanda kanun uygulamalarını düzenli hâle getirir. Yargı kararlarını, ilkeleri daha öngörülebilir ve tutarlı kılar. Böylelikle adaletin kalitesini yükseltir, sürpriz karar vermeyi önler. Yüksek mahkeme kararlarının bağlayıcı emsal teşkil ettiği Anglosakson yargı sistemlerinde, temyiz ve üst derece mahkemesi kararlarının yayınlanması ve dağıtılması, alt mahkemelerdeki hâkimlerin ve kamu idarelerinin kanuna uymasını sağlamada büyük önem taşır. Yüksek mahkeme kararlarının salt yol gösterici nitelikte olduğu Kıta Avrupası ülkelerinde dahi hâkimlerin, yazılı hukuku tutarlı biçimde yorumlamasını sağlamak ise önemlidir. İşte bu nedenle, günümüzde mahkeme kararlarını, yazılı hukuk metinlerini ve bunun yanı sıra hukuk dergilerinde yayınlanan akademik makaleleri içeren kamu erişimine açık veri tabanlarının oluşturulması büyük önem taşır. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nde veciz şekilde belirtilen bu rehber ilkeler, özellikle yüksek temyiz mahkemeleri tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.

Peki içtihat yaygınlaştırılmasında Türk Yargıtayı'nda durum nedir? Biraz da bu konuda açıklamada bulunmak istiyorum. Yukarıdaki bu girişten sonra sunumumda karşılaştırmalı hukuktaki gelişmeleri de göz önünde bulundurarak, yüksek temyiz mahkemelerinde içtihat yaygınlaştırma stratejisi konusunda, Yargıtay Yayın Kurulu ve Yargıtay Tasnif Kurulunun görevlerine ilişkin bilgiler paylaşmak istiyorum. Yasal altyapı itibarıyla Yargıtay Kanunu ve Yargıtay İç Yönetmeliği, Yargıtay içtihatlarının yaygınlaştırılmasına ilişkin yeterli mevzuat altyapısına sahiptir. Özellikle Yargıtay Kanunu'nun 48, 49 ve 50. maddeleri bunun dayanaklarını oluşturur. Ayrıca Yargıtay İç Yönetmeliği'nin Tasnif Kurulunun oluşumu ve görevleri başlıklı 60'ıncı maddesine göre uygulanacak taslak ilkelerini ve yöntemlerini yapacağı inceleme ve araştırmalarla bilime uygun olarak saptamak, özetlenen ve tasnif edilen kararlardaki içtihat aykırılıklarını sürekli araştırmalarla belirlemek ve Birinci Başkanlık Kuruluna sunmak şeklinde görevleri de vardır. Aynı maddeye göre birinci başkan, bu görevin gereği gibi yerine getirilmesini denetler. Dolayısıyla Tasnif Kurulu olarak temel görevlerimizden bir tanesi de içtihat tutarlılığının sağlanmasına katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda mevzuatımızın Tasnif Kuruluna, daire içtihatlarının tutarlılığını izleme görevi verdiğini söyleyebiliriz. Aynı yönetmeliğin 61'inci maddesine göre, Yayın İşleri Müdürlüğü, Yargıtay içtihadı birleştirme kararlarıyla Genel Kurul ve daire kararlarını kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer mevzuat maddelerine göre kartlara geçirmek ve fihristlerini yapmak, kararları ve özetlerini fihristleriyle resmî külliyat olarak teselsül eden ciltler hâlinde yayınlamak ile görevlendirilmiştir. Sonuç itibarıyla Yargıtay Kanunu ve Yargıtay İç Yönetmeliği, emsal nitelikteki Yargıtay kararlarının yaygınlaştırılmasına ilişkin bir strateji izlenmesine yönelik hukuki altyapıya sahiptir.

Yargıtayımızın emsal nitelikli kararlarının yaygınlaştırılması kapsamında yapılanlar nedir? Kısaca şu anda Yayın Kurulumuzun faaliyetleri hakkında da bilgi vermek istiyorum. Öncelikle 1975 yılından itibaren 47 yıldır yayın hayatında olan Yargıtay Kararları Dergisi her ay düzenli bir şekilde yayımlanmaktadır. Bu dergimizde hukuk ve ceza dairelerince Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kurulu ile Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından verilen kararlardan emsal nitelikte olup, yaygınlaştırılmasında fayda görülen gerekçeli kararlar özet ve mevzuat bilgisiyle birlikte yayımlanmaktadır. Bu dergimiz abonelere, yurt içi ve yurt dışı kütüphanelere gönderildiği gibi tüm Yargıtay Başkan ve üyelerine ücretsiz dağıtımı yapılmakta olup, ayrıca intranetten elektronik ortamda erişime sunulmuştur. Örneğin 2020 yılında toplam 848 adet emsal nitelikli gerekçeli karar, özetleri ile yıl içinde ve 12 sayı hâlinde yayımlanmıştır. Burada ayrıca müjdeli bir haber vermek istiyorum. UYAP ortamından artık Yargıtayın tüm içtihadı birleştirme kararlarına ulaşılabilmesi şu anda mümkün hâle getirilmiştir. Yine Yayın Kurulu tarafından 1975 yılından itibaren 47 yıldır 3 ayda bir olmak üzere yılda 4 sayı olarak hakemli statüde akademik ve bilimsel içeriğe sahip Yargıtay der-

gisi yayımlanmaktadır. Bu dergimiz 2017 yılından itibaren TÜBİTAK, ULAKBİM hukuk veri tabanında dizinlenmekte olup, bilimsel kriterlere sahip hakemli ve akademik bir dergidir. En son 2021 yılı Ocak ayında yayımlanan sayısında çoğunluğu Yargıtay Daire Başkan ve üyelerimize ait olmak üzere 8 adet bilimsel makalenin yayını yapılmıştır. Kurumumuza ait web sitesinde yine emsal karar arama portalında kamuya paylaşım yapılmaktadır. Bu paylaşımlara da yeri gelmişken kısaca değinmek istiyorum. Türk Yargıtayı, geliştirilmesine ve dünyada yaygınlaştırılmasına liderlik ettiği Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'ndeki ilkeleri göz önünde bulundurarak, 2015 yılından itibaren tüm kararlarını kamunun erişimine açmıştır. Yargıtay internet portalı esas itibarıyla istenilen hukuki kavram ve kelimelerle arama yapılmasına imkân vermektedir. Ancak kararların önceliği, emsal niteliği, yaygınlaştırılmak istenen doğru bir karar olup olmadığı, güncelliği, yeterliliği, yani doğru anlaşılıp anlaşılmayacağı gibi konulardaki noksanlıklar bakımından Yargıtay'ın etkili bir kontrol sistemi geliştirmesi oldukça faydalı olacaktır. Bu nedenle yeterli gerekçe içermeyen, yol gösterici özelliği hiç olmayan ve hatta yanlış anlaşılabilen ya da güncelliğini kaybetmiş kararların yaygınlaşması tabii ki engellenmelidir. Bu türden kararların yaygınlaştırılmasının, kararların toplumun erişimine açılmasına ilişkin amaçlarla bağdaşmayacağı muhakkaktır. Daha açık bir anlatımla, hukukçuların ve uygulayıcıların yanlış bilgilendirilmesine neden olabilecek kararlar yaygınlaşmamalıdır. Yukarıda açıklanan hukuki altyapıya uygun olarak bilişim sistemi üzerinden doğru, güncel, emsal niteliği olan kararların yaygınlaştırılmasına yönelik bir sisteme geçilmesi için Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında gerekçeli karar yazımının bu amaçlara uygun hâle getirilmesi için yapılan çalışmaları oldukça faydalı buluyorum. En kısa zamanda bu sistemin kurularak faaliyete geçmesini temenni ediyorum. Proje kapsamında karşılaştırmalı hukuktaki örnekler ve uluslararası danışmanlar eşliğinde detaylı bir yol haritası oluşturulmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Özellikle Yargıtay'ın avukatlara uyguladığı anketlerden çıkan sonuçlara göre, Yargıtay'ın tüm kararlarını kamunun erişimine açması büyük bir takdir görmekle birlikte ekran kullanımının daha kolay hâle getirilmesine yönelik bir ihtiyacın da bulunduğunu müşahade ediyoruz. Bu kapsamda Yargıtay Kanunu'muzun 49'uncu maddesi ile Yargıtay Yönetmeliği'nin 60'ıncı maddesi gereğince öncelikli olarak içtihatların seçimi, örneğin az veya çok emsal niteliğine göre yol gösterici olan kararların seçimine öncelik verilmesi, anahtar kelimelerin belirlenmesi; daire, genel kurul, gerekirse Başkanlar Kurulu kararları, Etik Kurul kararları olarak dava detaylarına ilişkin notlar, isteyen kullanıcıya yönelik otomatik içtihat gönderme sistemi, olay, işlem veya suç zaman dilimleri, ilgili kanun maddelerinin belirlenmesi; tabii ki bunun yanında uluslararası sözleşmelere atif varsa ya da böyle bir kavram kullanılmışsa bunların da belirlenmesi; "European Case Law Identifier" yani Avrupa İçtihat Tamamlayıcısı sistemine geçilmesi; kararların emsal değerinin saptanması; tasnif

kriterlerinin yani bozma, onama, istinaftan ilk dereceden gelen daire, genel kurul, yeni kanun, eski kanun dönemi, davanın kabulü, düşme vesairesinin belirlenmesi ve geliştirilmesi; kişisel verilerin temizlenmesi veya değiştirilmesi, örneğin İspanya'da isimlerin silinmesi yerine yeni isimler yazılmakta, Fransa'da ise doğum tarihi, doğum yeri, adres bilgileri, maluliyet durumu vesaire konularında kişisel veriler temizlenmekte; bunun yanında karar yazımında gerekmedikçe kişisel verilere yer verilmemesi, yani davacı davalı sıfatı, sanık müşteki sıfatlarının karar içeriğinde yazımı ile yetinilmesi ve bu konuda mevzuat altyapısı oluşturulması; hâkimlerin uzmanlıklarına göre emsal karar klasörleri, örnek kararlar, güncel bilgi notları, karar özetleri, avukatlar için aylık içtihat özetlerine ilişkin bültenler yayınlanması; noterler, halk ve içtihatları işleyen şirketlere basın ve medya kuruluşlarıyla portallara açık arayüz ekranları geliştirilmesi bakımından çalışmalarımızı geliştireceğimiz yeni bir dönem içinde olduğumuzu söyleyebilirim. Sunumuma burada son verirken beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür eder, tüm katılımcılara saygılarımı sunarım.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Hikmet Kanık Bey'e bu değerli konuşmasından dolayı teşekkür ediyorum. Gerçekten Yargıtay Kararları Dergimiz ve özellikle hakemli olan Yargıtay Dergimiz de emsal kararlarla son derece faydalı bir çalışma gerçekleştiriyorlar. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Şimdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uzmanı değerli hukukçu Levent Akçaoğlu'na konuşmayı vermeden önce, Sayın Paul McDermott'a, İrlanda Yüksek Mahkemesi üyesine, aramıza hoş geldiniz diyorum.

Değerli katılımcılar, değerli hukukçular, değerli meslektaşlarım, şimdi birinci oturumumuzun ikinci konuşmacısı Levent Akçaoğlu'na sözü vermek istiyorum. Kendisi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzman Hukukçusu. Levent Bey, mülkiyet hakkının korunması bağlamında gerekçeli karar konusunda bir sunum yapacaktır. Buyurun Levent Bey.

LEVENT AKÇAOĞLU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzman Hukukçusu

Çok teşekkür ederim. Sözlerime başlamadan önce hepinize en derin saygılarımı sunuyorum. Bildiğiniz gibi gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının temel bir unsurudur. Aslında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6'ncı maddesinde gerekçeli karar hakkı açıkça yer almamaktadır. Gerekçeli karar hak-

ki, içtihadi bir hak olarak düzenlenmiştir. Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin beklentisi bu yöndedir. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanlığının etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından da önemlidir. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir temyiz mercii olmadığı için ancak bir keyfilik, tutarsızlık veya hukuki belirliliğe zarar verecek kadar makul yorum sınırlarının aşılması hâllerinde ihlal tespitinde bulunmaktadır.

Ulusal mevzuatı yorumlama görevi bildiğiniz gibi öncelikle ulusal mahkemelere aittir. Kanun hükümlerinin ulusal mahkemelerce farklı yorumları sonucu hukuki bir belirsizlik ortaya çıkarsa, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sistematik olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmaktadır. Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kararların içerik ve yapısına ilişkin olarak mahkemelere geniş bir takdir hakkı tanınsa da mahkemelerin verdikleri kararlarda kararın dayandığı hususlara ilişkin olarak davanın tüm taraflarının bilgilendirilmesini sağlamak için yeterince gerekçe göstermelerini beklemektedir. Elbette yine bildiğiniz üzere, tüm hususlara cevap verilmesi zorunlu değildir. Ancak sonucu etkileyen her itiraza gerekçede özel olarak ve açıkça değinilmesi gerekmektedir. Örneğin Ruiz Torija/İspanya davasında başvuranın zaman aşımı itirazına ulusal mahkemeler tarafından cevap verilmemesi adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmiştir.

Yine Türkiye'yi ilgilendiren Gereksar ve diğerleri dosyasında, mahkeme şu yönde bir karar vermiştir. Burada dava konusu Devlet Su İşleri'ne ait ana kanala bağlı bir tali kanalın inşa edilmekte olan uçak pisti nedeniyle iptal edilmesi ve başvurusunun arazisinin kanallar vasıtasıyla sulanamaz hâle gelmesidir. Avrupa İnsan Hakları 1 Numaralı Ek Protokol'ün 1'inci maddesinin özü itibarıyla mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesi hakkına, devlet tarafından yapılan tüm müdahalelere karşı bireyi korumayı amaçladığını hatırlatmıştır. Bu maddenin, Sözleşmenin birinci maddesi ile birlikte okunması gerektiği üzerinde durulmuştur. Yani her sözleşmeci devlet, yetki alanları içindeki herkesin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin öngördüğü hak ve özgürlükleri tanımak zorundadır. Bu hakların etkili bir şekilde uygulanmasını güvence altına alma zorunluluğu, devletlere pozitif yükümlülükler getirmektedir. 1 Numaralı Ek Protokol'ün 1'inci maddesi ile ilgili olarak ise böylesi pozitif yükümlülükler, devletin mülkiyet dokunulmazlığı hakkını korumak amacıyla bazı önlemler almasını gerektirir. Bu bağlamda devlet, özellikle ulusal mahkemelerin, mülkiyet hakkı ile ilgili ihtilafları etkili ve adil bir şekilde karara bağlayabilmesi için gerekli usul güvencelerini sunan bir yargı sürecini sağlamakla yükümlüdür. Gereksar davamızda, ilk derece mahkemeleri, açık bilirkişi

raporlarına rağmen yalnızca valiliğin verdiği bilgileri dikkate almışlardır ve kararlarını bu belgeler üzerinden, bu belgelere dayanarak vermişlerdir. Ayrıca mahkemeler, başvuranın iddialarını destekleyen bilirkişi raporlarının sonuçlarını niçin reddettiklerini açıklamamışlardır. Oysa bir mahkemenin neden başvuruların bulunduğu ve bilirkişi raporlarınca doğruluğu desteklenen belgelere değil, yalnızca valiliğin verdiği bilgilere güvendiğini açıklaması meşru bir beklentidir. Bu meşru beklenti, tatmin edici bir karşılık bulamadığından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bu dosyada iç hukuk mahkemelerinin, uyuşmazlığın arkasındaki gerçekleri açık ve adil bir şekilde ortaya koyamadığı sonucuna varmıştır. Diğer bir deyişle, dava gerekçelerinin makul bir şekilde ortaya konulamaması, kararın yeterince gerekçelere dayandırılmaması, yani beklenen usul güvencelerinin karşılanmaması, 1 Numaralı Ek Protokol'ün 1'inci maddesinin ihlali sonucunu doğurmuştur. Burada görüyorsunuz, 6'ncı maddede uygulanan prensiplerin diğer maddelerde de pozitif yükümlülükler bağlamında uygulandığını görüyoruz.

Yine aynı şekilde, Halil Göçmen/Türkiye davasında, Erciyes Üniversitesi Rektörlüğü, yurt dışında yaşayan başvuruçunun taşınmazını dikenli tellerle çevrelemiştir. Bu işgalden haberdar olan Göçmen, taşınmaza, idarece kamulaştırmaz el atma nedeniyle oluşan zararın tazmin edilmesi amacıyla Kayseri Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. Mahkeme, bilirkişilere hazırlattığı raporu incelemesinin ardından taşınmazın arsa olduğuna karar verip başvuruçunun, kamulaştırmaz el atma sebebiyle tazminata hak kazandığına hükmetmiştir. Ancak Yargıtay, ilk derece mahkemesinin dayandığı bilirkişi raporunun hatalı olduğu gerekçesiyle bu kararı bozmuştur. Özellikle ihtilaf konusu taşınmazın arsa olarak değil arazi olarak değerlendirilmesi gerektiği kanısına varmıştır. Bunun üzerine ilk derece mahkemesi, yeniden bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir. Düzenlenen raporda taşınmaz bu defa arazi olarak nitelendirilmiştir ve buna göre tazminat miktarı hesaplanmıştır. Burada başvuruçunun bilirkişi raporuna itiraz ederek, yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmesini mahkemeden talep etmiştir. Çok katlı konutlarla çevrili olan, doğrudan yola bağlanan ve üniversitenin kampüs bölgesinde yer alan bir taşınmazın, arazi olarak değil, arsa olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Diğer yandan taşınmazın şehir planlaması kapsamına girdiğini ve 5 yıldır emlak vergisi ödediğini de hatırlatmıştır. Mahkeme yeniden bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermeksizin başvuruçuya arazi değeri üzerinden kamulaştırmaz el atma tazminatı vermiştir. Başvuruçunun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde - Yargıtay tarafından karar onandıktan sonra - idarenin yürürlükteki yasa ve yönetmeliklere uygun olarak kamulaştırma kararı almaksızın taşınmaza el atmasından şikâyet ederek mülkiyete saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Diğer yandan başvuruçunun, tahmin edeceğimiz üzere, tazminat miktarının taşınmazın gerçek değerine tekabül etmediğini iddia etmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, idarenin, kamulaştırma işlemini düzenleyen kurallara aykırı

olarak ve herhangi bir tazminat ödemeksizin başvuranın taşınmazına el attığını saptamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, uygun bir kamulaştırma işlemi yapılmadığından, bu durumun öngörülebilir olarak değerlendirilmeyeceği kanısına vardığından sonra başvuru hukuki güvenlikten faydalanmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca bu davamızda, mülkiyetten yoksun bırakmanın dayanağını oluşturan ve kamu yararı amacı taşıyan projenin gerçekleşmediğini de tespit etmiştir. Tazminat sorunu konusunda ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mülkün değerine uygun olan makul bir meblağ ödemeksizin mülkiyetten yoksun bırakmanın, Sözleşmeye Ek 1 Numaralı Protokol'ün 1'inci maddesi bakımından orantısız bir müdahale olduğunu hatırlatıp mevcut davada ihtilaf konusu taşınmaza ilişkin nitelendirmenin arsa veya arazi olarak taşınmazın değeri olduğunu saptamıştır. Burada tabii Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi her ne kadar ulusal mahkemelerin yerine geçmekle ve olayların ne şekilde tespit edilmesi gerektiğini belirtmekle görevli olmasa bile adil ve makul olmayan kararlar verilmemesini sağlamakla yükümlüdür. İlk derece mahkemesinin hazırladığı bilirkişi raporuna dayanarak *defacto* kamulaştırma için tazminat miktarını başlangıçta 18 bin lira (yani 11 bin avro) olarak belirlediğini saptamıştır. Bu kararın Yargıtay tarafından bozulması sebebiyle yeni bilirkişi raporuna dayanılarak verilen tazminat 11 bin avrodan 420 avroya düşmüştür. Mülkün değerinin belirlenmesindeki bu dikkat çekici değer farkı, ilk bilirkişi raporunda taşınmazın arsa olarak, ikinci raporda ise arazi olarak nitelendirilmesinden kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, özellikle ilk derece mahkemesine, başvuranın iddialarını reddetme gerekçelerini açıkça bildirmesi gerektiği hatırlatılmış, taşınmazın arazi değil arsa olarak nitelendirilmesine dayanarak yıllarca devlete emlak vergisi ödendiğini kanıtlayan başvuru iki bilirkişi incelemesi arasındaki çelişkileri gidermek amacıyla makul olarak yeni bir bilirkişi raporunun alınmasını beklemiştir. Bu nedenle mahkeme, olayların yeterli derecede gerekçelendirilerek tespit edilmediği ve başvuranın iddialarına ve meşru beklentilerine cevap verecek türden bir açıklama sunulmadığı kanısına varmıştır. Burada önemli olan şu; ister meşru beklenti olsun, ister kanunilik olsun ve isterse orantılılık incelemesi olsun, hepsinde ön plana çıkan mahkemelerce verilen kararın yeterince gerekçeli olup olmadığıdır. Gerçekten de hâlâ format gerekçeler sıkça rastladığımız ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından sorun teşkil eden bir konudur. Bu tabii iş yoğunluğundan da kaynaklanan bir sorun. Ancak son dönemde Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarda da format gerekçelere rastlıyoruz ve bu bizim önümüzdeki davalarda niçin bu yönde karar verildiğini anlamamızı bazen güçleştiriyor.

Yine yakınlarda karara bağlanan Saraç/Türkiye dosyasında, 1999 Yalova depreminde zarar gören ancak yıkılmasına gerek olmayan bir bina, yapılan bir hata sonucu yanlışlıkla İdare tarafından görevlendirilen bir özel şirket tarafından yıkılmıştır. Yıkılmaması gereken bir binayı yıkmışlar, olabilir. Tazminat davası açan başvuru hukukunun hak ettikleri

tazminat miktarına Borçlar Kanunu'nun 43 ve 44. maddelerine - aslında 44 ama her ikisi de söylenmiş - dayanılarak yüzde 25 takdir indirimi yapılmıştır. Ancak bu kararımızda niçin yüzde 25 indirim yapıldığı hiçbir şekilde açıklanmamıştır. Yani yıpranma payının dışında bir yüzde 25 indirim ekstradan yapılmış ama niçin bu tür bir indirim yapıldığı belli değil. Başvurucular, Yargıtay önünde bu hususu dile getirmelerine rağmen Yargıtay, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından gerekçesiz olarak nitelendirilen bu karardan ötürü, mahkeme, Ek 1 Numaralı Protokol'ün 1'inci maddesinin ihlali sonucuna varmıştır. Burada yine aynı şekilde, 6'ncı maddenin prensiplerini bu maddede pozitif yükümlülük olarak değerlendirerek ihlal sonucuna varılmıştır.

Yine Kutlu/Türkiye dosyasında verilen kararda, baraj yapımı sırasında baraj suları altında kalan bir taşınmaza - ulaşılamıyor bu taşınmaza - kamulaştırma bedelinden yüzde 25 indirim yapılmıştır. Ancak yine niçin bu şekilde bir indirim yapıldığı gerekçelendirilmediği için aynı şekilde aynı prensipler çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Ek 1 Numaralı Protokol'ün 1'inci maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Sonuç olarak, devletlerin pozitif yükümlülükleri gereği mülkiyet hakkını koruyan bir hukuki mekanizma kurma zorunlulukları vardır ve bu mekanizma hem teorikte hem de pratikte düzgün işlemelidir. Gerekçeli karar yargısal temel bir haktır. Çok teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için. Sorularınız varsa memnuniyetle cevaplandırmaya çalışacağım. Sağ olun.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uzman hukukçusu Levent Akçaoğlu'na bu bilgilendirilmeleri için çok teşekkür ediyoruz. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gerekçe konusunda ve mülkiyet konusundaki bu değerlendirmeleri son derece önemli. Yine mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanmanın temel unsurlarından biri olup, hukuk devletinin ve hukuki güvenlik ilkesinin de bir gereğidir. Gerekçe doyurucu olmalıdır. Kararın neden, nasıl, hangi hukuki gerekçeyle ve hangi deliller değerlendirilmek suretiyle verildiği hususlarını da içermelidir. Zira mahkemenin keyfiliğinden uzak şekilde hukuka ve kanuna uygun karar verip vermediği ancak gerekçeden anlaşılacaktır. Nitekim Anayasa değişikliğiyle Anayasa Mahkememize bireysel başvuru yolunun açılmasının da bu yönde çok önemli bir gelişme olduğunu vurgulamak isterim.

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nde, yüksek temyiz mahkemelerindeki gerekçe hususunda bazı tespitler vardır ve son derece önemlidir. Bildirge gereği

Yargıtayın tüm kararları internet ortamında erişime de açılmıştır. Bu bildirgenin 8'inci maddesinde, gerekçe konusunda "... yüksek temyiz mahkemelerindeki gerekçede birinci olarak hukuki güvenlik ve öngörülebilirliğin sağlanması; ikinci olarak isabetli karar oranının artırılması; üçüncü olarak davaların doğru bir şekilde açılmasının sağlanması; dördüncü olarak davaların kısa sürede gecikmeksizin sonuçlandırılması; beşinci olarak hukuki güvenliğin ve öngörülebilirliğin sağlanması yoluyla gereksiz dava açılmasının veya kanun yoluna başvuruların önlenmesi; altıncı olarak da yukarıdaki hususların yerine getirilmesi yoluyla iş yükünün de azalması ve her şeyden önemlisi halkın yargıya duyduğu güvenin artırılması" vurgulanmaktadır.

Türk yargısında 20 Temmuz 2016'dan sonra istinaf mahkemelerinin, diğer adıyla bölge adliye mahkemelerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte iki dereceli bir sistem gelmiştir. Yerel mahkemeler hem maddi hem hukuki olarak karar vermekte, ilk denetim istinaf mahkemeleri tarafından hem maddi hem hukuki denetim yapılmakta, ikinci denetim yeri olan ve üst mahkeme olan temyizde yargı mercii tarafından sadece hukuki denetim yapılması amaçlanmıştır.

Temyiz mahkemesi olan Yargıtay'ın hukuki denetimini yaparken en önemli argümanlarından birisi gerekçe hususudur. Özellikle Yargıtay'ın temyiz mahkemesi olarak istinaflar yürürlüğe girdikten sonra hukuki denetim yapması gerektiği yasanın açık hükmüdür ve bu hukuki denetimini yaparken gerekçe konusu son derece önemlidir. Nitekim CMK'nın 289'uncu maddesinin g bendi son derece önemlidir. Hüküm gerekçeden yoksun ise bu mutlak bir bozma nedenidir. Her şeyden önemlisi tarafları tatmin edici bir gerekçe olması gerekir. Nitekim gerekçe konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararı vardır. Bu kararlarıyla birlikte Yargıtay Ceza Genel Kurulumuzun da örnek bir kararı vardır. Kararda, mahkeme kararlarının Yargıtay denetimine olanak sağlayacak şekilde açık olması ve Yargıtay'ın bu işlevini yerine getirebilmesi için sonuca etkili tüm argümanların, kararın dayandığı tüm kanıtların, delillerin, bu kanıtlara göre mahkemenin ulaştığı sonuçların, iddia, savunma ve dosyadaki diğer belgelere ilişkin değerlendirmelerin açık olarak gerekçeye yansıtılması gerektiğini Genel Kurulumuz belirlemiştir. Yine Yargıtay'ın gerekçe hususunda son derece önemli olarak belirlediği hususlar vardır. Yargıtay, mahkeme kararlarının gerekçeli olduğunun kabulü için şu unsurların olması gerektiğini vurgulamaktadır. Birinci olarak, Anayasanın 141/3, CMK'nın 34 ve 230'uncu maddelerine, yani kanuna uygun olması. İkinci olarak, mahkeme kararlarının sanıkları, mağdurları, Cumhuriyet Savcısını ve herkesi inandıracak düzeyde olması ve inandırıcılığının da her hâlükârda güçlü ve kuvvetli olması gerekir. Üçüncü olarak, temyiz denetimine olanak verecek biçimde olması gerekir. Dördüncü olarak, Yargıtay'ın gerekçedeki denetim işlevini yerine getirmesini sağlayacak tüm unsurlarını göstermesi gerekmektedir. Beşinci olarak, kararın dayandığı tüm verileri

kararda göstermesi gerekmektedir. Son olarak da kararda suçun öğeleri ve kanıtlandığı kabul edilen olaylar açıkça gösterilmeli, delillerle ilişkilendirilerek gerekçenin kurulması gerekmektedir.

Ayrıca Yargıtayımızın 1976 tarihli bir içtihadı birleştirme kararı vardır. Bu içtihadı birleştirme kararına göre, özellikle kanun maddesinin tekrarı gerekçe değildir. Yargıtay içtihadı birleştirme kararları kanun hükmündedir.

Şimdi İrlanda Yüksek Mahkemesi üyesi Sayın Paul McDermott'u konuşması için davet edeceğim. Kendisi yüksek temyiz mahkemelerinde gerekçeli karar konusunda İrlanda deneyimini anlatacak. Buyurun Sayın Paul McDermott.

PAUL MCDERMOTT

İrlanda Yüksek Mahkemesi Üyesi

Sayın Başkan, Sayın Daire Başkanları, saygıdeğer meslektaşlarım, hukukçular. Bu seçkin kurumda konuşmak imkânı sağladığınız için çok teşekkür ederim. Dışardan yani sizin yargı alanınızın dışından birisinin gelip karar yazmayı size öğretmesi İrlanda'da bizim terciye tere satmak dediğimiz şeye benziyor. Yani tereciler bundan çok hoşlanırmı bilmiyorum ama küçücük bir cumhuriyette bir yüksek mahkeme hâkimi olduğum için ben bütün deneyimimi kendi ülkemin oldukça kısa yargı tarihinden ve diğer teamül hukuku uygulayan ülkelerden edindim. Biz yüzyıllardır Birleşik Krallık'la komşu hâlde yaşıyor ve aynı hukuk sistemini paylaşıyoruz. 1922 yılında bağımsız bir devlet olmadan önce de İngiltere'nin teamül hukukunu uyguluyorduk. Dolayısıyla bizim deneyimimiz Birleşik Krallık ve diğer teamül hukuku uygulayan ülkelerinkine çok benzer. Bu sabah size kısaca yazılı kararların İrlanda'da nasıl oluşturulduğu ve özellikle temyiz mahkemesi hâkimlerinin nasıl bunu yaptığından söz edeceğim. İkinci olarak da İrlanda sistemi içinde kararların yazılması sırasında nasıl çelişkilerin engellendiği ve teamül hukuku hâkimlerinin bu konuda nasıl pratik edildiğinden söz edeceğim. Benim deneyimlerim hem kendi şahsi deneyimlerim hem de diğer meslektaşlarımdan edindiğim deneyimlerden oluşmaktadır. Bunun dışında size bazı bilimsel makalelerden ve araştırmalardan da faydalı olacağını düşündüğüm bakış açılarını getirmeye çalıştım.

İrlanda'da sistemde altı seviyede mahkeme bulunur. Bunlardan öncelikle daha düşük seviyede olan ve birinci basamağa bakan iki mahkeme vardır. "District" ve "circuit" diyoruz buna. Bunun dışında Yüksek Mahkeme, Temyiz Mahkemesi ve Yargıtay diyebileceğimiz Yüce Mahkeme bulunur. Ben genelde yüksek mahkemede hâkimlik yaptım. Bir meslektaşım olan Peter Charlton yapacaktı bu konuşmayı, fakat onun yerine ben yapıyorum. Kendisi Yüce Mahkemede, yani Yargıtay eş değerinde bir hâkimdir. Daha

ciddi suçlar veya hukuk davaları varsa bu yüksek mahkemede görülür. Temyiz mahkemesi ise temyizleri yapar ve Yargıtay da en son olarak bakar. Aslında bütün mahkemelerde otomatik olarak bir kayıt tutulur. Kararların yazılması gerekmez. Sözlü olarak birinci derece mahkemeleri kararlarını bildirir ve buna göre biz de temyiz edilirse temyiz kararlarımızı veririz. Anayasal haklarla ilgili olarak kararlar Yargıtay'da alınmaktadır ve genelde belli prensiplere göre kararlar alındığı zaman mutlaka yazılı bir karar gerekmez. Burada da yine kayıt tutulur ve bu kayıtlar yeterli olur. Hukuk davalarında “High Court” dediğimiz Yüksek Mahkeme yazılı olarak kararlarını bildirir ve bunlar da mahkemeler tarafından yazılı olarak yayınlanır. Daha sonra bunların temyiz mahkemesi ve “Supreme Court”a (Yargıtay’a) başvurusu mümkündür. 3, 5, 7 ya da 9 kişiden oluşan daireler bulunur. Bu tamamen görülen davanın önemine göre değişiklik gösterir. Genelde şu düşünülür. Eğer bir karar tamamen tanıkların tanıklığı ve delillere dayalı ise o zaman zaten ilk mahkeme yeterli bir karar vermiştir diye düşünülür. Ama daha dolaylı bazı kanıtlara dayalı bir karar alındıysa o zaman genelde yazılı olan kararlar önem kazanır. 1992’de bununla ilgili önemli bir adım atılarak Hay/O’Grady davasının kararı yayınlandı. McCarthy, bu davaya bakan, çok kısa kararlarıyla bilinen bir hâkimin yazdığı bir temyiz kararı idi ve sadece beş paragraftan oluşuyordu. Bunun bizim açımızdan büyük önem taşıdığını söyleyebiliriz. Aslında teamül hukukuna göre bir yargı kararının gerekçesini yazmak gerekmiyordu. 19. yüzyılın sonunda, 20. yüzyılın başında jürili davalarda genellikle temyiz hakkı pek uygulanmıyordu ve hâkimlerin emsale dayalı olarak verdikleri kararlar da yazılı olarak kaleme alınmamaktaydı. Mahkemede oturan bir kâtabin kaleme aldığı şekilde hâkimin ağzından çıkan karar kısaca yazılırdı. Buradaki format da genelde aynı şekli izlerdi ve o zamanlar böyle uzun uzun yazılan yasalar, kararlar yüz yıl önceki yargının bağımsızlığına bir müdahale olarak bile görülebilirdi. Ancak günümüzde bu tabii ki değişti ve aslında yazılı olarak kararların kaleme alınması gerekli hâle geldi. Bu, iş yükünü artırdığı hâlde gerekçenin sağlanmasıyla zamanın etkin şekilde kullanılması arasında bir denge kurulması gerekti. İrlanda’nın nüfusu belki küçük ama giderek büyüyor ve modern toplumda giderek daha fazla davaların açıldığını ve yargıda kaynakların kullanımının daha iyi bir şekilde yapılması gerektiğini de görüyoruz. Yani çok aşırı, uzun kararların yazılması diğer davaların gecikmesine neden olacaktır diye düşünüldüğü için çok uzun kararlar da istenmiyor. Bir davada karar yazılacaksa, bunun gerekli olup olmadığına hâkim karar verir. Hâkim hemen kararını verebilir ya da uzun uzun bir karar kaleme alabilir. Uzun kararlar genelde daha net bir şekilde yasayı yansıtmaz. Çünkü zaten kanunları, davacılar da halk da başka yerlerde bulup görebilir. Onun için de daha kısa ve daha az karmaşık kararları biz tercih ederiz. Aynı size verdiğim Hay/O’Grady davasında hâkim Niall McCarthy’nin, İrlanda Yargıtayı’nda kaleme aldığı 1992 tarihli beş kısa paragraftan oluşan kararda geçerli olduğu gibi. Burada kararın kimin için verildiği de önemli. Çünkü bizim “High

Court” umuzda (Yüksek Mahkememizde) da temyiz mahkemelerimizde de bütün kararlar yayınlanmaktadır ve gayet iyi bir mahkeme kayıt sistemi vardır. Mahkeme kâtiplerinin tuttuğu kayıtlar büyük önem taşımaktadır. Bunlar da zaman içinde birinci derece mahkemelerinde uygulanmak açısından yayınlanmaktadır. Duruşmalar sırasında hangi önemli konuları değinildiği bu kararların içinde yer alır. Aynı zamanda yasanın nasıl yorumlandığı ve gelecekte nasıl uygulanacağına dair bir emsal de teşkil edecektir tabii ki bu karar. Aynı zamanda bizim ülkemizde adaletin kamuoyuna açık, şeffaf bir şekilde sağlanması, İrlanda halkının bunu anlayacağı şekilde iletilmesi gerekmektedir. Özellikle hukuki ilkelerle ilgili kararların gerekçeleri büyük önem taşımaktadır. Bunlar vatandaşların temel hakları ile ilgili olduğunda, daha geniş sosyal etkileri olacağından, daha önemli olarak görülmekte ve hukukun üstünlüğü algısı üzerindeki etkisi ön plana çıkarılmaktadır.

Yıllar içinde bununla ilgili gelişmeler olmuş ve bu konuda ilerlemeler elde edilmiştir. Aynı zamanda bir karar içinde yer alan bazı yasal konuların neticede İrlanda’da hem yasalarda hem de Anayasada bazı değişikliklere neden olduğunu görüyoruz. Bunların Anayasadaki temel haklar açısından tartışmaya açılması, aile hukukuna bunun etkileri ve bazı özel hukuk konuları, aileye ilişkin doğum kontrolü gibi konularda alınan kararlar ve bunların gerekçeleri büyük önem taşıyor. 1970’lerde doğum kontrolünün İrlanda’da kullanılması ile ilgili olarak verilen bir karar, bir tartışmaya yol açtı, zaman içinde kanun değişikliğiyle sonuçlandı ve aile hukukunda aile hak ve değerlerinin düzenlenmesinde büyük değişikliklere yol açtı. Buna çok yakından bağlı olan bir başka konu da tabii ki yargının bağımsızlığıdır. Genelde bazen politikacılar bu hakların mahkemeler tarafından ilan edilmesinden pek hoşlanmazlar. Ama demokratik süreç içinde kuvvetler ayrılığı çerçevesinde bu da İrlanda’da değerlendirilmektedir. Bu durum hakların ve kanunların devlet içinde sosyal ilerlemeye paralel bir şekilde gelişmesini sağlamış ve İrlanda’da halkın yargı sürecine olan güvenini artırmıştır diye umuyorum.

Netlik; İrlanda’da en kısa karar 6’ncı yüzyılda verilmiştir. Bunu İrlanda Kralı Dermot MacMurrough vermiştir. Bu kararın esası şöyledir. İki tane önemli konusu vardır. Bir aziz İncil’i elyazması olarak almış, bir başka aziz ise ondan o nüshayı almış ve tekrar kopyalamıştır. Bunun da bir telif hakkı ihlali olduğunu Kral kararında belirtmiştir ve şöyle demiştir: “Nasıl her buzağının annesi bir inekse, her kitabın sahibi de ilk kopyayı yapandır.” Daha sonra 1710 yılında ilk telif hakları yasası çıktığında bunu da bir temel olarak kullanmışlardır. Ben tabii ki bu kralın verdiği kadar kısa kararlarla bu işi yürüttüğümüzü söyleyemeyeceğim, ama mümkün olduğunca açık ve anlaşılır olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Burada bir dava tarafı davayı kaybettiğinde bunu neden kaybettiğini en iyi şekilde anlamalı diye düşünüyoruz. Çünkü İrlanda’da bir başka olay daha yaşanmış ve sadece bir yüksek mahkeme kararı nedeniyle bazı sıkıntılar ortaya

çıkıştır. Şunu da unutmayalım. Eskiden krallar zamanında herhangi bir kuvvetler ayrılığı yoktu. Ondan dolayı insanlar öfkelerini doğrudan kraldan çıkarıyordu. Ama şimdi günümüze geldiğimizde burada ilkenin nasıl kaleme alındığı ve uygulandığına büyük önem veriyoruz. Bunun için de diğer teamül hukuku uygulayan ülkelerin uygulamalarına bakıyoruz. Teamül hukukunda emsaller mahkemeler tarafından oluşturulur ve İrlanda mahkemeleri bunu 1937 yılında yapılmış olan anayasaya uygun şekilde gerçekleştirebilir. Bunun yanı sıra anayasaya eş değer olarak Avrupa Birliği Hukuku ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uygulanmaktadır. Aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi, Avustralya Yüksek Mahkemesi, Kanada Yüksek Mahkemesi, İngiltere ve İskoçya Mahkemeleri ve Hindistan Yüksek Mahkemesinin kararlarını da izlemekteyiz.

Teknoloji zaman içinde bu izlemeyi giderek kolaylaştırdı. Bazen hâkimler fazla malzeme topladıkları için daha uzun kararlar veriyorlar. Bunların içine gereksiz bilgi katabiliyorlar. Bunun neticesinde de kararlar aslında netliğini kaybedebiliyor. Onun için de yargıda daha özenli ve disiplinli davranarak bunlardan kaçınmak gerektiğini düşünüyorum. Avrupa Birliği'ne katıldığından beri ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni kabul ettiğinden beri İrlanda'daki hâkimler Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini de takip etmektedir. Avrupa Adalet Divanı, Avrupa hukukunun uygulanması ve temel haklar şartının uygulanmasına daha çok bakmaktadır. İrlanda'daki sistemde ise baktığımızda bu tür kararların teamül hukuku kararlarından daha şeklen derli toplu olduğunu söyleyebiliriz. Avrupa Adalet Divanı'nda 27 farklı ülkenin kanunlarının yorumlanması ve bunların hepsinin hükümet diplomasisi ile yoğrulması gerekmektedir. Bunun sonucunda da hâkimlerin bazı yorumlamalarda zorluk çektiği görülmektedir. Avrupa Adalet Divanı kararlarının bazen net olmadığı için tekrar netlik istendiğini görüyoruz. Fransa'da ise Yargıtay da Danıştay da daha çok olgulara yönelik kararlar verebiliyorlar. Biz İrlanda'da daha çok yılda iki kere toplanan Fransız *Cour d'appel*'in verdiği kararlardaki gerekçelere bakarız ve bizim aslında sürecimize baktığımızda temyizcinin yürümesinin şu şekilde olduğunu görüyoruz. Detaylı olarak avukatların hem yazılı hem de sözlü bir şekilde mülahazalarını sunması gerekir. Bunun için de genel olarak kararı etkileyebilecek ve daha sonra adaletin sağlanmasında önem kazanacak boyutlarını yansıtmaları gereken kararlar olduğunu görüyoruz. Bizim için önemli olan davayı kaybedenin de kazananın da, ama özellikle kaybedenin, nedeni çok iyi bir şekilde anlamasıdır. Dil yetersiz kalıyor ve neden anlaşılıyorsa o zaman adalet tam olarak yerine gelmemiş diye düşünüyoruz. Bu nedenle de dikkatli ve özenli bir şekilde bizim mahkemelerin kararlarını incelememiz gerekir. Biz iyi kararlar verirsek ve avukatlar da bunu iyi bir şekilde anlayabilirlerse, o zaman diyelim ki birinci derece mahkemesinde çıkan bir kararı iyi bir şekilde anlayan bir avukat, bu kararın temyizde bir şansı olmadığını müvekkiline anlatabilirse boşuna bir iş yükü de

oluşmaz. Bizim için önemli olan budur. Bizim teamül hukukumuzun avantajları Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesinin eski başkanı Lord Neuberger tarafından 2016 yılının Kasım ayında şöyle özetlenmiştir. Burada önemli olan netlik, tutarlılık ve kısıklık. Kararlar tabii ki tarihi, siyasi ve anayasal bağlamdan etkilenir. Ama teamül hukukunun yaklaşımına göre hâkimlerin düşünce sürecini iyi bir şekilde belirtebilmesi gerekir. Bunun için de belki bizim kararlarımız bir Kıta Avrupa Hukuk Sistemindeki kadar iyi kaleme alınmış olmayabilir ama önemli olan derinlik veya detay değil, öngörülebilirlik ve kesinliktir. Bunun, hukukun üstünlüğünün bir kilometre taşı olduğunu unutmadan hareket etmek durumundayız. Bizim sistemimize baktığımızda hâkimler, temyiz mahkemeleri ve Yargıtay'da sözlü olarak savunmayı yapıyorlar. Bunun dışında Yargıtay ayrıca başvuru üzerine İrlanda Cumhurbaşkanı'nın imzalayacağı kararların anayasallığını denetleyebiliyor. Burada esas önemli olan, bir karar da Yargıtay'ın 2017 tarihli kararıdır ve 860 sayfadan oluşmaktadır. Şimdi aklınız alıyor mu? Bir dava ve tek bir mevzu var ve oturmuş Yargıtay 800 küsur sayfa yazmış. Hukuk öğrencisine eğer sorulsa aynı konuya cevabını yarım saatte kısaca verebilirdi. Ve bu kararda esas önemli olan şey emsal ve Yargıtay'ın kararlarıdır. Genelde Yargıtay'da değişiklikler olduğunda bu kadar farklı kararlar çıkar. Buradaki karar, anayasal olmayan yollarla elde edilmiş delillerle ilgiliydi. Bir aramadan sonra davada bazı deliller elde edilmiş ve bu delillerin birinci derece mahkemesinde kullanılması söz konusu olmuştur. Çünkü 1990 yılında Yargıtay aslında üçe karşı ikiyle bunun kesinlikle kullanılmayacağına karar vermiş, J.C.davasında ise dörde üçle bir karar alınmıştır. Farklı çoğunluklarla kararlar alınmıştır. Belki zaman içinde tekrar bu konu gündeme gelir ve tekrar buna bakılır. Ama çoğu davada birinci derece mahkemeleri veya daha alt derece mahkemelerinin hâkimlerinin böylesine önemli konularda, davalarda neyi göz önünde bulunduracağını belirten kararlardır bunlar. J.C. davasında bu ortaya çıkmıştır. Ama değişik davalarda, değişik sebeplerden dolayı değişik sonuçlara varılırsa o zaman sıkıntı yaşanmaya başlıyor. Çünkü bizim "district" mahkememiz, alt derece mahkememizde, diyelim ki bir karar verilmesi gerekti, hangi emsale göre kararı verecek? Onun için de netliğin sağlanması ve fikir farklılıklarından kaçınılması büyük önem taşıyor. Bu davaların görülmesinde önemli. J.C. kararı hem temyiz mahkemesinde hem de İrlanda'da Yargıtay'da kabul edilmiş bir karar ve günümüzde esas önemli olan farklı farklı kararlar değil, tek bir birleşik kararın ortaya çıkarılması ve mahkemelerin bundan faydalanmasının sağlanması olmalı. Bazen farklı görüşlerin olması, kanaatlerin farklılaşması bizim açımızdan ilginç bazı açarın görülmesini sağlayabilir. Hukuki açıdan da bazen gereklidir. Bazen hâkimler sadece muhalefet şerhlerini değil, katıldıkları konuları da bir daha kaleme almayı uygun görmektedir. Ben senden daha iyi yazabilirim diye düşünerek bunu yapmaktadırlar. Ancak günümüzde hâkimlere şöyle bir tavsiyede bulunuluyor. Bir şeyi kaleme aldığınızda tekrar okuyun. Onun içinde en renkli, en güzel ifadeli neyi bulursanız lütfen

onları silin. Çünkü bunlar kararın anlaşılabilirliğini engelliyor. Burada önemli bir disiplin gerekiyor. Bir de genelde mizahtan kaçınılması şart. Mizah kullanıldığı zaman gerilim ortaya çıkıyor. Bazen hâkimler böylesine bir kara mizahın hukuki konularda önemli olduğunu düşünüyorlar. Belki bazı karikatürlerde çok güzel görünüyor ama halk için hayatlarının en önemli konusunda böylesine bir mizaha yönelik ifade görmek hiç de hoş olmuyor.

Format ve stil açısından bakıldığında, İrlanda'da hâkimlere kararı hangi şekilde yazmaları gerektiğine dair bir şekli gereklilik yoktur. Ancak burada özellikle olgusal olarak davanın özetlenmesi, hangi kanun maddelerine değinildiğinin özetlenmesi, konu ile ilgili deliller varsa ve iddialar varsa bunların belirlenmesi ve neticede sonucun ne olduğunun hâkim tarafından belirtilmesi ve bunun da davanın esası üzerinden verilmesi gerekmektedir. Bu genelde hem birinci derece mahkemede hem de yüksek yargıda aynı şekilde uygulanmaktadır. Ama bir kararı şöyle ya da böyle yazın demek bir hâkimin yargısal bağımsızlığına müdahale olarak görülür. İrlanda'da hâkimler genelde kendi kararlarını istedikleri şekilde kaleme alırlar ve pratikte elde ettikleri deneyimi tercih ederler. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum ve kararların yazılması ve amacı ile ilgili yeterli bilgi verdiğimi umuyorum. Teşekkür ederim.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Bu güzel sunumundan dolayı İrlanda Yüksek Mahkemesinin Sayın Üyesi Paul McDermott'a çok teşekkür ediyoruz. Bize İrlanda deneyimini oldukça detaylı şekilde anlatıldılar. Değerli katılımcılar, değerli hukukçular, değerli meslektaşlarım şimdi soru-cavap kısmına geçiyoruz.

Özellikle katılımcılar hem mikrofonlarını hem de kamera görüntülerini açarak kime soru sormak istediklerini de belirterek sorularını sorabilirler. Buyurun lütfen. Şimdi Veli Kafes Bey, Yargıtay Cumhuriyet Savcımız bir soru sormak istemiş. Veli Bey'e bağlanalım.

VELİ KAFES

Yargıtay Cumhuriyet Savcısı

Çok teşekkür ederim. Öncelikle tüm konuşmacılara saygılarımı, selamlarımı sunuyorum. Sunumları için çok teşekkür ediyorum. Benim Sayın Paul McDermott'a çok kısa iki sorum olacak. İlk sorum İrlanda'daki temyiz incelemesinde hâkimin takdir yetkisini içeren, örneğin bir suçtan pişmanlık nedeniyle cezanın indirilmesi ya da haksız tah-

rik nedeniyle cezanın hangi oranda indirileceği ya da temel cezanın belirlenmesinde hâkime tanınan takdir yetkisine ilişkin hükümlerin uygulanmasında hükmün denetlenebilirliği açısından bir gerekçe bekleniyor mu? Açıkçası asıl sormak istediğim konu şu, ceza yargılamasında *yüz yüzelik* ve *doğrudan doğrualık* çok önemlidir. Ayrıca bu doğrultuda bir hâkimin duruşmada edindiği vicdani kanaat doğrultusunda takdir yetkisi sınırlarında, yani suçun sübutuna ilişkin değil. Yani daha doğrusu şöyle ifade edeyim, bir suçun oluşup oluşmadığı konusunda değil fakat cezanın belirlenmesinde pişmanlık nedeniyle bir cezanın indirilip indirilmeyeceği konusunda hâkimden bir gerekçe sunması beklenir mi, beklenmez mi?

Bir de sayın konuşmacı çok önemli bulduğum bir şey söyledi. Onu merak ettim. Kararlardaki ve gerekçelerdeki netlik, tutarlılık, kısalık, öngörülebilirlik ve de en önemlisi davayı kaybeden tarafın kararı çok iyi anlamasının önemli olduğunu ifade ettiler. Kararın çok iyi anlaşılmasını ve de sonuçta da temyizde iş yükünü önleyebileceğini ifade etti kendileri. Gerçekten bunun İrlanda uygulamasında sonucunu görüyor musunuz? Yani bu sonuca ulaşıyor musunuz? Temyizde tıkanıklığı önüyor mu? Bu çok önemli bir tespit, bizim ülkemizde de çok önemli bir işlevi olacağına inanıyorum. Ciddi bir sorunumuz var bu konuda. Şimdiden çok teşekkür ediyorum cevapları için. Saygılarımı sunuyorum.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Teşekkür ederiz.

PAUL MCDERMOTT

İrlanda Yüksek Mahkemesi Üyesi

Çok teşekkür ederim sorularınız için. Öncelikle temyizde darboğazın (iş yükünün) engellenmesi konusuna gelecek olursak, kararlarda netlik konusu mutlaka pratikte bir etki sağlamaktadır. Çünkü tarafların net bir karara erişiminin olması ve birinci derece mahkemelerinin özellikle kararlarını net bir şekilde ifade etmiş olmaları, yüksek mahkeme veya Yargıtay'ın emsallerine dayanıyorsa, kaybeden tarafın temyize başvurma oranını düşürecektir. Bu aslında umuttan da öte bir şey. Yani kanunun uygulanmasına baktığınızda bu konuyla ilgili avukatların müvekkillerine doğru tavsiyeleri verebilmeleri için doğru şekilde onları yönlendirebilmeleri için netlik çok önemli ve bazen de pratik etkiyi sağlamak için avukatların bu konuda doğru yönlendirme yapması lazım. Ben de 40 yıl kadar bu görevi üstlendim ve karar çok net bir şekilde emsali takip ediyorsa, açıkça müvekkillerime bu dava temyize götürülemez diyebiliyordum. Bu

sebeple çok net bir etkisi olduğunu söyleyebilirim. Ceza konusuna gelecek olursak, İrlanda'da cezaların uygulanması konusuyla ilgili tabii ki çok uzun süredir geçerli olan bir gereksinim var. Davanın kendisinin içinde tabii ki mahkemenin takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu süreç de Yargıtayda "Supreme Court"ta çok net bir şekilde belirlenmiştir. Maddi vakanın dikkate alınması mutlaka istenir. Özellikle ceza açısından suçun ciddiyetinin değerlendirilmesi istenir. Alt düzey mi, orta düzey mi, yüksek düzey mi diye. Mesela adam öldürme söz konusuysa, suçluluk seviyesini düşürebilecek belirli hafifletici faktörler olabilir ve o cezayı uygun, o suça uygun cezayı mahkemenin vermesi beklenir. Yargıtay da yıllar içinde davaları analiz ederken bunu dikkate almıştır. Mesela cinayette, suçun ciddiyetine bağlı olarak 1 ila 5, 5 ila 12, 12 ila 20 yıl ve ötesi şeklinde uygulamalar söz konusu olabilir. Bu aralıkta nereye düştüğünüz ise ağırlaştırıcı koşullar tarafından belirlenir. Bunları da yine Yargıtay ortaya koymuştur. Dolayısıyla ağırlaştırıcı faktörler de varsa bunların da yine dikkate alınması gerekir. Mesela ihmal sonucu adam öldürme ile bundan tamamıyla farklı olan bir cinayet davasında yaklaşımlar farklı olacaktır. Özellikle sanıkla ilgili faktörler de göz önüne alınır, yani hem suça uygun hem de suçlanan kişiye uygun cezanın verilmesi önemlidir. Hakiki bir pişmanlık var mı? Arka plan nedir? Bu suçun işlendiği koşullar nedir? Önceden kişinin mahkûmiyeti var mı? Karakteriyle ilgili neler biliyoruz? Mağdurda yaratılan hasar, zarar nedir? Bütün bunlar dikkate alınarak tabii ki cezalar belirlenir.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Paul McDermott'un bu konuşmasından ve ülkemize yansımalarından da kısaca ben bahsedeyim. Türk Ceza Hukukunun en önemli temel ilkelerinden biri de cezada orantılılık ilkesidir. Hâkim ve savcılar kararlarıyla konuşur. Ceza hukukunda madde asgari hadle azami haddi bir makas olarak belirtir. Bu makastaki takdir hakkı, Türk Ceza Kanunu'nun 61'inci maddesindeki ölçütler, Türk Ceza Kanunu'nun 3'üncü maddesindeki cezadaki orantılılık ilkesi, maddi deliller ve hâkimin bu iki makas arasında hangi cezayı verdiği önemlidir. Nitekim herhangi bir suçun, normal bir suçla kasten adam yaralama ile kasten adam öldürmeye teşebbüs suçu veya işlenen suçun, kullanılan silah, yara sayısı ve kişide meydana getirdiği zarar hep bunlar dikkate alınır. Zaten hüküm kurmak bir sanattır dedik. Hâkim bu sanatını icra ederken önündeki delillere göre ve maddi gerçeğe göre bu iki makas arasında cezadaki orantılılık ilkesini de dikkate alarak bir ceza vermek durumundadır. İşte bu cezayı verirken de kendisini iyi bir hukukçu olarak denetlemeli ve maddi gerçeğe uygun olarak delillerle ilişkilendirerek hükmünü kurmalıdır. Hükmünü kurarken de gerekçe son derece önemlidir. Çünkü Yargıtay, Danıştay ve ikinci derece olarak istinaf, bu gerekçeye bakarak dosya üzerinde

gerekli incelemeyi yaparak, istinaf mahkemesi gerekirse duruşma açarak, bu gerekçeyi denetleme durumunda kalacaktır. Hele ki Yargıtay açısından dosya üzerinde denetleme yapılacağı için bu gerekçenin yazımı son derece önemlidir. Gerekçenin net, tutarlı ve öngörülebilir olması, tarafları da tatmin edici olması gerekir. Gerekçe tarafı tatmin ediyorsa yeniden temyiz yoluna gelmeyecektir. Yeniden istinaf veya başka hak arama yollarına gelmeyeceği için Yargıtay'ın dosya yükü de bu yönüyle hafiflemiş olacaktır.

Şimdi değerli hukukçular, değerli meslektaşlarım, konuşmacıların son olarak belirtmek istedikleri konuları var ise söz verip oturumu kapatacağız. Öncelikle Hikmet Bey'e sözü bırakıyoruz. Buyurun efendim.

HİKMET KANIK

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Üyesi, Yayın Kurulu Başkanı

Sayın Başkanım özellikle size, bu güzel oturum başkanlığınız için çok teşekkür ediyorum. Değerli konuşmacılar, özellikle İrlanda Yüksek Yargıcı Paul Bey'e bu güzel sunumu için teşekkürlerimi arz ediyorum. Bize kendi tecrübelerini anlattılar. Biz de bunlardan ileride inşallah çok istifade edeceğiz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzman Hukukçusu Levent Bey'in güzel vaka örneklerini de dinledik, hep birlikte. Bunların da çok faydalı olduğuna inanıyorum. Biz de Yargıtay olarak, Yayın Kurulu olarak yaptığımız ve ileride yapacağımız projelerde, planlamalarda bu güzel sunumlardan da istifade edeceğimize inanıyorum. Özellikle katılımcılara da bizi dinleme sabırlarından dolayı çok teşekkür ediyorum. İyi günler diliyorum Sayın Başkanım.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Çok teşekkür ediyoruz Hikmet Bey katkılarınızdan dolayı, çok güzel sunumunuzdan ve son sözlerinizden dolayı. Şimdi sözü Sayın Levent Bey'e bırakıyorum. Buyurun Levent Bey.

LEVENT AKÇAOĞLU

Çok teşekkür ederim. Ben de çok memnun oldum hepinizi dinlemekten. Bu tür görüşmelerin son derece önemli olduğunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olarak zaten düşünüyoruz. Bu tür işbirlikleri sayesinde daha iyi sonuçlar alacağımızı umut ediyoruz. Tekrar hepinize dinlediğiniz için, sunularınız için tekrar tekrar teşekkür ediyorum. İyi günler diliyorum, sağ olun.

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Ben de Levent Bey'e hem sunumu için hem de bu son sözleri için çok teşekkür ediyorum efendim. Şimdi Sayın Paul Bey'e söz vermek istiyorum son sözlerini paylaşmak üzere. Buyurun efendim.

PAUL MCDERMOTT

İrlanda Yüksek Mahkemesi Üyesi

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Bu davetiniz için öncelikle çok teşekkür etmek isterim sizlere. Avrupa'nın batı sınırlarındaki hâkimlerin de farklı ülkelerle farklı sistemlerle daha aşına hâle gelmesi, başka ülkelerde yaşanan sorunları daha iyi anlaması çok önemli. Aslında bu farklı ülkelere, farklı yetki alanlarına yayılan sorunlarla her ülkenin nasıl başa çıktığını dinleyebilme fırsatına sahip olabilmek büyük ayrıcalık. Çok teşekkür ediyorum bana da bu konuyla ilgili konuşma fırsatını verdiğiniz için. Çok ilginç bir toplantı oldu. Çok teşekkür ediyorum nezaketiniz için ve beni ağırladığınız için. Sağ olun

OSMAN ATALAY

Oturum Başkanı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Paul Bey'e özellikle hem sunumu için hem bu son konuşması için çok teşekkür ediyorum. Değerli hukukçular, değerli katılımcılar, değerli meslektaşlarım. Yüksek Temyiz Mahkemelerindeki Gerekçeli Karar Sempozyumu'muzun bu kısmını da tamamlamış oluyoruz. Öğleden sonraki bölüm, ikinci oturum saat 14.30'da başlayacaktır. Değerli hukukçular ve katılımcılar. Özellikle bu birinci oturuma katıldığınız ve bizleri dinleme zahmetinde bulunduğunuz için sizlere ve çok güzel sunumlar yapan meslektaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Sağ olun, var olun.

II. OTURUM

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi kapsamındaki bu iki günlük sempozyumun son oturumunu açmaktan memnuniyet duyduğumu ifade ederek başlamak isterim. İlk sempozyumun açılışında kısa da olsa söz almıştım ve İnsan Hakları Mahkemesi kararları bağlamında gerekçeli karar hakkına ve yargısal diyalog kavramlarına kısaca değinmeye çalışmıştım. Çok verimli bir ilk gün oturumundan, hatta oturumlarından sonra, bugün aslında ikinci günde, son günde ve son oturumdayız. Bu oturumla beraber bu önemli sempozyumun aslında kapanışını yapıyoruz.

İlk oturumda, daha doğrusu açış oturumunda konuşmacı olarak görüşlerimi paylaştığım için bugün bu oturumda konuşmacılarımızdan süre alarak herhangi bir konuşma yapmayı düşünmüyorum. Aslında onların konuşmalarını merakla dinleyeceğim. Bu oturumun tabii şöyle bir önemi var. Hem Amerika Birleşik Devletleri'nden yargıçlarımız ve yargı mekanizması içerisinde çalışan hukukçular hem Birleşik Krallık'tan hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden hukukçularla birlikteyiz.

İlk oturumda da aynı şekilde yine hem Anglosakson hem Kıta Avrupası yaklaşımını yansıtacak şekilde konuşmacılar vardı. Bu oturumda da böyle olacak. Onun için son derece memnunum. Çok verimli geçeceğine şimdiden inanıyorum. Ben konuşmacılara sözü vermeden müsaadenizle bir iki teknik hususu hatırlatmak isterim. Konuşmacılarımız konuşmalarını yaptıktan sonra elimden geldiğince bir oturumu, oturumda ileri sürülen görüşleri toparlayacak küçük bir sonuç konuşması yapmayı uygun görüyorum -sizler için de bir sakıncası yoksa- Sonrasında da soru ve cevaplara geçeceğiz. Yazılı olarak sorularınızı iletebilirsiniz seviniriz, ama sorunuzu hangi konuşmacımıza -yani bugün bu oturumda beş konuşmacımız var- hangi konuşmacıya sorunuzu iletmek istiyorsanız, lütfen söylerseniz çok yardımcı olursunuz. Böylece biz de cevaplarla ve tartışma kısmıyla oturumu tamamlarız.

Müsaadenizle şimdi beş konuşmacımıza hem hoş geldiniz demek hem de sözü onlara bırakmak için konuşmama İngilizce devam edeceğim.

Bir kez daha bu oturumdaki konuşmacılarımıza hoş geldiniz demek istiyorum. Amerika Birleşik Devletleri'nden, Birleşik Krallık'tan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden katılımcılarımız var. Öncelikle Sayın O'Connor ile başlamak istiyorum. Ohio Eyaleti Yüksek Mahkemesi Başkanı, "Kaliteli Gerekçeli Karar Eşittir Kaliteli Adalet" başlıklı bir konuşma yapacak. Hoş geldiniz, buyurun söz sizin.

MAUREEN O'CONNOR

Amerika Birleşik Devletleri Ohio Eyaleti Yüksek Mahkemesi Başkanı

Çok teşekkür ederim, hepinize iyi öğleden sonraları dilerken, kendime günaydın diyorum, burada sabah çünkü. Burada olmaktan büyük bir onur duyduğum aslında, çok önemli bir konudan bahsetmek için beni davet etmişsiniz. Amerika Birleşik Devletleri mahkeme sisteminde çok önemli bir konu bu, eminim sizin için de öyledir. Özellikle bizim yargı yetkimize dâhil olan ve bizim içtihadımıza bağlı olanlar için de büyük önem taşıyan bir konu. Burada önemli olan konu özellikle bağımsızlık, tarafsızlık ve etkili bir işleyiş ile adaletin yerine gelmesini sağlamak. Türkiye'deki mahkemeler de Amerika'daki mahkemeler de her gün aynı zorluklarla karşı karşıya. Amerika'da biz hiç de haklı olmayan şekilde yargının bağımsızlığını zorlamaya devam ediyoruz. Amerika'da yargı kamuoyunun büyük bir güvenini kazanmış durumda. Hem yürütmeden hem de yasamadan daha yüksek bir güven duyuluyor yargıya. Biz bunu devam ettireceksek mahkemenin nasıl işlediğini kamuoyuna tanıtmak ve bütün tarafların hâkim karşısında kendi iddialarını dile getirmelerini sağlamak ve kendi davalarını açıklamalarına müsaade etmek zorundayız. Adalete olan ihtiyaç giderek artmakta ve kamu menfaatinde önemli rolünü korumakta. Amerika'da eşcinsel evliliği, seçme hakları gibi çok önemli konularda mahkemenin kararları büyük önem taşıyor. Amerika Yüksek Mahkemesi ve elli eyaletin Yüksek Mahkemeleri halkla nasıl mı temas kuruyor diye sorarsanız, gerekçeli kararlarıyla temas kuruyor diyebiliriz. Usulde adil olduğunu gösteren bir belge bu. Eminim siz de bununla ilgili belgeye erişmişsinizdir. Ayrıca Harvard'ın Kennedy School of Government'in hazırladığı mükemmel bir belge bu. Sizde yoksa ben bu belgeyi size ulaştıracam, ondan epeyce bir alıntı yapacağım.

Önce Amerika'da mahkemelerin yapılandırması şu şekilde; üç derece var. Birincide davanın görüldüğü birinci mahkeme ya da taraflar bulunuyor. Burada karar şu şekilde veriliyor: "Bir jürili duruşma mı olacak, jüri, sadece tek hâkimli duruşma mı olacak?" kararı veriliyor. Jürili duruşmaya karar verilirse duruşmaya jüri ile devam ediliyor. Burada davalar görülürken hâkim gerek duyuyorsa bir ara kararla bu davayı tamamlayabiliyor ya da gerekçeli karar verebiliyor. Temyize gidilecekse, yani duruşmanın yapıldığı asliye mahkemesinin kararı beğenilmezse istinafa başvurulabiliyor. Burada yeniden dava görülüyor ama genelde üç hâkimden oluşan bir heyette dava tekrar ele alınıyor. Burada ilk derece mahkemesinin kararı ya bozuluyor ya onaylanıyor ya da kısmen onaylanıyor, kısmen bozuluyor ya da tekrar görülmesine karar verilebiliyor. Hem federal hem de eyalet sistemlerinde istinaf aşamasında, genelde dava biter. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinde ya da bir eyaletin yüksek mahkemesinde bir davanın kabul edilebilir bulunması ihtimali oldukça düşüktür. Neden? Çünkü hem ABD Yüksek Mahkemesi, hem de eyaletlerin yüksek mahkemeleri,

mahkeme önüne gelen dosyalara göre kendi kararını verir. Ohio'da mesela ben yüksek mahkeme başkanıyım. Burada sadece ve sadece bu istinaf yargı yetkisine sahip mahkemeler arasında aynı davada aynı yasa uygulanıp benzer bir davada farklı kararlar verilmişse o zaman bu davayı biz yüksek mahkemede görürüz. Yani her şey birbirine benzer, arada bir karar farklılaşması varsa sadece bunu karara bağlarız. Bazen yüksek mahkemelerden bazı idare ya da yürütme organlarının fiilleri ya da bazı yönetmelikle-riyle ilgili anayasallık denetimi istenebilir. Ayrıca idam cezaları ya da halkın bazı kamu hizmetlerinden faydalanmasına ilişkin davalar bizim önümüze gelmektedir. Burada biz yanlışları düzeltmek için Yüksek Mahkemede davaları görmeyiz.

Şimdi rakamlara bakalım. ABD Yüksek Mahkemesi yılda yaklaşık yüz dava görür. Hâl-buki başvuru sayısı yedi bini aşkındır. 2020'de sadece 63 gerekçeli karar yayınlanmıştır. Ohio Yüksek Mahkemesi önüne gelen iki bin davanın sadece yüzde 9'unu kabul etmiştir. Federal mahkemelere medya ve akademisyenlerin de ulaşımını sağlamak gerekmektedir. Bütün yüksek mahkemeler, ABD Yüksek Mahkemesi de dâhil olmak üzere, Amerika'da açılan davaların sadece yüzde 5'ine bakmaktadır. Yani elli eyalet yetki bölgesinde gelen bütün davaların yüzde 96'sı ABD vatandaşları olan ve olmayanların açtığı davaların yüzde 96'sı eyalet seviyesinde zaten görülmektedir. Çoğu dava zaten ikinci derecede sonuçlanmaktadır. Federal yargı ve eyaletin içtihatlarının aynı olması büyük önem taşıyor. Burada nihai kararı veren aslında mahkemedir ve mahkemeler kendi yaptıklarından sorumludur. Aralarında yasanın farklı mahkemelerce farklı şekil-lerde yorumlanması gibi bir sorun varsa, bu zaten temyiz seviyesinde çözümlenebilir. Ayrıca baroya da gerekli bilgiler verilerek müvekkillerini bilgilendirmeleri sağlanmak-tadır.

Yasanın içinde bir istikrarın olması da büyük önem taşıyor. Çünkü kanun istikrarlıysa halk da kendi yargı sistemine daha fazla güven duymaktadır. Burada sözünü ettiğim bir başka konu da Harvard Üniversitesi'nin ulusal eyalet mahkemeleri için yaptığı bir sempozyumda şu söylenmiştir: Burada bizim görevimiz hem hukukçulara hem de halka, öncelikle mahkemenin tarafları dinlediğini, tarafsız davrandığını ve adil bir karar verdiğini göstermektir. Bütün gerekçeli kararların ve davaların halka, kamuya açık olarak yayınlanması gerekmektedir. Hukuk eğitimi almış veya almamış olan herkesin anlayabileceği bir şekilde gerekçeli kararın yazılması hiç de kolay değil. Gerekçeli kararlar sadece ve sadece hukukun üstünlüğünü korumak için yazılmalıdır. Amerika'da kültürün önemli bir parçasıdır bu, her zaman da kültürümüzün temeli olmuştur. Halkın sürece ve usule güveni olması lazım, sonuç ne olursa olsun, kazansalar da kazanmasalar da bu şekilde görmelidirler. Harvard programına göre usulde adalet dört unsurdan oluşur. Mahkemelerin işleyişinde öncelikle kabul etmek vardır. Kişiler kararı kabul ederse, öncelikle bu kararın içinde net bir şekilde davanın maddi olguları ve hangi

kanunlara göre karar verildiği yazılmalıdır. Adalet sistemi, evet, karmaşık ve anlaşılması da çok zordur, hukuk eğitimi almış bile olsanız. Bir davada yer alan herhangi bir tarafın anlaması daha da zordur. Onun için de insanlar hukuki yardım alıyorlar avukatlarından. Ama bir davada müzakere yoluna gidildiyse ve bir anlaşmaya varılacaksa, bunlar ayrı bir şekilde görülmektedir. Ayrıca birinci, ikinci ve üçüncü derecelere geldiğinizde, üçüncü derecedeki yüksek mahkemede gayet net bir şekilde, genel olarak kamuoyunu aklında tutarak fazla da uzatmadan bütün olguları ve uygulanan yasaları belirtmelidir. Burada tarafların ve halkın anlayabileceği bir dil kullanılmalıdır. Gerekçeli karar diğer hukukçular, avukatlar ve hâkimlerin anlayacağı şekilde yazılırsa o zaman taraflara, yine de saygı gösterildiğini, mahkemenin kendi tarafsızlığını kullanarak güven verici bir şekilde kararını gerekçelendirdiğini göstermek zorundayız. Kapsam ve uzunluk genelde davanın niteliği ve zorluğu ile bağlantılıdır. Ama burada önemli olan kararı okuyanların anlaması ve bunu uygulayabilmesidir. Mesele burada, uzunluğun ötesinde netlik ve burada kullanılan mantığın ne kadar kolay anlaşılır olduğudur. Gayet adil bir analiz ile kararlar kaleme alınmalıdır. Judith Kate, bir başka mahkeme başkanı, şöyle demektedir: “Bazen her şey kısa yazılamaz. Ama karar çok uzarsa okuyanlar ipin ucunu kaçırabiliyor.” Bir gerekçe yazarken ne kadar uzun, ne kadar karmaşık olursa mahkemenin kararının anlaşılması, hatta mahkemenin rolünün anlaşılması o kadar zorlaşır.

Halkta genelde pek çok kişi kararı okurken hukuki yardımdan faydalanmıyor. Daha net bir dille kaleme alınan gerekçe medyanın da halkın da bunu daha iyi anlamasını sağlayacaktır. Çok karmaşık bir hâlde gerekçeli karar yazarsak hem kendi sesimizi duyuramayız hem de halkın güvenini kaybedebiliriz. Burada gerekçeli kararların bazı özelliklerinin olması lazım. Birincisi, hukuk dilinde değil halk dilinde yazılması gerekiyor gerekçeli kararların. İkincisi yapısının mantıklı olması gerekiyor. Gerekçenin kısımları birbiriyle bağlantılı ve bir mantık izler şekilde sunulmalıdır. Başta meselenin ve nasıl bir çözüme varıldığına belirtildiği bir giriş bölümü olmalıdır. Sonuna kadar beklemeyin sonucun ne olduğunu söylemek için, başta sonucu okursa, o zaman bu sonucun içindeki mantığı, geri kalanını okurken kişiler daha iyi anlayabiliyor. Aynı şey kanun için de söz konusu. Kanunların kesinlikle belirtilmesi lazım. Burada kaybeden taraf hangi kanuna göre kaybettiğini görmeli. Bunu da baştan savma bir şekilde yapmamak ve ayrıntılandırmak lazım. Pek çok kez kaybeden tarafın itirazları -iki paragraf ya da bir iki cümleyle- geçirtileriliyor. Bunu çok gördüm. Hâlbuki bunu yapmamak lazım. Argümanlarının nerelerinde eksiklik olduğunu belirtmek lazım. Bence biz kaybeden tarafa da bu kadar saygı göstermeyi borçluyuz. Dolayısıyla burada, kararda başarısız olan taraf, neden başarısız olduğunu daha iyi anlayabilir ve tekrar geri dönersek, gerekçenin neye dayalı olarak verildiğini anlar. Hem de kendi savının dinlendiğini, iddialarının göz önünde bulundurulduğunu, sonuca hemen varılmadığını anlar.

Aynı zamanda davanın içinde yer alan alt mahkemenin hangi kararı verdiğini de belirtmeniz lazım. Biz derken hem kendimi ve hem diğer yüksek mahkeme hâkimlerini kastediyorum. Biz yedi hâkimli bir heyet olarak bütün davalara bakıyoruz. Her zaman yedi üye vardır ve her eyalette bir yüksek mahkeme vardır. Bazılarında beş, bazılarında yedi, bazılarında dokuz hâkim bulunur. Ama işin esası şu; burada yüksek mahkemeye gelen bütün davaların kararı bir heyet hâlinde alınmalıdır. Bu heyette bir gerekçe yazılmalıdır. Bizim mahkememizde, diğer bütün mahkemelerde olduğu gibi çoğunluğu temsil eden hâkimlerden bir tanesi çoğunluk kararını kaleme alır. Diğer hâkimlerin adına da bu kararı yazar. Diğer hâkimler de karara bakarak gerekli düzeltmeleri eklemeleri yaparlar. Böylece bütün hâkimler kararın altına imza atmış olur. Ama gerçekte kararların pek çoğu oy birliğiyle verilmiyor. Yani yedi kişinin kararı aynı çıkmıyor. Bu durumda iki tür daha karar çıkabiliyor: Muhalefet şerhleri ve ayrışan kararlar. Herhangi bir sebepten dolayı bu çoğunluk kararına katılmıyor ise bir hâkim, o zaman muhalefet şerhini veya ayrışma kararını buraya yazabiliyor. Bütün bunlar yazıldıktan sonra mahkemenin davayı yeterli özenle gördüğü ve sonuca bu şekilde ulaştığını anlayabiliyoruz. Yedi kişilik heyette her zaman oybirliği olmuyor. Muhalefet şerhlerinin her zaman kaleme alınması büyük önem taşıyor. Çoğunluk kararında muhalefet şerhine değinilir ve neden muhalefete iştirak edilmediği belirtilirse daha da iyi oluyor. Çünkü siz çoğunluğa uymadığınız için bir muhalefet şerhi kaleme almış oluyorsunuz. Ama bunun dışında, eğer hakikaten (ciddi şekilde) katılmadığınız sürece, böyle bir muhalefet şerhi kaleme almaktan kaçınmak gerekiyor. Çünkü kişisel sebepleriniz ne olursa olsun, kafa karıştırıcı bazı ayrışan gerekçelerin olması kamuoyunun aklını karıştırıyor. Kamuoyu diyor ki “Yargıda neler oluyor?” bunu okuduğu zaman. Onun için de yargının kurum olarak menfaatinin gözetmek kişisel menfaatlerimizden daha önemli olmalıdır. Bir de biz medyaya veya kamuoyuna direkt olarak gerekçeli kararları açıklamayız, belgede yazılanların ötesinde bir açıklama yapmayız, demeç vermeyiz. Gerekçe mahkemenin görüşlerinin tek kaynağı olmalıdır. Burada analiz veya sonuçları dava ile ilgili olarak medyaya sözlü olarak açıklamak çok da akıllıca olmuyor. Çünkü neticede medya alıyor, bu analizin gerekçede yer almadığı gibi iddialarda bulunabiliyor. Kişisel olarak da taraflara açıklamalar yapmamayı tercih ediyoruz biz.

Yazılı gerekçede yine baktığımız zaman belli bir format kullanıldığını görüyoruz. Tek bir format kullanırsanız hem sistemi hem meslektaşlarınızı hem de okuyanların menfaatlerini gözetmiş olursunuz. Gerekçe yazarken başarılıysanız, o zaman şunu sormalısınız: Alt derece mahkemelerinin sizin gerekçelerinize ilişkin fikirlerini sorun. Yani bir isimsiz anket yapabilirsiniz ve alt derece mahkemelerine bizim gerekçelerimiz size faydalı oluyor mu diye sorabilirsiniz. İsimlerini belirtmeden birinci derece ve ikinci derece mahkemeleri buna cevap verebilir ve bunu gördüğünüz zaman şeffaflık, tutarlılık ve mümkün olduğunca çelişkilerden kaçınmanın daha kolay olabileceğini görebiliriz.

Ben bir konferansta istinaf mahkemesi hâkimleri ile görüştüm. Başka hâkim arkadaşlarım da vardı ve dedik ki burada toplantıda bizimle gayet dürüst bir şekilde bizim gerekçeli kararlarımızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bize söyleyin. Netlik açısından, şekil açısından, içerik açısından ne yapmalıyız? Çok iyi geri bildirimler aldık katılan hâkimlerden. Çünkü yüksek mahkeme ile bu istinaf hâkimleri arasında iyi bir ilişki vardı, rahat konuştular ama böyle bir iletişim yoksa isim belirtmeden yapılan bir anketle de bu iletişim gerçekleştirilebilir. Böylece alt mahkeme hâkimlerinin de fikri alınır ve sizin yüksek mahkeme hâkimi olarak yaptığınız işin ne kadar iyi olup olmadığını anlayabilirsiniz. Şunu unutmayalım, biz bir ürün üretiyoruz ve bunun en önemli tüketicisi de bu alt mahkemelerin hâkimleri ve halk.

Neredeyse doldurdum zamanımı diye düşünüyorum. Tekrar teşekkürlerimi sunmak istiyorum size, bana bu fırsatı sağladığınız için. Sağlıkla, sağlıklılıkla kalın. Bütün sorularınıza da cevap vermeye hazırım. Teşekkürler.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Biz de size teşekkür ediyoruz, Sayın Hâkim O'Connor. Çok değerli bir sunum yaptınız, sağ olun. Soru ve cevap bölümünde size tekrar döneceğiz. Sıradaki konuşmacımız Sayın Jeffrey Apperson, Amerika Birleşik Devletleri Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, kendisi Kaliteli Karar Süreçlerinden söz edecek.

JEFFREY A. APPERSON

Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, Amerika Birleşik Devletleri

Çok teşekkür ederim Sayın Hâkim Hanım. Sizlerle beraber olmak çok güzel. Sayın Urse'ye de bu vesileyle teşekkür etmek istiyorum. Türk Yargıtayı Başkanı Sayın Akarca'yı selamlıyorum. Yargıtayın bütün üyelerine ve Avrupa Konseyine de bu etkinliği düzenledikleri için teşekkür ediyorum. Bu son derece önemli tartışmanın parçası olduğum için memnuniyet duyuyorum. Daha önce de Yargıtay ile birlikte Yargıda Şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi'nin yazımında görev almıştım, Sayın Buenger ile birlikte. Kaliteli karar yazımı ve bunun vasıtasıyla kalitatif bir karar yazım süreci için iş yükü konularına değinmeye çalışacağım. Kırk yıllık kariyerimde, ya mahkeme yönetiminde ya mahkeme yönetimine yardımcı rollerde görev aldım ve hep sıklıkla kendime hatırlattığım bir düşünce var. Zaman ile iyi gerekçenin bir bağlantısı olduğunu düşünüyorum. İyi gerekçenin mutlaka zamana ihtiyacı var. Bu en temel unsurlardan bir tanesidir. Bütün tartışmalarda, özellikle de karar yazım süreciyle ilgili bütün tartışmalardaki en önemli unsur bu. Dolayısıyla tasarımın bütün mahkeme düzeylerinde üretkenliği hayati önem

taşımaktadır. Ancak bu şekilde kaliteli bir gerekçeli karar ortamı oluşturulabilir. Kararın kalitesi, karar verme sürecinin kalitesi ile bir araya geldiğinde bütün adalet sistemleri de iyi bir sonuca bizi götürür. Hem mükemmeliyete yaklaşırız hem de halk tarafından kabul edilmemizi kolaylaştırır. Dolayısıyla bence yargıçların bir numaralı önceliği de davaları ve kararları yönetirken hem resmî hem de gayri resmî olarak bu süreçleri gözden geçirmektir. Bir yönetici olarak ben aynı zamanda Birleşmiş Milletler Yugoslavya Ceza Mahkemesinde de görev yaptım, federal mahkemelerde de görev yaptım. Amacım her zaman bütün hâkimlere ihtiyaç duydukları zamanı sağlamak, böylelikle en iyi kararı vermelerine yardımcı olmaktır. Başka bir deyişle aslında karar verme sürecinin etrafında bir koza oluşturmayı amaçlamışızdır her zaman. Böylelikle hâkimlerin mümkün olduğunca fazla odaklanabilmelerini ve zamanlarını bu sürece ayırmalarını hedefleriz. Tabii ki aynı zamanda bu hedefe ulaşmak için etkili politikalar da büyük önem taşımaktadır. Üretkenlik amacımıza ulaşabilmek için bir denge kurmak zorundayız gerekçeli kararlarda. Dünya çapındaki yüksek mahkeme karar süreçlerini kıyaslayacak olursak, bu sürece yani karar sürecine, yaklaşımların farklı olduğunu görüyoruz. Bunların bir kısmı üretkenlikten fedakârlık edebiliyorlar ama aynı zamanda şunu da mutlaka pekiştirmeliyiz, yani kültürel ve siyasi değerlerin de altını çizmek zorundayız. Sadece bütçe ve insan kaynaklarından ibaret değil üretkenlik. Aynı zamanda üretkenlik bu az önce bahsettiğim değerleri de desteklemek zorunda. Burada yapısal olarak aklıma gelen altı tane unsur var üretkenlik ile alakalı olan. Onları dile getirmek istiyorum. Kaliteli karar sürecini destekliyor bence bu altı unsur. Ben herhangi bir görüşü burada savunmayacağım yani üretkenliğin elde edilmesi için kaynaklar nasıl kullanılmalı konusuna girmeyeceğim. Ama önemli olan altı unsurdan bahsetmeye çalışacağım. Sistematik olarak bunlara yaklaşılacak olursa o zaman yüksek kaliteli gerekçeli kararlara ulaşılabilir. Bir tanesi ihtisaslaşma. İhtisaslaşmış üst mahkemelerin üretkenliği düşürdüğünü iddia edenler de var, aynı işlerin mükerrer olarak görülebilmesinden dolayı. Avustralya bu süreci kısa bir süre önce tamamladı. Bunun dışında yine özellikle şu anda geliştirilmekte olan ihtisaslaşmış mahkemeler var, çevreyle ilgili, ticaretle ilgili, dini konularla ilgili ve diğer konularla ilgili. Onun dışında dinamik, yapısal yaklaşımlar da var, ihtisaslaşmış daireler ve bunların üretkenlikteki etkisini araştıran çalışmalar da var.

İkincisi de yetkilendirilmiş olan yargıç sayısı. Birçok ülkede karar verme sürecindeki yargıçların sayısı süreci yavaşlatabiliyor. Kurumsal üretkenliği artırmanın yollarından bir tanesi de mutlaka gerekçeli kararın ve bunun önemini altını çizmek.

Burada da tayinlerin daha hızlı gerçekleşmesini sağlamak son derece önemli. Kararlar verilirken hiçbir şekilde nüfuz altında kalınmaması son derece önemli. Aksi takdirde bu kamunun gözünde kararın güvenilirliğini de etkileyecektir.

Dördüncüsü, her ülkenin kendi benzersiz karar verme koşullarını destekleyen bir istinaf yapısının oluşturulması. Yani her derde deva tek bir çözüm yok. O ülkenin koşullarına uygun, o sürecin gereklerine uygun bir sürecin her ülke tarafından tasarlanması gerekiyor.

Beşincisi de yine alt mahkemelerdeki kararın kalitesi. Alt mahkemeden çıkan karar kaliteli olursa bu üst mahkemenin kararını da etkilemekte.

Altıncısı da mahkemelerin bakanlıklarla olan ilişkisi, özellikle de Adalet Bakanlığı ile olan ilişkisi ve bu sistemde görevlerin nasıl dağıtıldığı. Bunun yargı konseyleri tarafından nasıl desteklendiği, bunun mümkün olduğunca pürüzsüz çalışmasını ve herkesin farklı birimlerde görev yapıyor olmasına rağmen pürüzsüz ilerleyebilmesini sağlamak.

Sayın O'Connor, Ohio'nun şu an Başhâkimi ama aynı zamanda Amerikan Yargıçlar Konferansı'nın da eski başkanıydı. Michael'ın da yine benzer bir kurumda başkanlığı var. Onların özellikle idari konulardaki tecrübesi beni çok etkilemiştir. Her zaman onlarla birlikte görev yapmaktan gurur duymuşumdur. Onlar da Eyalet Mahkemeleri Ulusal Konseyi'nde çok önemli reformlar geliştirmişlerdir. Bunlardan bir tanesi de Amerika'da istinaf ile ilgili el kitabının yayınlanmasıdır. Bu el kitabı özellikle üst mahkemelerde ve istinaf mahkemelerinde zaman standartlarıyla ilgili bir el kitabıdır. Çok faydalı olmuştur. Az önce bahsettiğim birtakım unsurları da ele alıyor aslına bakacak olursanız. Bahsettiğim unsurlar bence sadece bir temel oluşturmaktadır. Gerekçeli kararları desteklemek için bunu daha da genişletmemiz gerekmektedir. Burada dosya yükü yönetiminin daha etkin gerçekleşmesi ve kaliteli sonuçlar elde edilmesi için istinaf sisteminin ve buradaki zaman standartlarının öneminden bahsedilmektedir. Rapordan böyle bir alıntı yapmak isterim. Buradaki amaç üretkenlik ve verimlilik standartlarına ulaşmak ve en yüksek kalitede davalara çözüm sağlamak. Bu hedefler sayesinde mahkemelerin savunduğu birçok değer de şekillendirilebilmektedir. Bu ortak değerler pek çok üst mahkeme tarafından paylaşılmaktadır. Bu zaten ele aldığım bir sürü unsuru kapsamakta, yani etkili ve ihtiyaca dayalı bir iç yönetim ve operasyonel yapılar. Bunlar vasıtasıyla farkındalığı arttırmak ve kamu kaynaklarını maksimum seviyede kullanabilmek. Şunun da altını çizmek istiyorum. Bir sürü ülkede davaların karmaşıklığı ölçülmüyor. Yani davalar, tevzi edilirken böyle bir ölçümleme yapılmıyor. Davaların karmaşıklığı çalışılmıyor. Oysaki bu, hâkimlerin kaliteli kararlar verebilmesi açısından önemli unsurlardan bir tanesi. Yani sadece karar oranı değil, aynı zamanda davanın zorluğu, karmaşıklığı da çok önemli bir faktör.

Mahkemeye erişim konusunun öne çıkarılması, halkın mahkemelere nasıl erişeceğini bilmesi ki Türkiye bu konuda son derece başarılı, aynı zamanda iyi gerekçeli kararlardan da etkilenmektedir.

Sonuca gelecek olursak, öncelik iyi gerekçelendirilmiş kararlar oluşturmaksa o zaman yargının en etkin bir şekilde karar sürecini destekleyici tasarımları kullanması gerekmektedir. Ben Türkiye'nin bu konuda gösterdiği liderliğe hayranlık duyuyorum. İyi karar yazımı, şeffaflık ve uluslararası mahkeme mükemmeliyeti çerçevesinde öne sürülmüş bir sürü standardın uygulanması ve diğer uluslararası sistemlerin de incelenip karşılaştırılması açısından bakıldığında ben Türkiye'nin çok önemli bir rolünün olduğunu, çok iyi performansının olduğunu düşünüyorum. En iyi adalete ulaşmak için bunu yapıyor Türkiye, biliyorum. Biz de hem şahsen hem de kurumum olarak sizin bu konudaki çalışmalarınıza ve çabalarınıza destek vermekten memnuniyet ve gurur duyacağız. Bu sözlerle sözü moderatörümüze bırakıyorum. Çok teşekkür ediyorum, Hâkim Hanım bana sözü verdiğiniz için çok sağ olun.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Çok teşekkürler Sayın Apperson, çok sağolun. Görüşleriniz için teşekkür ederiz. Şimdi sözü sıradaki konuşmacımıza, yine Amerika Birleşik Devletleri'nden Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı Sayın Michael Buenger'a vereceğiz. Sayın Michael Buenger Kaliteli Kararların Öneminden bahsedecek. Buyurun söz sizin.

MICHAEL BUENGER

Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, Amerika Birleşik Devletleri

Teşekkür ederim Hanımefendi. Sizlerle birlikte olduğum için büyük bir onur duyuyorum. Ben de Yargıtay'a beni davet ettikleri için çok teşekkür ediyorum. Organizatörlere çok teşekkür ediyorum. Gerçekten iyi fikir bulmak çok kolay ama o iyi fikirleri uygulayacak ekibi bulmak her zaman o kadar kolay değil. Evet, sempozyumun esasında konusu gerekçeli karar hakkı ve yüksek mahkemelerde gerekçeli karar hakkı. Bundan dolayı ben bugün birkaç tane belgenin de üzerinden geçtim. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, İstanbul Bildirgesi ve başka birtakım belgelere de baktım. Burada bu sempozyumun konusunu oluşturduğunu düşündüğüm birkaç tane tema tespit ettim. Anayasanın 138'inci maddesinde Anayasaya, kanuna ve kendi muhakemesine dayalı olarak hâkimler karar verirler diyor. Yine Anayasanın 141'inci maddesinde de bütün mahkemeler kararlarını gerekçesi ile yazmak zorundadırlar diyor. Bana gelen program brifinginde aynı zamanda Ceza Daireleri Genel Kurulunun bir kararına atıf gördüm. İstanbul Bildirgesi'ne de baktığımızda yine gerekçeli kararın yargı şeffaflığı açısından ve hesap verebilirlik açısından hayati bir araç olduğuna değiniliyor. Dünyada çeşitli yasal araçlar ve gelenekler var. Bunlar her ülkenin kendi kültürünü de yansıtır. Burada

özellikle yargının rolü farklı deneyim lenslerinden geçerek, merceklerden geçerek süzülüyor. Fakat bütün hukuk geleneklerinde ortak bir tema var. O da şu; mahkemelerin kararlarının yazılı olması lazım, iyi gerekçelendirilmiş olması lazım ve halka açık olması lazım. Yani başka bir deyişle dünyanın bütün yerleşik geleneklerinde, hukuk geleneklerinde hâkimlerin kendilerini yazılı olarak açıklamaları isteniyor. Mahkemelerin neler yaptığı ve hâkimlerin neler yaptığına baktığımızda doğal olarak yargının kendini açıklaması önemli. Hem baroya hem diğer hâkimlere hem de kamuya. Yani neden böyle bir karar verdiğini ilgili taraflara açıklıyor olması lazım hâkimlerin. Çünkü sonuç itibarıyla hâkimlerin tek görevi uyuşmazlıkları çözmek değil, aynı zamanda uyuşmazlıkları nihai bir sonuca vardır, fakat hukuk sisteminin de öngörülebilirliğini sağlamak ve tutarlılığını da sağlamak gerekir. Dolayısıyla aslına bakacak olursanız bir cerrah için kullandığı ameliyat bıçağı ne kadar önemliyse bizim için de gerekçeli kararlarımız o kadar önemli. O da bizim aracımız. Burada nihayete eren bir karar verebilmek için bunun dikkatli ve gerekçeli şekilde kanuna saygı duyarak yapıldığını biliyor olmamız lazım ve bu yazılı karar zorunluluğu aynı zamanda hesap verebilirliğin de en önemli araçlarından bir tanesidir. Keyfiliği ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Karar gerekçe ile desteklenmiyorsa o zaman bir hukuk sisteminde tutarlılık ortadan kalkmış oluyor ve keyfiyet devreye girmiş oluyor. Öngörülebilirlik ortadan kalkmış oluyor. Kişisel tercih, yanlılık veya dürtülere göre karar verilebilmiş olma ihtimali devreye girmiş oluyor. Akla, mantığa, muhakemeye uygun olarak karar verildiği ortaya konmamış oluyor gerekçe olmadığı için. İster Anglosakson sistemine bakalım, ister Kıta Avrupası hukuk sistemine bakalım, ister İslam hukuku, ister diğer yerleşik geleneklere bakalım. Toplumlar mahkemelerden her zaman pratik olarak neyin makul, neyin makul olmadığını açıklamalarını beklemişlerdir. Kabul edilebilir ve kabul edilemez olan şeylerin net bir şekilde ortaya çıkması için gerekçeye ihtiyaç vardır. Aksi takdirde neyin kabul edilebilir olduğunu, neyin kabul edilebilir olmadığını bilemeyiz. İyi yazılmış ve gerekçeli bir karar sistemin çatlamasına mâni olur, prensipleri yerleştirir ve insanların da hakları ve sorumlulukları konusunda geleceği daha iyi öngörebilmelerini sağlar. Sayın O'Connor da bundan bahsetti zaten. Bu yazılı kararlar aynı zamanda o uyuşmazlıkta belirli bir kesinlik, belirli bir nihailik sağlar. Aksi takdirde, yani karar gerekçeli olmazsa, şüpheye, kafa karışıklığına ve yeni uyuşmazlıklara yol açmış oluruz.

Biraz daha üzerine odaklanmak istediğim son bir nokta daha var. Yazılı kararlar ve gerekçeler, özellikle yargı sistemine güvenin artırılması açısından, adaletin tesis edildiğinin görülmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü aslında gerekçeli kararlar hâkimlerin yetkinliğini ve işlerini beceriyle yapabildiklerini de gösterebilmektedir. Yargının meşruiyeti kavramının aslında, özünde, gerekçeli kararlar yazmak yatmaktadır. Sayın O'Connor'ın da ifade ettiği gibi mahkemeler aslında birbirleriyle gerekçeli kararlar vasıtasıyla iletişim kurarlar. Önce kiminle konuşur mahkeme? Diğer mahkemelerle,

diğer yargıçlarla. Emsal nosyonu mesela, yani bir seviyede belirli birinin nihai olarak kanunun ne olduğunu tespit etmesi, nasıl uygulanacağını tespit etmesi, nasıl takip edileceğini tespit etmesi gerekmektedir. Yazılı kararlarımızla temasa geçtiğimiz veya iletişim kurduğumuz ikinci kitle de barolardır. Böylelikle avukatlar müvekkillerini temsil ederken farklı konuları dikkate alabilirler. Kanun net değilse, bir avukat vekile nasıl danışmanlık sağlayabilir? Bundan dolayı netlik son derece önemlidir. Tabii ki davanın tarafları, onlar da nihai kullanıcılarıdır. Onlara da gerekçeli karar haklarını ve sorumluluklarını gösterir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda öngörüldüğü gibi aynı zamanda diğer devlet kurumlarına da gerekçeli karar hitap etmektedir. Böylelikle neyin kabul edilebilir olduğu, neyin kabul edilemez olduğu ortaya konmuştur.

Son olarak tabii ki mahkeme kararları, gerekçeli kararlar halka hitap eder, halkla iletişim kurar. Yani sadece davanın taraflarının avukatları ve hâkimler için önemli olmadığına göre karar, o zaman kararlarımızı yazarken kime hitap ettiğimizi de göz önüne almamız lazım. Gerekçeli kararlar pratik uygulamalarında kanuna anlam katarlar. Burada hukuk geleneğinden bağımsız olarak bunun geçerli olduğunu görüyoruz. Gerekçeli kararlardan da belirli uygulamalar doğar. Toplumda herkesin takip etmesini istediğimiz birtakım anlayışlar doğar. Dolayısıyla kararlarımızı yazdığımızda sadece profesyoneller için değil, halk için de yazdığımızı hatırlamalıyız.

Yaklaşık otuz beş yıllık kariyerimde ben şunu fark ettim ki, hukuk mesleği diğer mesleklerde yaşanan zorlukları yaşıyor. Yani bizim bazı şeyleri tanımlarken kullandığımız kendi jargonumuz var, kendi kısaltmalarımız var, birbirimizle iletişime geçerken kullandığımız belirli terimler var. Öyle olduğunda mahkemelerimiz bu mesleğin sesi oluyor. Ama dilimize insanlar erişemeyebiliyorlar. Erişilmezlik önemli bir unsur aslında burada. Şimdi erişim zorluğu deyince mesela bunun sadece fiziki bir şey olduğunu zannediyoruz. Adliyeye erişim mesela. Aslında kullandığımız dille de erişim zorluğu yaratabiliriz. Mesela derdimizi beş kelimeyle anlatabilecekken neden on kelime kullanalım? Kompleks kavramlara değinmektense, çünkü aslında karmaşık kavramlar kullandığımızda halka sanki ben anlatamıyorum değil, sen anlamıyorsun demiş oluyoruz. Halkın yargıyı nasıl kullandığı çok önemlidir. Yargının meşru olması yeterli değildir. Aynı zamanda yargının insanlara hitap etmesi ve güvenilir olması da son derece önemlidir. Dolayısıyla tabii ki mahkemelerin başa çıktığı çok karmaşık konular var. Bunlar her zaman çok basit cümlelerle anlatılamayabilir, ama aynı dil karmaşıklığını, daha karmaşık uyumsuzluklarda kullandığımız dille sınırlı tutmuyoruz, aynı karmaşıklığı daha basit kararlarımızda da uygulayabiliyoruz. Kararlarımızın tüketicisini düşünmek zorundayız, mahkeme kullanıcılarını düşünmek zorundayız. Elbette karmaşık bir fikri mülkiyet davasının karar yazımı farklı olacaktır; nispeten daha basit olan bir ceza davasının karar yazımı farklı olacaktır. Kararların amacı sadece o uyumsuzluğu çözmek değildir, aynı

zamanda halkın kanunu anlamasını sağlamak, halkın yargının yetkinliğine ve tarafsızlığına olan inancını arttırmaktır. Aynı zamanda hesap verebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır. İyi kararlar isabetli olur, net olur, kısa olur. Yani esas bir yargıcın önündeki en önemli test, iyi bir gerekçe yazabilmektir. Kararların, maddi vakalar arasında, kanunlar arasında, tüm bunların birbiri arasında ve sonuç arasında makul ve gerekçeli şekilde bağlantıyı da göstermesi gerekmektedir. Mesela Amerika Birleşik Devletleri'nde geçtiğimiz yıllarda çok ağıdalı, çok karmaşık ve halkın anlamasının güç olduğu kararlar yazıldığı için mahkemeler çok eleştirildi. Amerika'daki bir hukuk profesörü de şunu ifade etti: John Marshall'ın ilk kararları çok güçlüydü, çünkü çok kısa ve çok kesin kararlardı. Sonuçları çok netti. Adli vaka ile kanun arasında net bir bağlantı vardı ve insanlar net bir şekilde okuduklarında anlayabiliyorlardı. Bu profesör aynı zamanda bunun Amerika'daki yüksek mahkemelerde genellikle unutulduğunu ifade etmektedir. Kararların uzadığını, daha kompleks hâle geldiğini, dolayısıyla halkın erişimine veya anlamasına kapandığını bize göstermektedir. Bu tabii ki bizim mesleğimizi nasıl gördüğümüzü de etkileyebilecek olan bir şey.

Son bir yorumum daha olacak. Kararların en önemli tüketicilerden bir tanesi de basın. İnsanlar da bizi veya bir davanın sonucunu yorumlarken, bir web sitesinden kararı indirip okuyarak yapmıyorlar genellikle. Basında onun özetini okuyorlar. Basın onu nasıl haber yaparsa yargıyı veya kararı öyle yorumluyorlar. Gerekçeli kararlar net bir şekilde yazılmazsa, o zaman tabii ki basının bunu yanlış anlamasına da şaşıramayız. Yanlış anladığı takdirde de bunu halka yanlış yansıtması çok doğaldır. Evet, çok teşekkür ediyorum bu fırsattan dolayı. Diğer panelistleri de büyük bir merakla bekliyorum. Çok teşekkür ederim.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Sunumunuzdan dolayı çok teşekkürler Sayın Buenger. Çok sağ olun. Şimdi sıradaki konuşmacımıza sözü vereceğim, Profesör Paul Roberts, Nottingham Üniversitesi'nden. Kendisinin konuşması da "Kararların Bağlayıcılığı ve Emsal Niteliği" hakkında olacak. Buyurun Sayın Roberts, söz sizde.

PROF. DR. PAUL ROBERTS

Nottingham Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İngiltere

Çok teşekkür ederim Sayın Hâkim. Ben de herkes gibi sizlere hitap ettiğim için onur duydum ve mutluyum. Çok önemli bir çalışma olduğu hepimizin bildiği bir şey. Uzun zamandır zaten bu çalışmalarını sürdürüyorsunuz pek çoğunuz. Ben daha geçen hafta

konudan haberdar oldum. Ama bu konu ile ilgili bilgilerimi tamamlamaya çalışıyorum. Sizin mülahazalarınızı ve reform çalışmalarınızı daha yakından takip etmeye çalışıyorum. Şimdi bu süre zarfında ben sizlere bir hâkim, bir eğitimci, bir akademisyen olarak değil de tam tersine bu yargı kararlarının bir tüketicisi olarak hitap etmek istiyorum. Aslında oldukça teorik ama pratiğe de uygulanabilecek bir şekilde karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde görüşlerimi belirteceğim.

Dokuz konuya değineceğim bugün. Bunlardan birincisi şu; teamül hukukunda emsal dediğimizde herkesin bildiği şeyi tekrarlıyor oluyoruz. Çünkü teamül hukuku sistemlerinde bizim hukuku nasıl düşündüğümüz önemli. Bizce hukuk teamüller ile gelişen bir unsur ve burada içtihat emsalleri bizim için öncelik taşıyor. Yani hukukun kendisi bundan oluşuyor aslında. Ve bu öncelik tamamen hiyerarşik de değil. Tabii ki teamül hukukunda da mevzuat içtihattan önce geliyor. Ama hukuku düşündüğümüzde genelde biz teamül hukukunda kararların birincil nitelikte olduğunu ve kanunun da bunun temelini oluşturduğunu düşünürüz. Yani bu tamamen genel olarak hukuku nasıl düşündüğümüzü etkileyen bir şey. Gerekçelerin kaleme alınması ve yorumlanması yani tüketilmesi de buna göre şekilleniyor. Burada dile baktığımızda, farklı hukuk geleneklerinde hukukun nasıl tanımlandığına baktığımızda, Latin “Lex Scripta” ya da Türkçesiyle yazılı hukuka baktığımızda mevzuattan oluşan bir hukuk görüyor olabiliriz. Bu da farklı bir zihniyet anlamına gelir. Ama uluslararası hukuka baktığımızda genelde bunların farklı bir söylem içinde devletlere göre değerlendirildiğini görüyoruz. Neticede bütün bu gerekçeli kararlar mevzuatı kaynak olarak kullanıp bunu yorumlayan birer kanaat gibi görülmektedir. Ancak bizde tam tersi oluyor. Yani önce gelen içtihat oluyor. Emsal nedir, emsal nasıl anlaşılır diye baktığımızda, burada iki şeyi ayrı görmek lazım. Emsal sistemi ile karar vermedeki düzeni birbirinden ayırmak gerekiyor. Yani çok fazla neden var. Bir karar vereceğiniz zaman yüksek mahkeme ya da diğer derece mahkemelerinin kararlarına bakmanız ve bir emsal almanızı gerektiren pek çok sebep var; mantıklı olarak sizden öncekileri izlemek, daha deneyimli olanlara ve yüksek mahkemelere kulak vermek ve onlardan faydalanmak gibi. Bütün hukuk sistemlerinde ve teamül hukuku yargı yetkisine baktığımızda ben akademisyen olarak şunu görüyorum, inanılmaz bir benzerlik söz konusu. Aslında yargı, yargı kültürü veya yargı geleneği ne olursa olsun birbirine çok benzer şekilde davranmakta. Emsalde esas olan nedir? Bir davanın şu ya da bu şekilde karara bağlanması, daha önce ilgili hiyerarşide daha yetkili veya daha öncelikli olan bir mahkeme tarafından verilen bir karara göre gerçekleştiriliyor. Şimdi bu aslında çok da kolay anlaşılır bir şey değil. Halkın düşüncelerinden çok söz ettik bugün. Belki de mahkemeler tamamen adaletin gereklerine göre karar vermeli diye düşünüyor olabilir herkes, ama emsal bunun tam tersidir. Emsal; bunu bu şekilde yapmanız lazım, çünkü daha önce kararlar bu şekilde verilmiş demektir. Şimdi, bu aslında çok da mantıklı değil, çünkü sadece sistematik

bir şekilde bütüncül bir bakış açısıyla buna baktığınızda emsal sistemini de ona göre uyguladığınızda belki genelde usuli bir değer kazandırmış olursunuz. Hâlbuki hâkimlere, siz kendiniz düşünün, kendiniz kendi bildiğiniz gibi kanuna göre karara bağlayın davayı dediğinizde bu öngörülebilirlik, netlik, yargı hiyerarşisi ve deneyimi bugün de bahsedildiği şekliyle fazlaca uygulanmamış olur. O nedenle de emsalin olmasının en önemli nedeni ilgili davaya ve ilgili davanın esaslarına olan bağlantısından dolayı bağlayıcı olmasıdır. Yani bu karar benim kararım olsaydı ben bunda farklı bir şekilde karara bağlardım davayı, ama burada emsali uygulayacağım için ben bunu bu şekilde karara bağlayamam diyen hâkimler oluyor, bazen da bazı hâkimler kendi kararlarını vermek için ısrarcı olabiliyorlar. Neticede bu hukuki mantığı biraz tersine getiren bir sistem aslında. Bir de ikinci olarak kurallardan oluşan bir sistemdir hukuk. Kuralların uygulanması ve kuralların oluşturulmasıyla gerçekleşir. Bunun anlamı ne? Bir şekilde siz yaptığınız yargısal gerekçelendirmede emsallerin ne olduğunu belirlemelisiniz ve hangi emsalin sizin davanıza uygun olduğunu ve bunun ne dediğini belirlemelisiniz. İrlanda ile ilgili bir sunum dinlediniz, Birleşik Krallık da buna çok yakın. Ben hem İngiltere hem de Galler'den sorumluyum, çünkü ceza hukuku konusunda çalışıyorum. Ama bizde çok sayıda teamül hukuku ve kuralı olur. Burada emsal o dava için hangisidir ve hangi emsale göre karar verilir, bizim bulup çıkarmamız gerekiyor. Amerikalıların "holding" dediği, bizim "*ratio decidendi*" dediğimiz esas emsali bulup ilgili davaya uygulamamız gerekiyor. Bunlar direkt olarak bağlayıcı olmayan, ancak başka davalarda avukatların ya da hâkimlerin iddiaları için kullanılmış yol gösterici kurallar gibi. Teamül hukuktan söz ediyoruz. Yüz binlerce karar var ve bunların bazıları 400-500 sene öncesine dayanıyor. Ama buradaki materyalin çoğu aslında emsal değil. Bu emsallerin oluşturulabileceği ana kaynaklar ile oldukça kompleks hukuk kuralları var, kültürel kurallar var, uygulama kuralları var ve bunlara göre neyin emsal olup olmadığı belirleniyor. Bu bizim söz ettiğimiz karmaşıklık aslında, hepimiz de bunu biliyoruz. Emsal nedir? Emsali nasıl belirleriz ve emsalin içinde ya da "*ratio decidendi*"de ne söylendiğini nasıl anlarız? Ardından kısıtlamalarına gelmemiz gerekiyor hukukun. Her zaman kurallar adalet açısından ya çok kapsayıcı ya da az kapsayıcıdır. Yani neticede ne olur? Her zaman bir çatışma, bir tartışma vardır hukukun içinde. Bu tartışma da bir kuralın belli bir davaya uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin çatışma, çelişki ya da tartışmadır. Burada hukukçular kuralın ne olduğu ve bu kuralın ilgili davaya uygulanıp uygulanmayacağını sürekli tartışıp dururlar. Avukatlar teamül hukukunun geçerli olduğu yargı bölgelerinde genelde şu konuları ileri sürerler: Şu emsal bu davaya uygulanabilir mi, uygulanamaz mı, ya da mahkeme kendi yorumunu mu yapmalı ya da daha önce yapılmış bir yorum o davanın maddi olgularına uygun mu değil mi? Bunlar sürekli tartışma konusudur. Önündeki olgulara bakarak da hâkim kendi kararını verir ve ona göre uygulamasını yapar. Evet, uygulayıcılar olduğunuz için hepiniz biliyorsunuz eminim bu da iki dava

asla ve asla birbirinin tıpkısının aynısı olamaz. Bütün davaların kendine özgü boyutları vardır. Ben aslında delil üzerine yoğunlaşarak çalıştığım için iki davanın asla birbirine benzemeyeceğini çok iyi biliyorum. Davalar arasındaki farklar her zaman teorik olarak vardır ve teorik olarak bu farkı ileri sürerek bir davada emsal kullanmadan yepyeni bir karar oluşturmak da her zaman mümkündür.

Şimdi teorik olarak yine bakalım. Aramızda şimdiye kadar hiç Kelsen'in hukuk normlarından etkilenen var mı? Yani bir dizi hiyerarşik kural vardır burada ve en üstünde de anayasa normu bulunur. Çok şekli bir şekilde emsal sisteminin nasıl işlediği burada çalışılmıştır. Öngörülebilirlik, istikrar, etkililik ve verimlilik ele alınmıştır. Bunu inkâr etmiyorum ama şunu da belirtmek isterim. Bu kadar şekli bir şekilde emsal sistemini tarif etmek çok kısıtlayıcı oluyor. Hiç değilse bir denge koymak lazım ve bu dengeli model içinde hukuku bir dizi argüman olarak görmekte fayda var. Bir emsalin, bir kuralın ilgili davaya uygulanıp uygulanmayacağını böyle bir modele göre belirlemede fayda var. Bizim aslında İngiltere ve Galler'de hem ceza davaları hem hukuk davalarında emsallere ilişkin iyi bir sistemimiz bulunuyor. Nasıl uygulanacağı da kurala bağlanmış ama bu daha çok profesyonel kültürle ilgili. Argümantasyon mantığıyla ya da katı kurallar veya bürokratik süreçlerle gerçekleşmiyor. Tamamen pratikle gerçekleşiyor. Benim sistemimde iyi bir hukukçu olmak hangi argümanların işe yarayacağı, hangi argümanların işe yaramayacağına da bağlıdır. Bir avukat bunu bilirse arada sırada hâkimi zorlayabilir. Belli şekillerde bakıldığında kültürel boyutun mutlaka mahkeme işleyişinde önemli bir rol oynadığını anlamak lazım. Yani size hem iyi hem kötü haber veriyorum. İyi haber şu: İnsan hâkimlerin yerine matematik algoritmaları geçiremeyiz. Çünkü emsal sistemi bilgisayarın uygulayabileceği bir formal sistem değildir. İyi haberim bu. Kötü haberim de şu: Bu emsal sistemi karar yazmanın kalitesinin önemine dayalı olduğundan öngörülebilirlik, istikrar, etkililik ve verimlilik açısından savları ileri sürerken, beyanları yaparken uyguladığımız mantığa bağlı olarak iyi ya da kötü olabilir.

Şimdi üç konuya daha değinmek istiyordum ama zamanım azaldığı için onları çok kısa geçeceğim.

Şimdi değinmek istediğim bir başka konu da kararların stili ile ilgili. Burada uygulanan tarz büyük önem taşıyor. Kullandığımız yazım tarzı profesyonel ve kültürel kriterlere bağlı genelde. Hâkimin kim olduğuna, nasıl bir eğitim aldığına, yargı bürokrasisi ve yargı hiyerarşisinin nasıl işlediğine bağlı olarak farklılık gösteriyor. Genelde bazı temül hukuku ülkelerinde hâkimler avukatlıktan gelen deneyimli kişilerdir ve genelde bürokratik değil daha karizmatik kişilikleri vardır. Benim yargı kültürümde hâkimin hitap şekli büyük önem taşır. Neden bir hâkim muhalefet ettiğini bile bile ve çoğunlukta olmadığını bile bile bir muhalefet şerhi yazar? Bu muhalefet şerhleri avukatlar ve

diğer mahkemeler tarafından kullanılacağı ve hâkim bunun doğru olduğuna inandığı için kaleme alınır. Bunu da unutmamak lazımdır. Ama başka faktörler de var tabii.

Şimdi son birkaç konuya değinerek tamamlayacağım. Bir emsal sisteminin katı olabileceğini ve birincil olarak Anayasanın, kanunların ya da mevzuatın yorumundan oluşan bir sisteme göre daha katı olabileceğini düşünebilirsiniz. Kıta Avrupa modelinin çok detaylı kararları olan bir teamül hukukundan daha esnek olabileceğini düşünebilirsiniz. Teamül hukuku sistemi bizce tam tersine çok daha esnek ve dinamik olabiliriz. Çünkü hâkimler ya da istinaf mahkemesindeki üç hâkimli heyetler kanunu her gün değiştirebilme imkânına sahipler. Yani burada biz Kıta Avrupa sisteminde olmayan, bir hâkim tarafından yazılan kanunlar silsilesi ile çalışıyoruz. Bir de kavramsal olarak ve uygulamada, iki şey arasındaki farkı çok iyi bilmek lazım. Kanundaki emsal, ilgili davadaki “*res judicata*”, kesin hüküm birbirinden farklıdır. Çünkü emsal dediğimizde nihai olarak taraflar arasındaki çekişmeyi karara bağlayan bir yorum değildir emsal. Bir tarafta hukuk, diğer tarafta olgu tartışılır. Teamül hukukunda hangilerinin kanun hangilerinin olguya dayalı olduğunu emsallerle çok iyi belirlemek gerekiyor. Son olarak size iki önemli mesaj vermek istiyorum. Birincisi, bir emsal sistemi eğer etkili olacak ve kaliteli gerekçeli karar yazımına katkıda bulunacak ise o zaman bunu destekleyen kültürün, şekli kural ve yapılar kadar önemli olduğunu unutmamak gerekiyor. İkinci olarak da şunu belirteyim, bütüncül sistemi kapsayan bir yaklaşım ile bunun ele alınması gerekir. Diğer konuşmacılar da bundan söz etti. Etkili karar yazımı hâkimlerin yazdığı kararlarla sadece sınırlı değildir. Avukatlar ve alt mahkemelerin de etkili bir şekilde bunu okuyup yorumlayıp anlayabilmesi gerekir. Çok teşekkürler.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Profesör Roberts’tan hem iyi hem de kötü haberler aldık. Bütün bu çok ayrıntılı konuşma için çok teşekkür ediyoruz, Sayın Profesör Roberts. Şimdi de müsaadenizle bizim çalışma arkadaşlarımızdan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yazı İşleri Müdür Yardımcımız Sayın Hasan Bakırcı’ya sözü vereceğim. Sayın Bakırcı da aslında bizim mahkememizin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin biraz karar yazım tekniğini ve biraz da gerekçeli karar yazım usulünü sizlere aktaracak. Buyurun Sayın Bakırcı.

Hasan BAKIRCI

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Çok teşekkür ederim Saadet Hanım. Değerli yargıçlar, değerli katılımcılar, hanımefendiler, beyefendiler, Strasburg’dan herkese selamlarımı sunuyorum. Bu fırsatı verdiğiniz

için de ayrıca size teşekkür etmek istiyorum. Bugün size benden talep edildiği üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gerekçeli karar konusundaki bazı genel prensiplerinden ve yine bizzat mahkemenin kullandığı farklı karar yazma teknikleri konusunda bilgi vereceğim.

Bu çerçevede öncelikle on yedi yargıçtan oluşan Büyük Daire ve yedi yargıçtan oluşan daire kararlarının içeriği, şekli yapısından ve daha sonra da üç yargıçtan oluşan komite kararlarının ve en nihayetinde de tek hâkimin, yani bizim “*single judge*” dediğimiz, tek hâkimin verdiği kabul edilemezlik kararlarından bahsetmek istiyorum. Bu farklı karar yazma tekniklerini anlatırken mahkememizin özellikle son 10 yılda yaptığı çalışma yöntemleri ve reformlar konusuna da değinmek istiyorum. Gerekçeli karar konusundaki genel prensiplere birazcık değinmek gerekirse, bildiğiniz üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Moreira Ferreira/Portekiz Büyük Daire kararında 2017 yılında, adaletin iyi bir şekilde, düzgün bir şekilde işleyebilmesi, tecelli edebilmesi için mahkemelerin kararlarını yeterli bir şekilde gerekçelendirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Strasbourg Mahkemesine göre gerekçeli karar taraflara dinlendiklerini gösterme amacına hizmet eder. Ve böylelikle bir davanın taraflarının o kararı olumlu bir şekilde kabul etmelerine katkıda bulunur. Buna ek olarak gerekçeli kararlar yargıçları muhakemelerini objektif argümanlara dayandırmaya ve tarafların savunma haklarını korumaya da mecbur kılarlar. Ulusal mahkemelerin kararlarını dayandırdıkları gerekçeleri yeterince açık bir şekilde belirtmeleri gerekir. Gerekçeli karar, başvuranın mevcut herhangi bir temyiz hakkını etkin bir şekilde kullanmasına olanak tanımak için çok önemlidir. Ancak gerekçelendirme yükümlülüğünün kapsamı, kararın niteliğine göre değişir ve o davanın koşulları içerisinde belirlenmelidir. Mahkemeler ileri sürülen her iddiaya ayrıntılı bir cevap vermek zorunda olmamakla birlikte, davanın temel konularının ele alındığı karardan açıkça anlaşılması gerekmektedir. Bilhassa davanın sonucu için belirleyici olan iddialara özel ve açık bir yanıt verildiğini de mahkemenin kararında göstermesi zorunludur. Yargı kararlarının gerekçelendirilmemesine ilişkin bir sorun, normal olarak ulusal mahkemelerin davanın bir tarafı ya da ceza yargılamasında bir sanık tarafından öne sürülen önemli bir noktayı görmezden gelmesi veya hiç cevap vermemesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yargı kararlarının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü bakımından ilk derece mahkemeleri ve temyiz mahkemelerinin kararları arasında bir ayırım yapmaktadır. Buna göre, örneğin Garcia Ruiz/İspanya kararında mahkememiz, her ne kadar ilke olarak ulusal mahkemelerin kararlarının gerekçelerini belirtmeleri gerekse de bir temyiz mahkemesinin bir temyiz itirazını reddederken, ilk derece mahkemesinin kararında yer alan gerekçelerini onayladığını belirtmekle yetinebileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte, ilk derece mahkemesinin alt mahkemenin kararının herhangi bir olgusal ve/veya hukuki dayanağının bulunmamasına ilişkin bir temyiz itirazı ileri sürmüştü, Yüksek Mahkemenin buna cevap vermesi ve yeterli gerekçe sunması mutlaka ama mutlaka gereklidir.

Biraz da karar yazma tekniklerinden bahsedeceğim. Bildiğiniz üzere Büyük Daire kararları, on yedi yargıçtan oluşan Büyük Daire kararları ve yedi yargıcın katıldığı daire kararları prensip olarak önemli ve yeni konularda devletlere yol gösteren, yani bizim “*standard setting*” dediğimiz, “*impact*” davalar dediğimiz kararlardır. Buna örnek olarak henüz daha dün açıklanan ve bireylerin aşı olma zorunluluğuna ilişkin şikâyetin incelendiği Vavříčka vd./Çek Cumhuriyeti kararı örnek olarak gösterilebilir. Bu bizim öncü karar ya da prensip karar diyebileceğimiz nitelikte, oldukça detaylı ve gerekçeli bir karardır. Strasburg Mahkemesinin Büyük Dairesi’nin ve beş bölümde bulunan ve yedi hâkimden oluşan dairelerin kararları şekil ve yazım tekniği açısından birbirlerine benzerlik göstermektedir. Büyük daire ve daire kararları bir giriş bölümüyle başlarlar ve bu bölümde davanın konusu, başvurunun şikâyetleri ve kararda incelenen temel hukuki problem çok kısa bir şekilde anlatılır. Daha sonra tarafların sundukları bilgi ve belgeler ışığında kronolojik sıraya göre başvuru konusu olay ve olgular bu kararlarda özetlenmektedir. Bu bölümde, tarafların olayların gidişatı ile ilgili iddiaları arasında farklılık olması durumunda mahkeme iddiaları inceler ve sunulan deliller çerçevesinde olguları ve olayları tespit eder. Olay ve olguları tespit etmek için bildiğiniz üzere bazı istisnai davalarda mahkememiz bazen duruşma yapmakta ya da bizim “*fact finding investigation*” dediğimiz bizzat farklı ülkelere giderek kendi soruşturmasını da yaptığı olmuştur. Bu çerçevede mahkememiz tanık dinlemekte ve delil kabul etmektedir. Olaylar ve olgular ortaya çıktıktan sonra büyük daire ve daire kararlarında başvurunun konusu ile ilgili ulusal hukukta uygulanan kanun hükümlerine yer verilmektedir. Sıkça yapılan bir uygulama, ulusal hukukla ilgili olarak Yüksek Mahkeme kararlarının, yol gösterici kararların özetlerine de mahkememizin kararlarında yer verilmektedir. Yine konuyla ilgili uluslararası hukuk uygulamaları da özetlenmekte ve varsa konuyla bağlantılı uzmanların hazırladıkları raporlar da yer almaktadır. Mahkeme, uluslararası belgeler bakımından Avrupa Konseyi bünyesinde kabul edilen kararlara ya da hazırlanan raporlara öncelik tanımakla birlikte, -mesela Venedik Komisyonu kararları veya raporları bu çerçevede değerlendirilebilir- zaman zaman başka uzman kurum ve kuruluşların da görüşlerine bu bölümde yer vermektedir. Kararların ana kısmı, tabii ki bizim hukuk başlığı altında başvurunun şikâyetlerini incelediğimiz kısımdır. Bu bölümde mahkememiz öncelikle varsa davalı hükümetin ilk itirazlarını inceler. Daha sonra tek tek farklı şikâyetlerin incelemesine geçilir. Bu çerçevede öncelikle tarafların görüşlerinin özetine yer verilir. Daha sonra mahkemenin daha önce benzer davalarda verdiği kararlarda konuyla ilgili içtihadı, genel prensipler belirtilir. En nihayetinde ise yine içtihat ışığında başvurunun şikâyeti incelenir ve ihlal olduğu ya da olmadığına ilişkin mahkemenin kararı sonuç bölümünde belirtilir.

Karar metninde yer alan önemli diğer bir bölüm ise sözleşmenin 41’inci maddesinde yer alan adil tazmin yani İngilizce “*just satisfaction*” dediğimiz, adil tazmin bölümüdür.

Bu bölümde başvuruçunun maddi, manevi ve yargılama giderlerine ilişkin talepleri incelenmekte ve haklı olduğu ölçüde içtihadı uygulama ışığında mahkeme tarafından tazminata hükmedilebilmektedir. Davanın niteliğine göre istisnai bazı durumlarda mahkememiz davalı devletten sözleşmenin 46'ncı maddesi çerçevesinde gerek bireysel gerekse genel önlemler almasını da isteyebilmektedir. Bireysel önlem olarak, mesela bir bireyin serbest bırakılmasını, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ihlal bulunduğu takdirde isteyebilmektedir. Buna örnek olarak Assanidze/Gürcistan kararı gösterilebilir. Yine genel önlem olarak ise yasal ya da idari bazı değişikliklerin de yapılmasını mahkememiz isteyebilmektedir veyahut da yeni bir hukuk yolu kurulması da talep edilebilmektedir. Örneğin 2004 yılında Strasburg Mahkemesinin kabul ettiği Kaplan vd./Türkiye pilot kararında mahkeme, yargılama uzunluğu ve yerel yargı kararlarının icra edilmemesine ilişkin şikâyetlerin yer aldığı davalar için yeni bir kanun yolu yaratılmasını istemiş ve buna cevaben Türkiye Cumhuriyeti bu tür şikâyetlerin incelenip karara bağlandığı ve tazminat verildiği Tazminat Komisyonu'nu kurarak bu talebe bir cevap vermiştir.

Son olarak mahkeme, karar metninde vardığı sonuçların ve yaptığı tespitlerin bir özeti belirtmektedir. Büyük daire ve daire kararlarından bahsettim. Şimdi birazcık da komite kararlarımızdan bahsetmek istiyorum.

Belki Komite kararlarından bahsederken Sayın Profesör Paul Roberts'ı birazcık şok edebilirim. Çünkü kendisinin bahsettiği matematiksel algoritmalarından çokça yararlandığımız bir karar grubu.

Komite kararları ikiye ayrılıyor. Birincisi "*fast-track procedure*" dediğimiz, yani hızlandırılmış usul dediğimiz karar inceleme tekniği. İkincisi ise "*broader WECL*" dediğimiz ve yerleşik içtihat davası karar yazma tekniği. Fast-track procedure'dan başlarsam, yani hızlı karar yazma usulünden başlarsam, bu usulde incelenen davalar prensip olarak bizim "*repetitive*" yani mükerrer başvurular dediğimiz davalar için kullanılan bir yöntem. Mükerrer başvurular, repetitive davalar, daha önce verilmiş olan pilot ya da prensip kararları takip eden kararlar. Mesela Rusya'ya karşı Ananyev davasında mahkememiz Rus hapisanelerindeki tutulma koşullarına ilişkin ihlal tespit etmişti ve buna istinaden Rusya Federasyonu'ndan gerekli reformları yapmasını istemişti. Fakat Rusya Federasyonu belirlenen sürede gerekli reformları yapmadığı için mahkemeye çok sayıda başvuru gelmeye devam etti ve mahkemenin bir diğer deyimle kaynaklarını çok yüksek miktarda kullanmaya başladı. Bu tür davalar da tabii ki öncelikli davalar ve biz bu davalara cevap verebilmek için mahkeme bünyesinde bilgisayarların yardımıyla bir karar yazma, bir software (yazılım) geliştirdik. Bu tür davalarda başvuru geldiğinde o davanın, o davadaki şikâyetlerin yer aldığı hususları, mesela tutulma koşulları neler-

dir, hangi hapisanede tutulmaktadır o kişi, ne kadar süreyle tutulmuştur, bütün bu bilgileri bilgisayara giriyoruz. Daha sonra bilgisayar bize otomatik olarak Sayın Paul Roberts'ın bahsettiği matematiksel algoritmaları kullanarak otomatik olarak kararları yazıyor, ilgili taraflara bu kararları gönderiyoruz. Tabii ki ideal olan bizim bu tür davalarla hiç uğraşmamamız. Çünkü devletler mahkemenin pilot ya da ilke kararlarını icra ettiği takdirde bizim mükerrer, “repetitive” davaları incelememize gerek kalmayacaktır. Fakat böyle olmadığı ve her zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları zamanında incelenmediği için mahkeme birtakım algoritmaların yer aldığı matematiksel çözümlere yönelmekte ve birbirini tekrar eden, birbirine çok benzeyen kararlar almaya zorlanmaktadır. Bir diğer dava grubu, yine üç hâkimli komite tarafından alınan kararlar, bizim “broader WECL” dediğimiz veya yerleşik içtihat davaları. Yapı itibarıyla bu davalar bizim daire kararlarına çok benzemektedir. Fakat daire kararlarına göre çok daha kısa yazılmaktadır. Kısa derken en az 10-15 sayfadan bahsediyorum. Zaman zaman bu kararların da uzunluğu 30-40 sayfaya kadar da çıkabilmektedir. Ancak özellikleri, Büyük Daire ve Daire tarafından daha önce verilmiş olan yerleşik içtihadı takip etmeleri ve bunun ayrıca yedi ya da on yedi hâkim tarafından incelenmesine gerek görülmemesidir.

Son olarak yine komite kararları çerçevesinde yeni bir gelişmeden bahsetmek istiyorum. Şu anda mahkememiz özellikle “*common law*” ülkelerinde yer alan, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Güney Afrika gibi ülkelerde kullanılan “*summary judgment*” usulünü incelemekte ve yakın zamanda buna benzer bir usulü de hayata geçirerek özellikle yerleşik içtihat davalarında kullanmayı planlamaktadır. Bu konuda özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde benzer yöntemlerin, mesela “*memorandum dispositions*” denen bir usulün, Yüksek Mahkeme tarafından, temyiz mahkemesi tarafından kullanıldığını tespit ettik. Yine aynı şekilde İngiltere ve Galler'de “*short form judgments*” denen kısa form kararların da kullanıldığını tespit ettik. Bizim 25-30 bin civarında olan yerleşik içtihat davalarını kısa sürede bitirebilmek ve başvurulara daha çabuk cevap verebilmek için şu anda bu karar yazma usulü üzerinde çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Son olarak, tek hâkim kararları, bildiğiniz üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yılda yaklaşık elli bin tane başvuru gelmekte ve gelen başvuruların yüzde sekseni kabul edilemez oldukları için mahkememiz tarafından reddedilmektedir. Mahkemenin kaynakları son derece sınırlı olduğu için bu tür davalarda mahkeme ne kadar iyi bir inceleme yapsa da tek hâkim tarafından kabul edilemezlik kararını almaktadır. Başvuruculara başvurularının neden kabul edilemez olduğunu bildirirken tek tek her türlü argümana cevap vermemekte, fakat kısaca hangi şikâyetin neden kabul edilemez olduğunu belirten standart paragraflarla, mektuplarla cevap vermektedir. Benim söyleyeceklerim bu kadar, belki soru ve cevap kısmında size yine karar yazma teknikleri ve reformlar konusunda farklı bilgiler de verebilirim. Çok teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Hasan Bey, biz çok teşekkür ederiz. Hakikaten mahkemenizin karar yazım tekniğini kısaca ama çok kompakt bir şekilde özetlediniz. Çok teşekkürler.

Çok verimli ve başarılı bir Sempozyumun sonuna geldik, şimdi en başta belirttiğim üzere bir özetleme yapacağım.

Başhakim Sayın O'Connor, gerekçeli karar hususunda, kendi eyalet deneyimi hakkında çok yararlı ve detaylı bilgiler verdi. O sistemde yargıçlar bakımından sürecin nasıl işlediğini anlattı. Ama aslında Kıta Avrupası düzeni bakımından da benzer şeyleri söyleyebiliriz. Yüksek mahkemenin çalışma yapısına değindi kendisi. Yüksek mahkemenin hangi konuları inceleyebileceğini yine yargı yetkisini dikkate alarak anlattı. Bunların yargı yerleri arasındaki ihtilafları çözen konular veya kamusal çıkar (*public interest*) bakımından daha önemli konular olabileceğini dile getirdi. Daha sonra gerekçeli kararın önemini ya da bu önem bakımından hangi hususları içinde barındırdığına değindi. Burada belki aslında ilk söylenebilecek şey, gerekçeli kararlar yoluyla mahkemelerin hem yaklaşımını hem çalışmasını anlamak mümkündür. Bu husus bence önemlidir. Bir de tabii bu kararların aynı zamanda anlaşılmasını da beraberinde getirmelidir. Bu da çıkan sonuç ne olursa olsun, çıkan sonuçtan bağımsız olarak, yargısal sürece kamunun güven duyabilmesi açısından kararların gerekçeli olması, anlaşılabilmesi ve bu kararlara ulaşılabilmesidir. Öyle zannediyorum aynı hususlar, tüm bu güvenceler Kıta Avrupası sistemi bakımından da geçerlidir. Ayrıca ayrıntılı bir şekilde yüksek yargının ilk derece mahkemelerle ilişkisine, yine Amerikan yargı sistemi içerisinde bu ilişkisine de Sayın Başhakim değindiler, kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Sonraki konuşmacımız Sayın Apperson, yargısal tasarım ve iş yükü dengesini dikkate alarak karar yaratma mekanizmasına aynı zamanda idari olarak değindi. Bence bu konuda, zaman ve gerekçe arasındaki ilişki hakkındaki tespitleri çok önemlidir. Eminim birçoğunuzun da not aldığı, hakikaten kaliteli karar yazımı açısından önemli altı faktörden bahsetti.

Diğer konuşmacımız Sayın Buenger, gerekçeli karar yazmanın önemine değinirken, aslında birçok hususa da değindi. Ama daha çok gerekçeli kararın kiminle kimler arasındaki ilişki bakımından bir yansımalarının olacağını söylemesi bence önemlidir. Yargının yargıyla ve yargının kamuyla olan iletişimi bakımından gerekçeli karar yazmanın önemini ortaya koydu ve açıkladı.

Profesör Roberts Anglosakson sisteminde, içtihat yaratma usulüne, bu içtihadın önemine ve içtihadın aynı zamanda etkisine de değindi. Profesör Roberts'tan bunları duymak, yani farklı bir bakış açısı duymak ilginçti.

Son olarak Hasan Bakırcı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bakımından gerekçeli karar ve yani karar yazma tekniğinden söz etti. Bunun da nedeni şu; biz gerekçeli karar kavramını kullandığımızda, -özellikle ulusal üstü yargı makamı olarak gerekçeli karar kavramını kullandığımızda- genelde bunu aslında ulusal makamlardan, ulusal yargıdan gerekçeli karar beklediğimiz anlamıyla kullanırız. Bunu ben ilk bu sempozyumun açılış konuşmasını yaparken de dile getirmeye çalışmıştım. Bizim için aslında, gerekçeli karar (*reasoned judgment*) ilk derece mahkemelerinden ve yüksek mahkemeden (onun derecesi değişebilir ama) ulusal yargıdan gerekçeli karar beklediğimiz hususu ile açıklanır. Bunun da tabii bizim açımızdan bir anlamı vardır. Biz ikincillik prensibi bağlamında çalışan yani “*subsidiarity*” dediğimiz ikincillik ilkesi gereği görev yapan bir yargı makamıyız. Bir temyiz mahkemesi değiliz, ikincillik ilkesi ve “*margin of appreciation*” yani devletin takdir yetkisi alanı içerisinde (ama tabii ölçülülük hususuna da değinerek) yargı yetkisini kullanan bir yargı makamıyız. Onun için ulusal makamlardan, özellikle ilk derece mahkemelerinden ve daha sonra yüksek yargıdan gerekçeli karar gelmesinin bizim yargı mekanizmamız açısından çok büyük önemi var. Ama bu, karar gerekçeli de olsa, daha sonra bizim yasallık ve daha çok ölçülülük bağlamında kendi değerlendirmemizi yapmayacağımız ya da yapamayacağımız veya farklı bir sonuca varamayacağımız anlamına gelmez. Bizim açımızdan hakikaten gerekçeli karar meselesi ulusal makamlardan, ulusal yargıdan beklediğimiz bağlamda son derece önemlidir. Ben de şimdi sözlerime burada son verirken, daha sonra kapanışta sadece teşekkür için bir daha söz alacağım. Ama şimdi artık katılımcılara biraz söz bırakmak istiyorum. İlk soruyu Sayın Dr.Mustafa Saldırım’dan alacağız. Sayın Saldırım buyurun. Daha sonra da Vuolat Dirim Bey soru soracak gördüğüm kadarıyla. Buyurun Mustafa Bey.

Dr. MUSTAFA SALDIRIM

Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, tüm konuşmacılara da çok teşekkür ediyorum. Benim sorum Sayın Jeff Apperson ve Michael Buenger’a olacak. Kendileri uluslararası alanda çok deneyimli ve elli yıllık köklü bir tarihi olan Eyalet Mahkemeleri Merkezini yönetiyorlar, idare ediyorlar. Şimdi bildiğiniz üzere temyiz mahkemeleri, yüksek temyiz mahkemeleri, Yargıtay gibi işler gören mahkemeler, dünyada çok çeşitli ve çok farklı yargı kültürleri var. Kanunlar, yapılar farklı ama bu mahkemeleri karakterize eden birçok ortak nokta da var. Şimdi bu ortak noktaları birleştirerek yüksek temyiz mahkemelerinde bir mükemmeliyet sistemine doğru gidilebilir mi? Böyle bir sistem oluşturulabilir mi? Bildiğiniz üzere Asya Pasifik bölgesinde mahkeme mükemmeliyeti sistemi şu an uygulanıyor. Bizler de onları yakından takip ediyoruz. Ayrıca Ulusal Mahkemeler

Merkezi'ni de takip ediyoruz. Dolayısıyla benim sorum, temyiz mahkemelerine özgü daha spesifik, daha detaylı bir çerçeve sunan, standartları belirleyen, ortak özellikleri ön plana çıkararak bir sisteme doğru gidebilir miyiz? Çünkü biz Avrupa Konseyi projesi çerçevesinde dünyadaki tüm sistemleri taradığımızda pek çok sorunun ortak olduğunu, çözümlerin de aslında ortak olduğunu, birbirine yaklaştığını görüyoruz. Benim sorum bu şekilde, çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

JEFFREY A. APPERSON

Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, Amerika Birleşik Devletleri

Şimdi şöyle söyleyeyim, mükemmel bir soru sordunuz, çok teşekkür ediyorum sorunuz için. Çoğu yüksek temyiz mahkemesi, mükemmeliyet standartları geliştirilmesi konusunda ortak bir menfaate sahip ve ben her zaman şöyle düşünmüşümdür; uygulama açısından bütün mahkeme seviyelerinde, yüksek mahkeme de dâhil, benzerlikler olmalıdır. Bununla ilgili de mükemmeliyete yaklaşmak daha önemli bir hâle geldi. *Konsolidasyon* yani uygulama bilgisinin birbirine yakınlaştırılması büyük önem taşıyor. Sonuçları yöneten bir mükemmeliyet sistemi oluşturmada kritik olanları, yöneticileri birbirine yaklaştırmakta ben daha fazla fayda buluyorum. Daha fazla işbirliği yapmamız gerekiyor ve daha yakın çalışmamız lazım. Böylelikle yargıda mükemmeliyetin kılavuzlarını geliştirebiliriz. Dünyada pek çok yüksek mahkemede bunların uygulanmasını sağlayabiliriz. Böylece mükemmeliyete giden yolu açmış oluruz. Mike, eminim senin daha pratik düşüncelerin vardır.

MICHAEL BUENGER

Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Yardımcısı, Amerika Birleşik Devletleri

Soru için ben de teşekkür ediyorum. Bence başka ülkelerde çalışanların da deneyimlediği bir duygu bu. Evet, farklılıklar var ama benzerlikler de var. ABD'nin içinde bile biz bir mahkemeden bir mahkemeye farklılıklar olduğunu görüyoruz. Bazen çok da benzerlik bulamıyoruz diyoruz. Amerika'da mahkemede mükemmellik dediğimizde bazı faktörler gözetilir, süre, kalite, erişim gibi. Ama her davada ya da her yargı sisteminde her şey birbiriyle aynı olmak zorunda değil. Yine de adaletin bir anlamı varsa, bizim deneyimle, araştırmayla, deneyerek bildiğimiz, güvenin geliştirilmesi gibi bazı standartlarımız var. Süre standardı dediğimizde, süre standardının, sonuçları fazla zorlaması mümkün olabiliyor. Bunun dezavantajı mahkemelerin ortak süre standartları olduğunda halk mahkemeden hangi sürede bir karar bekleyebileceğini bilir ve gerektiği ciddiyette ama uzatmadan davasının sonuçlanabileceğini bilir. On sekiz ay sürecek bir şeyin on sekiz sene sürmeyeceğini bilebilir. Bunlar aslında dünyanın bütün

mahkemelerinde ve aynı ülke içindeki bütün mahkemelerde kullanılabilir kurallardır. Siz mükemmellik standartları var mı diye sorduğunuzda cevabım evet, tabii ki var. Çünkü bir mahkemenin amacı ne? Hangi ülkede olursak olalım bir mahkemenin tek amacı barışçıl bir şekilde anlaşmazlıkların çözüme ulaşmasını sağlamak ve adaletin uyduruk olmamasını sağlamaktır. Adaletin keyfi olmamasını sağlamaktır. Profesörün söylediği her şey de zaten bunu vurguluyor. Bunlar bizim için esas mükemmellik kurallarıdır. Bir şey daha ekleyeceğim ben. Bizim kapsamlı bir şekilde tanımlamamız gereken şey stratejik zorluklarımız. Mükemmellik standartlarını tanımlarken bu zorluklar bazı ülkelerde çok derin olabiliyor ve bunlar yasal çerçeveye takılıp kalabiliyor. Bunları tanımlamak önemli. Çok teşekkürler.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Sayın Dirim buyurun lütfen. Daha sonraki soru soracak isim Yargıtay üyesi Sayın İhsan Baştürk olacak. Buyurun Sayın Dirim.

VUSLAT DİRİM

Yargıtay 6. Ceza Dairesi Başkanı

Sayın Yüksel, saygıdeğer meslektaşlarım, aslında ben sorumu yazılı olarak iletmıştim zamanı ekonomik kullanmak adına, ama bana hitap etmek fırsatını verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Sunum yapan, katkıda bulunan bütün meslektaşlarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Çok istifade ettik. Benim sorum aslında çok kısa. Sayın O'Connor'dan merak ettiğim iki hususu cevaplandırmasını istiyorum. ABD Yüksek Mahkemesinde kabul edilemezlik kararlarını kim ya da kimler veriyor? Bu kararların da mutlaka bir gerekçesi olmalı, şablon da olsa bir gerekçesi var mı? Teşekkür ediyorum. Böyle faydalı bir çalışmanın içinde bulunmaktan mutlu olduğumu bir kez daha ifade ediyor, herkese saygılar sunuyorum.

MAUREEN O'CONNOR

ABD Ohio Eyaleti Yüksek Mahkeme Başkanı

Çok teşekkür ederim sorunuz için. Burada, mahkemelerde, Amerika Yüksek Mahkemesinde yedi üye bulunur ve bizde bu yedi üyenin dördünün olumlu görüşü olursa, dava esasından görüşmeye alınır ve kabul edilebilir bulunur. ABD Yüksek Mahkemesi de eyaletlerin yüksek mahkemeleri de takdir yetkisini gayet ciddi bir şekilde uygular. Sadece kamunun menfaatine hizmet edecekse bu davalar kabul edilir. Meşru bir

anayasal sorun söz konusuysa, iddia edilen değil, geçerli ve meşru bir anayasal sorun varsa kabul edilir ve bir de iki ayrı mahkeme aynı konuda iki ayrı karar vermişse o zaman içtihadın birleştirilmesi için kendi eyaletimiz içinde bu tür davaları görürüz. Biz sadece taraflar açısından önemli davalarda, yeni bir kanunun yorumu yapılmayacaksa, yeni bir içtihat oluşturulmayacaksa ya da genel olarak bir etkisi olmayacaksa, bu davaları kabul etmeyiz. Genelde bize davalar usulen ya da teknik bir eksiklik nedeniyle gelmişse bunları kabul etmeyiz. Teknik eksiklik, usuli hata kabul edilmiyor. Çok seçici çalışıyoruz ve başvuru olarak gelen davaların sadece yüzde dokuzuna kapılarımızı açıp esas üzerinden karar veriyoruz.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Bir sonraki söz almak isteyen, bendeki listeye göre Sayın İhsan Baştürk. Buyurun lütfen.

İHSAN BAŞTÜRK

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Üyesi

Evet değerli konuşmacılar, Sayın Yüksel, Sayın Başkanım, emek veren herkese teşekkür ediyorum bu toplantıda. Gerçekten çok yararlandık. Hem İngiltere'den hem ABD'den, Strasburg'dan farklı perspektifler aldık. Benim sorum Sayın Roberts'a olacak. Kendisi emsal sisteminden ve "common law" sisteminde bu emsallerle geliştirilen ortak hukukun nasıl oluştuğu anlamında kültürün çok önemli olduğundan bahsetti ve bu kültürün desteklenmesi gerektiğinden bahsetti. Biz Yargıtay olarak son beş yılda yeni bir rol üstlendik. Artık ülkemizde hem ilk derece mahkemelerinin yanında bölge adliye mahkemeleri (istinaf mahkemeleri) var, hem yüksek mahkeme olarak Yargıtay son inceleme mercii olarak görev yapıyor. Dolayısıyla bizim şu anda yüklendiğimiz en önemli görev emsal oluşturmak, içtihat oluşturmaktır. Bu anlamda Sayın Roberts dedi ki bu kültürün oluşmasında hâkimlerin o kişilikleri, karizmatik kişilikleri çok önemlidir. Tabii kararı biz Türk milleti adına veriyoruz, millet adına veriyoruz, toplum adına veriyoruz. Bu nedenle, kararların toplum tarafından benimsenmesi önemlidir. Bu kararlar, bu emsal niteliğindeki kararlar, toplum tarafından kuvvetle benimseniyor ki ortak hukuk, "common law" oluşuyor. Bu anlamda bu içtihat kültürünün oluşması bağlamında en önemli unsur olarak neyi tavsiye ediyorsunuz? Akademik çevrelerin gerektiğinde katkı sunmalarını mı, yargı kararlarını bazen değerlendirerek eleştirmeleri mi? Toplumun kararlardan, hâkimlerden, mahkemelerden beklentileri mi? Yoksa bahsettiğim gibi hâkimlerin o karizmatik kişilikleri mi çok önemli? Bu anlamda bu kültürü biz nasıl

oluşturabiliriz? Tecrübelerinizden yararlanmak istiyorum. Çok teşekkürler, Ankara'dan selamlar, sevgiler.

PROF. DR. PAUL ROBERTS

Nottingham Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İngiltere

Teşekkür ederim. İhsan Bey merhabalar. Aslında genelleştirmenin sınırları beni her zaman çok şaşırtır. Çünkü meseleler önümüze geldiğinde o kadar kompleks olurlar ki, bu kompleksliklerinden dolayı bunlara basit cevap vermek çok zor. Harika bir soru sordunuz. Müthiş bir soru. Gayet de özlü bir şekilde sordunuz ve kısa bir şekilde sordunuz ama bunun cevabı çok zor. Bir akademisyen olarak ne diyebilirim baktığımda? Şimdi İhsan Bey biliyorsunuz, akademisyenler bizim yargı sistemimizde yargı pratiğinde yer almazlar. Hâlbuki Kıta Avrupası'nda profesörler gerek istinaf gerek temyiz mahkemelerinde, yüksek mahkemelerde yer alırlar. Bizler ise teamül hukuku sisteminde, genelde mahkemelerin eleştirisini yaparız. Daha önce de söyledim. Ben bu materyalin tüketicisiyim, bu materyali üreten değilim. Ama bu söyledikleriniz arasında, faktörlerden hangisi önemli diye sorduğunuzda cevabı şu; pek çok şeye bağlı. Kültürden söz ettik, hukuk geleneğinden söz ettik, iki önemli faktör olarak. Bir de uzmanlaşma. Uzmanlaşmadan da söz etmek gerekir diye düşünüyorum. Ama şu beni her zaman çok şaşırtmıştır. Bugün de duydum, pek çok kişi halkın bu gerekçelerde gözetilerek, gerekçelerin kaleme alınması gerektiğini belirtiyor. Anayasal açıdan büyük önem taşıyan konularda devlet ya da temel haklar konusundaki kararlarda tamamen haklısınız. Anlıyorum. Bu tür gerekçelerde halkın anlaması, halkın bunu tüketebilmesi büyük önem taşıyor. Ama ben yaptığım çalışmalarda genelde bu gerekçeli kararları okuyorum. Çok az kişinin okuduğu kararlar oluyor bu. Bazı ceza davalarında temyiz kararlarını okuduğumda bazen çok profesyonel bir literatür okuyormuş gibi hissediyorum kendimi. Hâkimler akademisyenlerden çok daha profesyonel bir şekilde bunları kaleme alıyorlar ve bunu aslında kimse okumuyor. Ama yine de bunlar harika birer emsal oluşturuyor. O tür bir literatürün önemi nedir dediğinizde, Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinin bir hak konusunda, yurttaşlık hakkı konusunda vereceği karardan çok daha farklı bir stil olmalı. Karizmatik otorite meselesine gelince de bence bu genelde tarihsel perspektifte baktığımızda emsallerde gördüğümüz bir özellik. Geçmişe dönüp baktığımızda, geçmişin büyük hâkimleri hepimizin üzerinde etkiye sahip. ABD'de de aynı şey söz konusu. Yüz sene, elli sene öncenin büyük hukukçularının kaleme aldığı gerekçeler bugünü şekillendiriyor. Modern bürokratik bağlamda baktığımızda tek bir hâkimin değil, mahkemelerin kararları söz konusu olduğunda bu karizmanın önemi giderek azalıyor. O zaman anahtar faktör ne oluyor? Hepimizin her zaman düşündüğü şey; mantıklılık, akılcılık, ikna edebilme, karar için iyi sebepler ileri sürebilmek. Tek bir

faktör dersenez, iyi ikna edici sebepler derim. Kişilikler değil, karizma değil. O geçmişte kalmış bir şey bence.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Çok teşekkürler, Profesör Roberts.

İHSAN BAŞTÜRK

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Üyesi

Çok teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Teşekkürler. Bir sonraki soru Sayın Ali İhsan Öztekin'den gelecek. Buyurun lütfen.

ALİ İHSAN ÖZTEKİN

Yargıtay 11. Ceza Dairesi Başkanı

İlk sorum Sayın O'Connor'a. İlk sorumu hazırlarken Profesör Roberts'in eleştirilerinden istifade ettim, öncelikle onu söyleyeyim. Şimdi Sayın O'Connor, gelen temyiz taleplerinin yüzde dokuzunu ancak kabul edebildiklerini, geri kalanını reddettiklerini, kabul edilebilirliğin ön şartının çelişkili karar olması gerektiğini söyledi. Profesör Roberts'in ayrıntılarını izah ettiği üzere, her iki davanın ve her davanın birebir aynı olması mümkün değil. Farklı davalar, farklı taraflar, farklı olaylarla gelişir. Bu anlamda, zannederim, O'Connor başkanımızın ifade ettiği, ortalama bir adalet anlayışı, daha seri, daha hızlı bir adalet anlayışına razı olmak, daha hızlıyı tercih etmekle karşı karşıyayız. Gerçek, her adaletin, her talep edenin adaleti değil, ortalama bir adalet, emsalleri birbirine benzeterek her iki davayı birbirine benzeterek ortalama bir adalet anlayışı var. Bizim ülkemizde bu anlayış farklı. Ben bir yüksek mahkeme daire başkanı olarak yıllık on bin dosyaya bakıyorum. On bin dosyada talebi reddetmemiz sadece mükerrer dava, birebir aynı şahısların, aynı kişilerin reddettiği durumlarda olmaktadır. Amerika'da muhtemelen kararları yazarken de yüzde dokuzunu kabul ederken, kararları geniş bir yargılama sistemi içerisinde yazıyorlar. Bu gerçek bir adalet anlayışına ulaşıyor mu? Profesör Roberts'in sorularını tekrar ederek soruyorum. Ortalama bir adalet anlayışı tercihi mi var? Teşekkür ederim.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Sayın O'Connor söz sizin.

MAUREEN O'CONNOR

ABD Ohio Eyaleti Yüksek Mahkeme Başkanı

Galiba bana geldi soru, o yüzden ben cevap vereyim. Şimdi biz kanaat mahkemesiyiz dediğimde, çok genel kamu yararına olmayan davaları almıyoruz dediğimde, bu aslında anayasadan kaynaklanan bir durum. Yani reddedilen davalar hiçbir şekilde kaynak-sız veya başvuru yöntemi olmadan kalıyor anlamına gelmiyor. Normal birinci derece mahkemeye gidebiliyorlar, istinaf mahkemesine de gidebiliyorlar ve istinaf mahkemesinden bir karar çıkabiliyor. Onlar yönlendirilen bütün davaları alıyorlar. İstinaflar kanaat oluşturma mahkemesi değil. Dolayısıyla bir uyuşmazlık olduğunda o uyuşmazlığı yaşayan insanlar da o istinaf yöntemini kullanabiliyorlar. Ama üst mahkeme kararı çıkmıyor. Çünkü gerek yok. Yani o dava veya o uyuşmazlık için böyle bir şeye gerek olmadığı için çıkmıyor. Daha önce de söylediğim gibi bizim karşımıza çıkan konular anayasal konular. Kanunda üzerinde uyuşmazlık olan konular ya da hem heyete hem hâkimler heyetine hem baroya faydalı olabilecek olan kararlar ve davalar. Yani emsal teşkil edebilecek, alt düzey mahkemelerin uygulayabileceği ve kanunu yorumlayabileceği davalar. Yani burada ortalama bir adalet anlayışı ile alakası yok konunun. Bizim mahkememizden çıkan kararlar veya bizim mahkememizin görebileceği davaların Anayasal olarak kapsamıyla alakası var.

Profesör Roberts'ın son cevap verdiği soruyla ilgili ben de bir yorum yapmak istiyorum. Soruyla ilgili bir de şöyle bir şey vardı galiba, mahkemelere başka kaynaklardan da girdi geliyor mu kararlarını vermeleri için. Mesela Yüksek Mahkemeye geliyor mu? Tabii ki taraflardan özetler geliyor. Ama aynı zamanda, "mahkemenin dostları" adı verilen özetler de gönderilebiliyor. Bunlar da hâkimler tarafından okunabiliyorlar. Kanun, kanun etkisi vesaire gibi konulara eğilebiliyorlar ve bu özetleri de mesela sendikalar gönderebiliyor, akademisyenler gönderebiliyor. Ceza avukatlarından oluşan baro veya birlik, meslek birliği gönderiyor, endüstriyel kurumları temsilen gönderilebiliyor, profesyonel kurumlar gönderilebiliyor, yani "Amicus Curiae" adı verilen bu dosya özetlerini, buna benzer profesyonel meslek örgütleri gönderebiliyorlar ve hâkimler bunları da yine okuyabiliyor.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Çok teşekkürler. Yargıtay üyesi Sayın Şanver Keleş son soru için söz istemiş. Buyurun lütfen Sayın Keleş.

ŞANVER KELEŞ

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi Üyesi

Yurt dışından değerli zamanlarını ayırarak katılan çok değerli katkılar sunan kıymetli hukukçulara teşekkür ederim. Benim sorum Sayın Başhâkim O'Connor'a olacak. Amerikan adalet sistemini, hukuk sistemini, gerekçelerini ayrıntılı olarak anlattı. Çok istifade ettik. Özellikle bu karşı oy konusundaki görüşlerini almak istiyorum. Bu karşı oyun elbette gerekli olduğunu, ancak karşı oyun yazılırken kişisel menfaatler yerine kurum menfaatinin gözetilmesi gerektiğini söyledi. Bu konuyu biraz açabilirler mi? Karşı oyun yazılması, Sayın O'Connor'a göre kararın güvenilirliğini, halktaki itibarını zedeleyebilir mi veya karşı oy yazılırken dikkat edilmesi gereken konular olabilir mi? Bu konudaki görüşlerini almak istiyordum.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Sadece iki dakika vaktimiz var. O yüzden hızlıca yanıtınızı almak zorundayım.

MAUREEN O'CONNOR

ABD Ohio Eyaleti Yüksek Mahkeme Başkanı

Peki çok teşekkürler. Karşı oy, evet, önemli bir rol oynayabilir. Özellikle de bir hukuki emsale dayanıyorsa ve o hukuki emsalin benzersiz bir kullanımıyla ilgili bir argümanda bulunuyorsa o zaman önemli bir rol oynayabilir. Genellikle biz yedi hâkimden oluşan heyetler hâlinde çalışıyoruz. Tabii ki burada çoğunluk dört, en azından dört hâkimin bir yönde oy vermesi lazım ki karar çıkabilsin. Üç kişi de tabii ki karşı oy verebilir. Bu aslında bence hukukun daha fazla gelişimini sağlıyor. Tek bir yargıç karşıt oy kullanıyorsa ve altı yargıç birden aynı yönde oy kullanıyorsa o zaman o karşıt oya genellikle çok dikkat edilmez. Yani ne hâkimler heyete çok fazla dikkat eder ne de baro çok dikkat eder genellikle. Ama tabii ki görüşlerimizin, oylarımızın önemi açısından baktığımızda, alt mahkemelerin de bize şunu söylediğini görüyoruz; bize çok ayrıntılı olarak karşıt oy yazmayın veya aynı yöndeki oyları çok uzun uzadıya anlatmayın. Bir karşıt oy ile ilgili görüşü okuduğumda amacım daha doğrusu, herhangi bir karar yazdığımda benim amacım, mümkün olabildiğince çok yargıcın o yönü desteklemesi veya neyi değiştirmek istediklerini, neyi çıkarmak istediklerini, neyi eklemek istediklerini ifade etmeleri. Yani ben, benim yazdığım kararlara onların da görüşlerini katmaya çalışıyorum ki kararın etkisini artırayayım. Tabii ki idealde, karar yazdığımda her zaman yediye sıfır olmasını tercih ederim ideal olarak. Çünkü tabii ki oy birliğiyle verilmiş olan bir kararın değeri, oyçokluğu ile verilmiş bir karardan fazladır.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Çok teşekkür ederim Sayın O'Connor. Bu oturuma katılan bütün konuşmacılarımıza çok teşekkür ediyoruz. Yargıtay Başkanı Sayın Mehmet Akarca başta olmak üzere, Türk Yargıtayı'na, Türk Yargıtayı'nın değerli mensuplarına, her zaman bizlerle yargısal diyaloga önem veren Yargıtay Başkanı'na bir kez daha, bu sempozyumdaki emekleri için çok teşekkür ederim. Ayrıca Avrupa Konseyinin Ankara Ofisi başta olmak üzere tüm yetkililerine, Avrupa Konseyine tekrar teşekkürlerimi iletiyorum. Sayın Yargıtay Başkanı Mehmet Akarca oturumu, hatta bu sempozyumu kapatmak üzere, buyurun lütfen söz sizde.

MEHMET AKARCA

Yargıtay Başkanı

Sayın Yüksel Başkanım çok teşekkür ediyorum. Yurt içinden ve yurt dışından sempozyuma iştirak eden çok değerli meslektaşlarım, çok kıymetli katılımcılar, on gün ara ile gerçekleştirilen iki uluslararası sempozyumda yüksek temyiz mahkemelerine özgü önemli konuları detaylı bir şekilde değerlendirme imkânı bulduk. Bu toplantılarda gerekçeli kararların yanı sıra yüksek mahkemelere ilişkin olarak içtihat yaygınlaştırma stratejisi, karar yazma usulü, kaliteli karar verme sürecinde iş yükünün etkisi ve yargı yönetimi, karar kalitesi ile yargıya güven arasındaki ilişki, içtihat tutarlılığı gibi konuları, karşılaştırmalı hukuk bakımından ele aldık. Bu konuda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yanı sıra, Amerika Birleşik Devletleri'nin farklı eyaletlerinin de deneyimlerini öğrendik. Ayrıca yargının etkinliği ve verimliliği konusunda tüm dünyada başarılı faaliyetlerini yakından gözlemlediğimiz Amerika Birleşik Devletleri Eyalet Mahkemeleri Ulusal Merkezi'nin uluslararası bilgi birikiminden de faydalandık. Oldukça başarılı bulduğum bu sempozyumların, uluslararası alanda yoğun şekilde sürdürdüğümüz yargıçlar arası diyaloga, dayanışmaya ve deneyim paylaşımına dayalı verimli işbirliğimize çok önemli katkılar sağladığını belirtmek isterim. Bu çalışmaların yakın gelecekte hukukun üstünlüğünün büyük kalesi olarak gördüğümüz küresel yargının etkinliğine de önemli katkılar sağlamasını diliyorum.

Bu sempozyumlarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin katkısını sağlayan ve oturum başkanlığı görevini başarıyla yürüten Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ulusal Yargıcı Sayın Saadet Yüksel Hanımefendi'ye, eşsiz bilgi ve deneyimini bizlerle paylaşma inceliğini gösteren ve toplantımıza katılmasından büyük bir onur ve mutluluk duyduğumuz Amerika Birleşik Devletleri Ohio Eyaleti Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın Maureen O'Connor'a, Amerika Birleşik Devletleri Eyalet Yüksek Mahkeme Yargıçla-

rı çok kıymetli dostlarımız Sayın Clifford Wallace'a ve Sayın David Campbell'a, yine İstanbul Bildirgesi'ni geliştirme sürecinde de çok yakın ilgi ve desteklerini bizden esirgemeyen ve uluslararası çalışmalarımızda da her zaman yanımızda olan Sayın Jeffrey Apperson'a ve Michael Buenger'a, Anglosakson hukukunda kararların emsal niteliğine ve bağlayıcılığına ilişkin bilgilerini bizlerle paylaşan ve büyük bir özveri ile toplantımıza katılan seçkin akademisyen Sayın Paul Roberts'a, İrlanda yargı sistemini ve gerekçeli kararlara ilişkin İrlanda deneyimini bizlerle paylaşarak farklı ve oldukça yararlı bir bakış açısı edinmemizi sağlayan İrlanda Yüksek Mahkemesi üyesi Sayın Paul McDermott'a ve Yargıtayımızın vizyonunun uygulamalarını ve deneyimlerini bizlere aktaran Yargıtaydaki kıymetli meslektaşlarım Sayın Fevzi Yıldırım, Sayın Hikmet Kanık ve Sayın Fatma Feyza Şahin'e, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bilgi, deneyim ve uygulamalarını bizlerle paylaşan çok değerli uzman hukukçular Sayın Hasan Bakıcı ve Sayın Levent Akçaoğlu ile Sayın Yasemin Çağ'a, oturum başkanlığı görevini üstlenen çok değerli Daire Başkanımız Sayın Seracettin Göktaş Bey'e ve sempozyuma büyük emek veren İnsan Hakları Komisyonu Başkanımız Sayın Osman Atalay ile tüm komisyon üyelerimize, Avrupa Konseyinin çok değerli temsilcilerine ve proje ekibine, sempozyumu büyük bir ilgi ve dikkatle izleyen ve katkılarını esirgemeyen Yargıtaydaki tüm çalışma arkadaşlarıma en içten ve samimi duygularıyla teşekkür ediyorum. Ben şahsen otuz beş yıllık hukukçuyum. Çok büyük bir oranda istifade ettiğimi ve gerçekten de zengin bir deneyime ve bilgi birikimine kavuştuğumu ifade etmek istiyorum. Sağlık ve esenlik dilekleriyle hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum, teşekkür ediyorum. Bir başka sempozyumda yine görüşmeyi diliyorum.

Doç. Dr. SAADET YÜKSEL

Oturum Başkanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ulusal Yargıcı

Biz de teşekkür ederiz Sayın Başkanım. Hoşçakalın.

This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

TUR

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere, 46 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

www.coe.int

Avrupa Birliği üye ülkeleri bilgi, kaynak ve geleceğini birleştirmeye karar vermiştir. Bu ülkeler, birlikte, kültürel çeşitlilik, hoşgörü ve bireysel özgürlükleri korurken, istikrar, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma bölgesi oluşturmuşlardır. Avrupa Birliği, bu kazanımlarını ve değerlerini sınırları ötesindeki ülkeler ve insanlarla da paylaşmaya kararlıdır.

www.europa.eu

